

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Jan Rampas

**ÚLOHA STÁTNÍHO ZÁSTUPCE
V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ TRESTNÍM**

**THE ROLE OF THE PUBLIC PROSECUTOR
IN THE CRIMINAL PRELIMINARY
PROCEEDINGS**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc.

Katedra: Trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 9.2.2009

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

Jan Rampas

Obsah:

1. Úvodní výklady.....	5
1.1. Úvod	5
1.2. Vývoj veřejné žaloby s důrazem na české země	6
1.2.1. Historický vývoj veřejné žaloby obecně	6
1.2.2. Vývoj veřejné žaloby v českých zemích do roku 1948	7
1.2.3. Vývoj veřejné žaloby v Československu po roce 1948.....	10
1.2.4. Vývoj veřejné žaloby v České republice po roce 1989.....	14
1.3. Postavení, organizace a působnost státního zastupitelství.....	17
1.3.1. Ústavní vymezení státního zastupitelství.....	17
1.3.2. Základní zásady činnosti a výstavby státního zastupitelství.....	18
1.3.3. Organizace státního zastupitelství.....	20
1.3.4. Dohled.....	23
1.3.5. Oprávnění nejvyššího státního zástupce.....	26
1.3.6. Působnost státního zastupitelství.....	28
2. Působnost státního zástupce v přípravném řízení.....	30
2.1. Charakteristika přípravného řízení.....	30
2.2. Základní zásady trestního řízení uplatněné v přípravném řízení.....	35
2.3. Postavení státního zástupce v přípravném řízení.....	40
2.4. Dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení.....	43
2.4.1. Obecně o dozoru.....	43
2.4.2. Oprávnění státního zástupce při výkonu dozoru.....	46
2.4.2.1. Úkony vyhrazené výlučně státnímu zástupci.....	47
2.4.2.2. Předchozí souhlas státního zástupce, povolení, dodatečné vyslovení souhlasu s úkonem či rozhodnutím policejního orgánu anebo zrušení takového rozhodnutí.....	48
2.4.2.3. Oprávnění, jimiž se uskutečňuje dozor v přípravném řízení.....	49
2.4.2.3.1. Oprávnění podle § 157 odst. 2 věty první trestního řádu.....	49
2.4.2.3.2. Oprávnění podle § 157 odst. 2 písm. a) trestního řádu.....	49
2.4.2.3.3. Oprávnění podle § 157 odst. 2 písm. b) trestního řádu.....	50
2.4.2.3.4. Oprávnění podle § 157 odst. 2 písm. c) trestního řádu.....	51
2.4.2.3.5. Oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. a) trestního řádu.....	51
2.4.2.3.6. Oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. b) trestního řádu.....	52
2.4.2.3.7. Oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. c) trestního řádu.....	53
2.4.2.3.8. Oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. d) trestního řádu.....	55
2.4.2.3.9. Oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu.....	56
2.4.2.3.10. Oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. f) trestního řádu.....	57
2.4.2.4. Oprávnění podat soudu návrh na rozhodnutí v přípravném řízení.....	57
2.4.3. Dozor státního zástupce v prověřování.....	58
2.4.3.1. Přijímání trestních oznámení.....	58
2.4.3.2. Přezkoumávání záznamů o zahájení úkonů trestního řízení.....	60
2.4.3.3. Neodkladné a neopakovatelné úkony a výsledky svědků v prověřování.....	61
2.4.3.4. Operativně pátrací prostředky.....	62
2.4.3.5. Konzultant.....	64
2.4.3.6. Žádost o přezkoumání postupu policejního orgánu a státního zástupce.....	65
2.4.3.7. Skončení prověřování.....	66
2.4.3.8. Odložení nebo jiné vyřízení věci.....	66
2.4.3.9. Dočasné odložení trestního stíhání.....	68
2.4.4. Dozor státního zástupce ve vyšetřování.....	68
2.4.4.1. Zahájení trestního stíhání.....	68

2.4.4.2. Výsledky svědků ve vyšetřování.....	72
2.4.4.3. Rozšířené vyšetřování.....	74
2.4.4.4. Skončení vyšetřování.....	76
2.4.4.5. Rozhodnutí po skončení vyšetřování.....	77
2.4.4.5.1. Postoupení věci jinému orgánu.....	77
2.4.4.5.2. Zastavení trestního stíhání.....	78
2.4.4.5.3. Přerušování trestního stíhání.....	83
2.4.4.5.4. Obžaloba.....	83
2.4.5. Dozor ve zkráceném přípravném řízení.....	86
2.5. Vyšetřování konané státním zástupcem a dozor nad ním.....	90
2.6. Konání zkráceného přípravného řízení státním zástupcem.....	92
2.7. Odklony v přípravném řízení.....	94
2.8. Úloha státního zástupce při zajišťovacích úkonech.....	97
2.8.1. Zadržení.....	97
2.8.2. Rozhodování o vazbě v přípravném řízení.....	100
2.8.3. Ostatní zajišťovací úkony.....	105
2.9. Rozhodování státního zástupce o stížnosti.....	109
3. Závěr.....	110
Seznam literatury.....	113
Seznam zkratk.....	114
Deutsches Resumé.....	115
Název v angličtině a klíčová slova.....	116

1. Úvodní výklady

1.1. Úvod

Postavení státního zástupce patří k významným společenským tématům. O roli státního zástupce v přípravném řízení se často hovoří a píše v médiích, nejčastěji v souvislosti s kauzami, které se týkají napojení organizovaného zločinu na politiku a korupce, a naposled s kauzou předsedy KDU-ČSL J. Čunka, ta mě však na myšlenku psát diplomovou práci na toto téma nepřivedla. V médiích se často kritizuje nedostatečná práce státních zástupců, manipulace vyšších státních zastupitelství a úprava s tím související. Připadalo mi tedy zajímavé zabývat se tím, jaké má státní zástupce možnosti, které mu právní úprava v přípravném řízení poskytuje, a jaké má možnosti reálné, kterých je schopen ve skutečnosti využít k ovlivnění práce policie, jaká je jeho optimální aktivita v přípravném řízení, jakým způsobem má přípravné řízení ovlivňovat řízení před soudem, jaké je postavení státního zástupce v hierarchii státního zastupitelství a jak může být jeho činnost ovlivňována vyššími stupni. K volbě tématu mě přivedla i skutečnost, že se chci ucházet o funkci státního zástupce, a touto cestou jsem se chtěl podrobně seznámit s oprávněními a povinnostmi státního zástupce v přípravném řízení. Částečně i za účelem vypracování této diplomové práce jsem absolvoval pětítýdenní stáž na jednom z obvodních státních zastupitelství v Praze, abych se seznámil s funkcí státního zástupce v přípravném řízení v praxi, v tomto směru však má očekávání zcela naplněna nebyla. Dále jsem některé konkrétní otázky v průběhu své práce konzultoval se státním zástupcem jednoho z okresních státních zastupitelství v Ústeckém kraji.

Ve své práci se věnuji v první řadě historickému vývoji veřejné žaloby a přípravného řízení s důrazem na české země. Dále jsem se zabýval organizací a působností státního zastupitelství, základními zásadami jeho činnosti a samozřejmě dohledem. Nechybí ani charakteristika přípravného řízení a základní principy, kterými se řídí. Těžištěm mé práce je dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení, který zaujímá drtivou většinu působnosti státního zástupce v přípravném řízení. Počet oprávnění zde zákonem stanovených nečekaně zapříčinil poněkud větší rozsah mé diplomové práce. Proto, oproti původnímu úmyslu, jsem se již nezabýval některými aspekty úlohy státního zástupce v přípravném řízení, např. rolí státního zástupce při mezinárodní právní pomoci nebo vztahem k poškozenému a zúčastněné osobě.

1.2. Vývoj veřejné žaloby s důrazem na české země

1.2.1. Historický vývoj veřejné žaloby obecně

Historické kořeny institutu veřejné žaloby sahají do Francie, kdy ještě na počátku 14. století jedinými osobami, které se mohly dát v soudním řízení zastupovat, byl král a jeho vazalové. Na základě nařízení krále Filipa IV. Sličného a rozhodnutí jeho nástupce byli zřízeni stálí zmocněnci (*procuratores*), kteří zastupovali jen krále a jeho vazaly. Tato instituce se vyvinula ve stálý úřad. Trestní stíhání, včetně vyšetřování, však vedl soud podle zásady inkviziční.

Zásada obžalovací se začala v trestním řízení postupně prosazovat až v souvislosti s reformami na přelomu 18. a 19. století ve Francii, Německu, Itálii a Rakousku. Inkviziční proces byl rozdělen na přípravné řízení, prováděné vyšetřujícím soudcem, a řízení před soudem. Mezi tato stádia byl včleněn orgán veřejné žaloby, který podával obžalobu, avšak jeho vliv na přípravné řízení rostl zpočátku jen pomalu. Ve Francii byla reforma provedena trestním řádem (*Code d'instruction criminelle*) z roku 1808. Orgánem veřejné žaloby bylo Ministerstvo věcí veřejných, které zastupovalo stát ve všech soudních řízeních a vykonávalo dozor nad soudy. Francouzskou reformou byla inspirována značná část evropských zemí. Pro orgán veřejné žaloby byla zavedena různá označení: veřejná žaloba, státní zastupitelství, státní návladnictví, prokuratura. V druhé polovině 19. století a na počátku 20. století byly provedeny změny úprav trestního řízení ve prospěch kontradiktorní zásady v Německu, Norsku a Itálii.

V první polovině 20. století byla veřejná žaloba v některých Evropských zemích vybudována podle sovětského vzoru. Uplatňovaly se principy centralizace, monokracie a byrokratický systém řízení. Přes proklamovanou nezávislost byly orgány veřejné žaloby podřízeny vládnoucí straně a staly se nástrojem politické moci a represí. Po zhroucení totalitních režimů zůstaly monokraticky organizované orgány veřejné žaloby v modifikované podobě zachovány, v Rumunsku a některých státech bývalé Jugoslávie byl znovu vybudován francouzský systém.

V řadě zemí západní Evropy zůstala organizace veřejné žaloby třístupeňová. První stupeň vede přípravné řízení, zastupuje obžalobu před soudem a dohlíží na výkon trestu odnětí svobody, druhý stupeň zastupuje obžalobu v odvolacím řízení. Třetí stupeň organizace tvoří generální orgán veřejného žalobce, působící při kasačním soudu. V některých zemích je veřejná žaloba podřízena ministru spravedlnosti, který s ohledem

na uplatnění zásady oportunitity dává veřejné žalobě pokyny za účelem realizace jednotné trestní politiky. Především v některých severských státech se v poslední době prosazuje vnější nezávislost veřejné žaloby a její některé jednotlivé orgány s celostátní působností se specializují na určité typy kriminality (organizovaný zločin, finanční a ekonomickou kriminalitu atd.).

1.2.2. Vývoj veřejné žaloby v českých zemích do roku 1948

Dualismus práva v českých zemích, kdy vedle práva zemského platila práva městská, byl odstraněn Hrdelním řádem císaře Josefa I. pro Čechy, Moravu a Slezsko z roku 1707, který spočíval na zásadách procesního práva římsko-kanonického a fakticky zavedl platnost řízení inkvizičního vedle řízení obžalovacího. Podle zákona Criminalis Constitutio Theresiana z roku 1768 se nadále uplatňoval inkviziční, tajný a písemný trestní proces. Tortura byla odstraněna až v roce 1776. Soudní řád kriminální císaře Josefa II. a kodex trestního práva hmotného i procesního z roku 1803 zavedly do trestního řízení některé důležité zásady, jako nullum crimen sine lege a nulla poena sine lege, promlčení, trestnost pokusu. Zásadní reforma byla provedena až trestním řádem ze dne 17. ledna 1850. Ten je podle J. Fenyka prostoupen duchem reformovaného francouzského řízení a reformovaných německých trestních řádů tehdejší doby (obžalovací proces, vznik státního zastupitelství, obhajoba, hlavní líčení veřejné a ústní, volné hodnocení důkazů, zavedení porot atd.).¹ V době bachovského absolutismu byly odstraňovány výdobytky revolučního roku 1848 a vlivem politických tlaků byl vydán 29. července 1853 nový trestní řád, což znamenalo návrat k inkvizičnímu řízení.

Definitivní reformu trestního řízení v českých zemích v rámci habsburské monarchie přinesl v reakci na Prosincovou ústavu trestní řád 119/1873 ř.z., nazývaný též Glaserův. Jeho vzorem byl francouzský trestní řád z roku 1808. Přípravné řízení podle Glaserova trestního řádu setrvalo na inkviziční zásadě. Obsahoval tehdy pokrokový a demokratický institut vyšetřujícího soudce. Podle M. Růžičky pokus uplatnit přednosti soudního řízení již v přípravném řízení, tím zvýšit věrohodnost dokazování v něm prováděného prostřednictvím institutu vyšetřujícího soudce, který měl spojit přednosti

---

¹ Fenyk, J.: Veřejná žaloba, díl první, Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, s. 15

nezávislého soudce s operativností přípravného řízení, zcela zásadně selhal,² byť závěr, že k posílení garancí práv a svobod v předsoudním stadiu přece jen došlo, je nezpochybnitelný.³ Přípravné řízení pod vedením vyšetřujícího soudce bylo značně rozsáhlé a podrobné. Nemohla být uplatněna obžalovací zásada, když státní zástupce na základě výsledku práce vyšetřujícího soudce mohl pouze podat nebo nepodat obžalobu a při jejím zastupování před soudem se opíral o důkazy, na jejichž opatřování měl minimální vliv.

Trestní řád rozlišoval dvě formy přípravného řízení, a to přípravné vyšetřování a přípravné vyhledávání. Přípravné vyhledávání mohlo probíhat jako přípravné vyhledávání soudní, které konal soudce okresního soudu nebo vyšetřující soudce a jako přípravné vyhledávání policejní, které konaly bezpečnostní orgány. Zásadní rozdíly mezi oběma formami přípravného řízení spočívaly v tom, že přípravné vyšetřování se vedlo proti konkrétní osobě a pro určitý trestný čin, zatímco přípravné vyhledávání bylo možno konat i bez podezřelé osoby. Dále přípravné vyšetřování mohlo být soudem konáno jen na návrh oprávněného žalobce, přípravné vyhledávání měly soudy povinnost konat o veřejnoprávních činech, o kterých se dozvěděly. Pokud zákon nestanovil v konkrétním případě povinnost konat přípravné vyšetřování, vedlo se většinou pouze přípravné vyhledávání. Nebylo-li totiž konání přípravného vyšetřování obligatorní, mohlo být zahájeno jen na návrh státního zástupce.

Instituce státního zastupitelství byla poprvé zavedena nejvyšším rozhodnutím z roku 1848 a císařským patentem z roku 1849, zpočátku jen pro věci tiskové, působnost státního zastupitelství na trestní řízení vůbec byla rozšířena trestním řádem z roku 1850. Trestní řád z roku 1873 pak upravoval organizaci, postavení a působnost státního zastupitelství. U okresních soudů působili funkcionáři státního zastupitelství, u krajských soudů státní zastupitelství v čele s veřejnými žalobci (prokurátory), u zemských soudů zemská státní zastupitelství v čele se zemskými veřejnými žalobci (zemskými prokurátory) a u Nejvyššího soudu generální prokurátor s potřebným počtem zástupců. Pro všechny orgány veřejné žaloby platila zásada podřízenosti nižších vyšším, která se projevovala příkazy jak obecné povahy, tak i v konkrétních věcech, a zásada jednotnosti a nedílnosti. Tedy platilo vždy to, co dotyčný orgán vykonal, přestože nerespektoval příkaz svého nadřízeného. Přednostové úřadu veřejné žaloby měli právo devoluční a

---

² Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 67

³ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 68

substituční, tj. byli oprávněni kterýkoli úkon nebo celou věc převzít sami a mohli je platně nechat provést svými zástupci. Státnímu zastupitelství byl nadřizen ministr spravedlnosti. Ten ani generální prokurátor právem devolučním a substitučním nedisponovali.

V trestním řízení se uplatňovala zásada legality a oficiality. Zásada oportunity se v trestním řádu částečně uplatnila až v roce 1945. Stíhání některých trestných činů bylo vyhrazeno žalobci soukromému. U tzv. návrhových deliktů směl státní zástupce konat až na základě návrhu k tomu oprávněné soukromé osoby nebo veřejného úřadu. Ke stíhání některých trestných činů, zejména trestných činů podle zákona o ochraně cti, pokud směřovaly proti některým subjektům požívajícím ochrany cti, zejména proti zákonodárnému sboru, vládě, soudu nebo úřadu, branné moci, četnictvu nebo bezpečnostnímu sboru, soudci, veřejnému úředníku nebo orgánu, potřeboval státní zástupce zmocnění. Zmocnění udílel sám sbor nebo dotčený orgán resp. příslušný ministr. Mezi povinnosti státního zástupce patřilo postupovat tak, aby byla zjištěna pravda, vzít v úvahu všechny skutečnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch obviněného, poučit obviněného o jeho právech, využít jemu svěřených zákonných prostředků k odstranění průtahů v řízení.

Trestní řád z roku 1873 se však nevztahoval na celé území Rakouska-Uherska, v Uhrách platil trestní řád ze 4. prosince 1896 (zák. čl. XXXIII/1896). Trestní řízení ve věcech vojenských pak ovládal nejprve trestní zákon č. 19/1855 ř.z. a trestní proces před vojenskými soudy se, jak uvádí J. Fenyk, řídil až do roku 1912 velmi zastaralými předpisy založenými na tereziánských zásadách.⁴ Od roku 1912 platil pro tuto oblast vojenský trestní řád soudní č. 131/1912 ř.z., kde se jednalo o podstatně modernější procesní úpravu.⁵ V důsledku recepční normy z roku 1918 byly do československého právního řádu převzaty trestní řád z roku 1873 i trestní řád z roku 1896 a tento právní dualismus trval až do roku 1950.

V letech 1939-1945 bylo obyvatelstvo Protektorátu Čechy a Morava rozděleno do dvou skupin. První skupinu tvořili němečtí říšští občané, na které se vztahovaly pouze německé trestněprávní předpisy a kteří podléhali německým orgánům, druhou skupinu tvořilo české obyvatelstvo, tzv. protektorátní příslušníci. Na území Protektorátu působily jednak autonomní (tedy původně české) soudy a státní zastupitelství (zde zůstala

⁴ Fenyk, J.: Veřejná žaloba, díl první, Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, s. 16

⁵ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 139, poznámka pod čarou

zachována plně stávající úprava), jednak říšskoněmecké soudy (a orgány veřejné žaloby).⁶ Na území Sudet jakožto součásti Německé říše platily německé trestněprávní předpisy. Slovenský štát recipoval dosavadní trestněprávní předpisy. Po osvobození Československa v roce 1945 došlo dekretem prezidenta republiky č. 11/1944 k obnově právního pořádku, tedy nastolení právního řádu tak, jak existoval před 30. zářím 1938. Za účelem potrestání některých zločinů spáchaných od 30.9.1938 do 4.5.1945 byly vydány tzv. retribuční dekrety (16/1945, 17/1945, 138/1945), které zaváděly zvláštní postupy v těchto věcech.

1.2.3. Vývoj veřejné žaloby v Československu po roce 1948

Prvním významným předpisem po únoru 1948 byl zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví účinný od 1.2.1949. Soudci z lidu byli podle M. Růžičky při rozhodování postaveni na roveň soudcům z povolání a byla jim zajištěna majorita. Soudci z lidu byli připuštěni u vyšších soudů včetně Nejvyššího soudu.⁷ Za soudce z lidu mohl být povolán bezúhonný občan mezi 30. a 60. rokem věku, který byl státně spolehlivý a oddán myšlence lidově demokratického zřízení. Organizace soudů byla přizpůsobena krajskému zřízení, podle § 64 vykonávaly soudní moc ve věcech trestních okresní soud, krajský soud, státní soud a nejvyšší soud. Dále zákon ve svém § 20 zřídil v sídlech okresních soudů okresní prokuratury a v sídlech krajských soudů krajské prokuratury. Podle J. Fenyky byly okresní prokuratury podřízeny krajským prokuraturám a spolu s nimi ministru spravedlnosti. Generální prokurátor byl oprávněn podávat stížnost pro zachování zákona do pravomocného rozhodnutí soudu (s výjimkou Nejvyššího soudu) a byl rovněž podřízen ministru spravedlnosti. Vyšetřování v případě zločinu, za který zákon stanovil trest smrti nebo trest na svobodě delší pěti let a řízení proti nepřítomnému bylo nadále konáno vyšetřujícím soudcem.⁸

Na podzim roku 1948 byla v Československu vyhlášena tzv. právnícká dvouletka. Šlo megalomanský projekt, ovlivněný všeobecným budovatelským nadšením, který měl unifikovat právní řád na území celého státu a zároveň nahradit staré právní kodexy

---

⁶ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 152

⁷ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 157

⁸ Fenyk, J.: Veřejná žaloba, díl první, Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, s. 22

novými, patřičně přizpůsobenými duchu doby.⁹ Trestní řád č. 87/1950 Sb. nabyt účinnosti dne 1. 8. 1950 a nahradil všechny dosavadní trestní řády, platil i pro vojenské soudnictví. Prokurátor měl dle tohoto zákona zejména konat přípravné řízení a bdít nad spravedlivým potrestáním pachatelů, zatímco soudům bylo svěřeno pouze „spravedlivě rozhodovat o trestných činech“. Trestní řád omezoval práva obviněného (faktická povinnost obviněného vypovídat, prakticky bezvýjimečné vyloučení obviněného i jeho obhájce nahlížet do soudních spisů před podáním obžaloby, dozor při rozmluvě obviněného ve vazbě s obhájcem¹⁰). Podle učebnice trestního práva procesního tento trestní řád zcela hrubě deformoval celou strukturu trestního procesu, v němž de facto největší váhu získalo přípravné řízení, ovládané všemocnou policií.¹¹ Trestní řád sám umožňoval zneužití trestní represe z politických důvodů a uskutečňování státního teroru.

Přípravné řízení podle trestního řádu z roku 1950 mělo dvě formy: vyhledávání, které konaly orgány národní bezpečnosti, a vyšetřování, které měl konat prokurátor. Pokud byly od počátku splněny podmínky pro konání vyšetřování, vyhledávání se nekonalo. Naopak, pokud orgán národní bezpečnosti předal prokurátorovi věc tak, že bylo možno podat obžalobu, nekonalo se vyšetřování. § 84 ukládal prokurátorovi konat vyšetřování zpravidla osobně, přičemž byl oprávněn nařídít provedení úkonu orgánům povolaným k vyhledávání, ty byly oprávněny provést další navazující úkony. V praxi prokurátoři této možnosti hojně využívali a vyšetřování sami konali jen výjimečně.

Dne 30. října 1952 byl přijat ústavní zákon č.64/1952 Sb. o soudech a prokuratuře a zákon č. 65/1952 o prokuratuře, kteréžto zákony vystavěly prokuraturu podle sovětského vzoru. Prokuratuře byl svěřen nejvyšší dozor nad přesným prováděním a zachováváním zákonů a jiných právních předpisů všemi ministerstvy a jinými úřady, soudy, národními výbory, orgány, institucemi a úředními osobami, jakož i jednotlivými občany. Prokuratura se měla stát nezávislým, jednotným, centralizovaným a monokratickým orgánem, střežícím, prosazujícím a upevňujícím socialistickou zákonnost. Dále měli prokurátoři dohlížet, aby orgány národní bezpečnosti postupovaly podle zákona. Toto naposled zmíněné oprávnění lze označit za funkci dozoru. Z dikce § 84 odst. 2 TrŘ

---

⁹ Vorel, J., Šimánková, A., Babka, L.: Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, díl II., Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PCR, Praha 2004, 1. vydání, s. 18

¹⁰ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 164

¹¹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 29.

87/1950 Sb. M. Růžička vyvozuje, že nařízení prokurátora bylo pro orgány povolané k vyhledávání závazné a byly povinny ho splnit.¹²

V praxi však panovala situace zcela opačná. Sám J. Urválek uvedl ohledně vztahu Státní bezpečnosti a prokuratury, že Státní bezpečnost byla vybudována tak, aby nepodléhala kontrole ze strany jiných orgánů, úloha prokuratury byla zatlačována, prokurátor se často o zatčení osoby ani nedozvěděl. „O vazbě a jejím prodloužení rozhodovala na žádost Státní bezpečnosti jen formálně, často teprve řadu měsíců po zatčení. Tak tomu bylo zejména v případech, kdy bylo zřejmé, že souhlas k zatčení dalo politické vedení. Politické vedení také nikdy v těchto věcech postavení prokuratury v systému orgánů trestního řízení nebralo v úvahu. ... Vyšetřování v tzv. kontrarevolučních věcech prováděla výhradně Státní bezpečnost a prokuratura byla ponechána jen úloha státního žalobce při samotném procesu.“¹³

Po únoru 1948 byly zřizovány tzv. právnické školy pracujících za účelem obměny aparátu justice, včetně prokurátorů, politicky spolehlivými pracovníky z různých profesí. Tato obměna měla být provedena co nejrychleji, řádné studium právnické fakulty se zdálo příliš dlouhé. Absolvování právnické školy pracujících trvalo asi 14 měsíců. Dalším účelem vzniku institutu tzv. dělnických prokurátorů bylo realizovat proklamované zrovnoprávnění všech společenských tříd a likvidaci staré buržoazie.

Po XX. sjezdu KPSS zavládla v Československu vůle zmírnit trestní represe, odstranit alespoň nejhrubší vady ve fungování justičního a policejního aparátu a odstranit i největší nedostatky v právní úpravě, které předchozí praktiky usnadňovaly. Dne 19. prosince 1956 byl schválen trestní řád č. 64/1956 s účinností od 1. 1. 1957. Ukládal orgánům trestního řízení plné šetření ústavně zaručených občanských svobod, obsahoval oproti předchozímu trestnímu řádu základní zásady trestního řízení – zásadu legality, obžalovací zásadu, zásadu oficiality, vázanost soudů „jen“ právním řádem, zásadu presumpce nevin, materiální pravdy, volného hodnocení důkazů, ústnosti, přimosti, veřejnosti, právo na obhajobu. Zákon stanovil, že vyšetřování, což byla jediná forma přípravného řízení, konají vyšetřovatelé prokuratury a vyšetřovatelé ministerstva vnitra. Vyšetřovatelé prokuratury byli začleněni do systému prokuratury a podléhali prokurátorovi, u něhož byli zřízeni. Vzít do vazby mohl jen prokurátor a jen obviněného (§ 80) a jen ze zákonných důvodů. Vyšetřovací orgány měly sbírat všechny důkazy ve prospěch i

¹² Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 188

¹³ Vorel, J., Šimánková, A., Babka, L.: Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, díl II., Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, Praha 2004, 1. vydání, s. 79-80

v neprospěch obviněného, doznání obviněného nezbavovalo vyšetřovací orgány povinnosti přezkoumat všechny okolnosti případu a zákon jim zapovídal obviněného k výpovědi nebo k doznání jakýmkoli způsobem donucovat. Obviněný mohl proti všem rozhodnutím vyšetřovacích orgánů podat stížnost, o které rozhodoval prokurátor.

Postavení prokurátorů dále nově upravoval zákon č. 65/1956 Sb., o prokuratuře, podle kterého dbali, aby všechny trestné činy a přestupky, o nichž příslušelo rozhodovat soudům, byly zjištěny, a podle ustanovení trestního řádu stíhali osoby, které je spáchali (zde šlo o stíhací funkci, prokurátor mohl provést jednotlivé vyšetřovací úkony nebo celé vyšetřování). Dále dozírali na správné používání zákonů a jiných právních předpisů orgány přípravného řízení trestního (zde šlo o dozorovou funkci) a zajišťovali, aby nikdo nebyl bezdůvodně trestně stíhán nebo vzat do vazby nebo jinak nezákonně omezován ve svých právech. Prokuratuře byl svěřen všeobecný dozor a dozor nad zachováváním zákonnosti v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení a ochranná výchova. Generální prokurátor byl oprávněn se zúčastňovat s hlasem poradním zasedání vlády a sboru pověřenců a ostatní prokurátoři zasedání orgánů národních výborů, státních orgánů a orgánů jiných organizací. Prokuratura byla oprávněna napadnout protestem i obecně závazná nařízení národního výboru.

Vlivem vydání nové ústavy v roce 1960 a s tím spojeného ideologického postulátu o vybudovaném socialismu v Československu byl přijat mj. i trestní řád č. 141/1961 Sb. s účinností od 1.1. 1962. M. Růžička uvádí, že prohluboval zásadu obhajoby a měl vést ke „zdokonalení uplatnění zásady objektivní pravdy“. Jinak přijal všechny „pokrokové zásady“ trestního řádu z roku 1956.¹⁴ Trestní řád z roku 1961 byl založen na tzv. silném přípravném řízení, v kterém bylo třeba objasnit věc ve stejném rozsahu, jako v hlavním líčení.

Novela trestního řádu č. 57/1965 Sb. zavedla vedle vyšetřování jako další formu přípravného řízení vyhledávání, které prováděly vyhledávací orgány (zejména orgány SNB, dále v některých případech velitelé v ozbrojených silách, kapitáni lodí) v případech trestných činů nižší typové nebezpečnosti pro společnost (§ 168, odst. 1), pokud nebyly splněny podmínky § 161, odst. 2. Jinak se konalo vyšetřování. Novela provedená zákonem č. 149/1969 Sb. s účinností od 1. 1. 1970 (v návaznosti na novou hmotněprávní úpravu přečinů v zákoně č. 150/1969 Sb.) zavedla novou formu přípravného řízení,

---

¹⁴ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 217

kteřou bylo objasňování. Pokud se konalo pouze objasňování, trestní stíhání bylo zahájeno až doručením návrhu prokurátora na potrestání soudu.

Pod vlivem trestněprávních kodexů z roku 1961 byl přijat i nový zákon o prokuratuře č. 60/1965 Sb., který ještě více posílil principy výstavby a činnosti prokuratury, jež byly nazývány jako „leninské“ – tzn. princip jednotnosti, centralizace, nezávislosti na místních orgánech a princip monokratické výstavby.¹⁵ Prokuratura kromě všeobecného dozoru měla dle § 3, odst. 1, trestně stíhat osoby, které se dopustily trestných činů, provinění a přestupků, vykonávat dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení, dozor nad zákonností postupu a rozhodování soudů a státních notářství, dozorem nad místy, kde se omezovala osobní svoboda. Oprávnění prokurátora při výkonu dozoru byla zakotvena v trestním řádu.

1.2.4. Vývoj veřejné žaloby v České republice po roce 1989

Společenské změny po listopadu 1989 pochopitelně zásadně ovlivnily postavení veřejné žaloby a trestní řízení. První významná novela trestního řádu č. 558/1991 Sb. (pomineme-li novelu č. 178/1990 Sb., která v souvislosti se zrušením institutu přečinů vypustila z trestního řádu objasňování jako formu přípravného řízení) prokuratuře odejmula některá oprávnění, která v přípravném řízení významně zasahují do základních práv a svobod, a tato oprávnění (zejména vzetí do vazby, vydání příkazu k zatčení, příkaz k domovní prohlídce) byla svěřena soudu.

Další významná, rozsáhlá novela trestního řádu č. 292/1993 vyjadřovala tendenci posílit soudní řízení a snížit váhu přípravného řízení, to se projevilo zejména v zúžení rozsahu dokazování v přípravném řízení a v omezení možnosti přenášet výsledky přípravného řízení do hlavního líčení.¹⁶ Dále byla zrušeno vyhledávání jako forma přípravného řízení. Počátek přípravného řízení dle § 160 spadal v jedno s počátkem trestního stíhání (§ 12, odst. 10), které se zahajovalo sdělením obvinění.

Po roce 1989 bylo též třeba nově definovat postavení a působnost orgánů veřejné žaloby, zejména pod vlivem znění čl. 80 Ústavy ČR. Při přípravě zákona č. 283/1993 Sb., účinného od 1. 1. 1994, nalezla podle J. Fenyka výrazné uplatnění idea, aby státní zastupitelství bylo podřízeno ministru spravedlnosti a stalo se součástí moci výkonné.

¹⁵ Fenyk, J.: Veřejná žaloba, díl první, Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, s. 23

¹⁶ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 246

Tomuto záměru byla přizpůsobena i jeho organizace, která je téměř kopií organizace typické pro orgány veřejné správy. Na jedné straně šlo o pokus k odstranění vertikální (tedy nikoli horizontální) monokracie, a tím i byrokracie, která byla bývalé prokuratuře vlastní, což mohlo být dobře chápáno jako snaha o zabránění strnulým, schematickým a centralistickým tendencím z minulosti, avšak na straně druhé také došlo ke vzniku provázanosti orgánu veřejné žaloby s exekutivou.¹⁷

Zrušen byl všeobecný dozor. Dozor nad místy, kde je omezována osobní svoboda původně státnímu zastupitelství svěřen nebyl, toto oprávnění však bylo posléze státnímu zastupitelství navráceno.

Soustava státního zastupitelství byla rozčleněna na dvojice, přičemž jednotlivé stupně se vyznačovaly relativní samostatností a nezávislostí. Tím se mělo zabránit pronikání politických vlivů do postupu jednotlivých státních zastupitelství. Došlo tím ale k narušení komunikace a jednotnosti postupu. Zákon o státním zastupitelství svěřoval nejvyššímu státnímu zástupci vydávání pokynů obecné povahy ke sjednocení činnosti soustavy, nicméně chyběla možnost vydávání např. výkladových stanovisek k výkladu zákonů. Zákon nedostatečně upravoval správu státního zastupitelství, tu pouze svěřoval ministerstvu spravedlnosti a ministru spravedlnosti svěřoval nad soustavou dohled. Nedostatečně byly upraveny podmínky jmenování a odvolávání vedoucích státních zástupců a postavení právních čekatelů.

Novela zákona o státním zastupitelství č. 14/2002 Sb. účinná od 1. 3. 2002 měla některé uvedené nedostatky odstranit, státní zastupitelství má nyní nejen, jako dosud, zastupovat stát, ale zároveň byla vyzdvižena i jeho úloha ochrany veřejného zájmu.

Vyšetřování stále prováděli vyšetřovatelé policie, od účinnosti novely trestního řádu č. 292/1993 Sb. bylo jedinou formou přípravného řízení. Vyšetřovatel měl samostatné postavení při vyšetřování a při způsobu vyřízení věci, byl odpovědný za zákonné a včasné provedení příslušných úkonů. Při výkonu služby a v záležitostech týkající se organizace vyšetřování byl vyšetřovatel podle M. Růžičky služebně podřízen výlučně řediteli útvaru vyšetřování.¹⁸ Státní zástupce nebyl v souvislosti s výkonem dozoru v přípravném řízení vyšetřovateli nadřízen služebně, byl mu však nadřízen procesně. Podle § 164, odst. 5, trestního řádu, ve znění novely č. 292/1993, mohl vyšetřovatel odepřít splnění pokynu státního zástupce jen tehdy, měl-li zato, že pokyn nebyl v souladu

¹⁷ Fenyk, J.: Veřejná žaloba, díl první, Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, s. 24-25

¹⁸ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 325

se zákonem. Trval-li státní zástupce na svém pokynu, předložil věc státnímu zástupci bezprostředně vyššího stupně, který měl pokyn buď zrušit, nebo věc přikázat jinému vyšetřovateli. Ustanovení o odepření splnění pokynu působila v praxi interpretační potíže, neboť nebylo jisto, kterých pokynů se tato možnost týká, např. i těch ohledně rozsahu dokazování v přípravném řízení.

Úprava trestního řízení byla však vystavena značné kritice, která vyústila v roce 2001 k přijetí rozsáhlé novely trestního řádu, již bylo možno přirovnat k rekonstrukci trestního práva procesního. Stalo se tak zákonem č. 265/2001 Sb., účinným od 1. 1. 2002. Důvodová zpráva k návrhu této novely uváděla, že základním nedostatkem platné úpravy byla přílišná složitost trestního řízení. Zejména dokazování a rozhodování ve všech stádiích probíhalo v rigorózní procesní formě a činnost jednotlivých orgánů trestního řízení se tak stávala duplicitní místo toho, aby na sebe především navazovala. Novela tak měla výrazněji zjednodušit a zrychlit trestní řízení ve všech jeho stádiích, posílit význam stádia řízení před soudem na úkor přípravného řízení, posílit postavení státního zástupce při výkonu dozoru v přípravném řízení a při rozhodování v tomto stádiu řízení, v širší míře umožnit v procesní formě zachytit důkazy i v případech, kdy ještě nejsou podmínky pro stíhání konkrétní osoby.

Novelizovaný trestní řád již nerozlišuje fázi řízení před policejním orgánem a vyšetřovatelem, institut vyšetřovatele byl vypuštěn a orgánem přípravného řízení je již tak jen policejní orgán. Tím se zamezilo nadbytečnému opakování úkonů, kdy např. svědek podával vysvětlení policejnímu orgánu, následně znovu vypovídal před vyšetřovatelem, který výpověď formalizoval, a poté byl nucen opět vypovídat před soudem, často již v době, kdy si předmětnou událost podrobně nepamatoval, a soud byl pak odkázán na zaprotokolovanou výpověď z přípravného řízení. D. Císařová považovala za pochybné provádět v přípravném řízení rozsáhlé zjišťování okolností, které nebyly nutné pro samotné rozhodnutí v přípravném řízení. Řízení tím bylo zbytečně prodlužováno, orgány přípravného řízení byly rovněž zatěžovány úkoly, které by mohly znamenat i zhoršení kvality jejich práce a neodpovídaly charakteru jejich činnosti jako orgánu přípravného řízení. Měl-li by soud skutečně správně plnit své úkoly, měl by tyto věci zjišťovat sám, nespokojovat se s pouhým převzetím těchto důkazů z přípravného řízení.¹⁹ Novela přesunula těžiště dokazování z přípravného řízení do stádia řízení před soudem.

---

¹⁹ Císařová, D.: Novelizace a rekonstrukce trestního řádu ČR a aktuální problémy teorie dokazování v trestním řízení. Trestní právo 4/2001, s. 9

Podle důvodové zprávy novela diferencovala obsah a rozsah přípravného řízení v závislosti na závažnosti a složitosti činu, který je předmětem řízení. O nejméně závažné kriminalitě má být vedeno neformální řízení (tedy zkrácené přípravné řízení). O nejzávažnějších trestných činech má být dokazování v přípravném řízení probíhat v podstatě v dosavadním rozsahu (rozšířené přípravné řízení).

Konečně novela podle důvodové zprávy měla posílit roli (vyšší pravomoci i odpovědnost) státního zástupce. Má rozhodovat o tom, jaké úkony a v jaké době má za účelem skončení věci policejní orgán provést. Do jeho výlučné působnosti má patřit veškeré rozhodování v přípravném řízení (s výjimkou odložení věci). Dozor státního zástupce se posunul hluboko do tzv. předprocesního stádia.

1.3. Postavení, organizace a působnost státního zastupitelství

1.3.1. Ústavní vymezení státního zastupitelství

Státní zastupitelství je orgánem státu. Podle některých názorů je státní zastupitelství součástí moci výkonné, má být podřízeno ministerstvu spravedlnosti, které jeho prostřednictvím realizuje trestní politiku vlády. Podle jiných názorů je státní zastupitelství orgánem sui generis, který se vyznačuje rysy moci výkonné i soudní.

Ústava České republiky stručně pojednává o státním zastupitelství v čl. 80, který je zařazen do hlavy třetí – Moc výkonná, v oddíle nazvaném Vláda. Jak uvádí důvodová zpráva k návrhu zákona o státním zastupitelství, je státní zastupitelství pojímáno jako součást výkonné moci, za jejíž výkon vůči Parlamentu odpovídá vláda, a tak nemá samostatné vazby k ústavním orgánům, jako měla prokuratura. Podle důvodové zprávy je rezortní samostatnost prokuratury, spojená s přímými vazbami na ústavní orgány, typická pro totalitní státy, kde je činnost prokurátora daleko širší, je jakousi prodlouženou rukou mocenského centra a kde za předpokladu jejího vybudování centralizovaně na principu bezpodmínečné poslušnosti nižších článků ovládnutí špičky tohoto orgánu umožňovalo manipulovat jím celým. Současné organizační začlenění je však podrobena kritice, neboť tak došlo k provázání orgánu veřejné žaloby s exekutivou (viz. výše).

Při zachování pojetí, podle něhož je veřejný žalobce označován za pána přípravného řízení a kde neexistuje vyšetřující soudce, je podle J. Fenyka žádoucí, aby byla v této fázi řízení stanovena spoluodpovědnost veřejného žalobce za ochranu lidských práv. Článek 6 Evropské úmluvy o ochraně základních práv a svobod sice hovoří o nezávislém a

nestranném soudu, na druhé straně ovšem implicitně stanoví odpovědnost všech orgánů výkonu spravedlnosti za dodržování lidských práv v celém trestním řízení, tedy včetně řízení přípravného, z čehož lze dovodit, že počítá v této fázi i s veřejným žalobcem. Veřejná žaloba rovněž vykonává některé justiční funkce.²⁰ M. Růžička k tomu dále uvádí, že vzhledem k tomu, že jádrem činnosti státního zastupitelství je zastupování veřejné žaloby (§ 4 odst. 1 písm. a) zákona o státním zastupitelství), lze činnost státního zastupitelství charakterizovat jako činnost justiční povahy.²¹ Je tedy možno dovodit, že ač je státní zastupitelství formálně součástí moci výkonné, lze jej zařadit do systému moci soudní v širším smyslu.

Především státní zastupitelství není správním úřadem. Pomocným kritériem může do určité míry být i úprava, podle níž správním úřadem není orgán, který nelze vzít pod kontrolu správního soudnictví. Úkoly, předmět a rozsah činnosti státního zastupitelství nevymezují normy správního práva, nýbrž zákon o státním zastupitelství, zákony upravující procesní režimy soudu (trestní řád, občanský soudní řád, soudní řád správní atd.), jakož i zákony upravující výkon tzv. netrestního dozoru (zákon o výkonu trestu odnětí svobody, zákon o výkonu vazby atd.). Státnímu zástupci nepřísluší v rámci výkonu působnosti administrativní pravomoc, protože se fakticky jedná o pravomoc v oblasti ochrany lidských práv a základních svobod, které náležejí zpravidla orgánům soudního typu.

Od soudu se státní zastupitelství odlišuje především tím, že státnímu zástupci může být nadřízenou osobou nařízeno, jak má postupovat v konkrétní věci. Státní zástupce v zásadě nerozhoduje o vině a trestu (výjimku mohou tvořit do jisté míry odklony).

1.3.2. Základní zásady činnosti a výstavby státního zastupitelství

Základními úkoly veřejné žaloby je ochrana veřejných zájmů společnosti. Princip ochrany veřejného zájmu je vyjádřen v § 1 odst. 1 zákona o státním zastupitelství. Veřejný zájem lze pojímat jako souhrn slučitelných individuálních zájmů od nich odlišný. Tento pojem je však proměnlivý s vývojem společnosti a nelze jej přesně definovat, tedy ani v právním předpise. Zákonodárce však v právní normě stanoví, co za veřejný zájem

---

²⁰ Fenyk, J.: Veřejná žaloba, díl první, Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, s. 197-198

²¹ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 52-53

považuje. Veřejný zájem je však odlišný od zájmu státního, což se nejvýrazněji projevuje v nedemokratických státech. O státní zájem souběžný se zájmem společenským podle J. Fenyka půjde v případě, když stát přejímá úkoly pomyslné kolektivní osoby, tedy nejen úkol dbát o udržení sebe sama, státního svazku a nejbližších úkolů s tím spojených (vlastní státní zájmy), nýbrž pečovat též o veškeré ostatní zájmy občanů (zájmy sociální, hospodářské, kulturní, etické apod.)²²

Zásada zákonnosti je vyjádřena v § 2 zákona o státním zastupitelství, podle něhož je při výkonu své působnosti státní zastupitelství povinno využívat prostředky, které mu svěřuje zákon (zde je zároveň vyjádřena zásada oficiality), a dbá, aby každý jeho postup byl v souladu se zákonem, rychlý, odborný a účinný.

Další zásadou, vztahující se na postavení státního zastupitelství, je zásada nezávislosti. V zákoně o státním zastupitelství formulována tak, že věci svěřené do působnosti státního zastupitelství vykonávají pouze státní zástupci, jiné orgány či osoby nesmějí do jejich činnosti zasahovat nebo je při ní nahrazovat nebo zastupovat (§ 3 odst. 1). Zde jde o tzv. nezávislost vnější, podle níž má být státní zastupitelství oproštěno od možných politických nebo jiných nežádoucích vlivů. Jak uvádí J. Fenyk, vzhledem k tomu, že podáním obžaloby státní zástupce více či méně prejudikuje průběh řízení před soudem a tím značnou měrou ovlivňuje jeho rozhodnutí a že Evropská úmluva o lidských právech implicitně požaduje nezávislost a nestrannost i pro veřejného žalobce, a pokud má veřejný žalobce odpovídat za výkon trestní spravedlnosti podobně jako soudce, pak by měl mít podobné postavení jako soudce.²³

Vnitřní nezávislost znamená míru samostatnosti státního zastupitelství ve vztahu k nadřízenému stupni a také samostatnosti státního zástupce uvnitř jednotlivého státního zastupitelství. K vnitřní nezávislosti protikladná zásada hierarchie vyjadřuje určitou míru centralizace struktury orgánů státního zastupitelství. Nejde o přísnou centralizaci, ale o soustavu právně vymezených vzájemných vazeb a vztahů mezi jednotlivými úřady. Hierarchie je omezena v ustanovení § 3 odst. 2 zákona o státním zastupitelství tak, že vyšší státní zastupitelství může do vyřizování věcí nižšího zasahovat jen způsobem a v rozsahu tímto zákonem stanoveným. Přílišná hierarchie může usnadnit účelové manipulace, způsobit nedostatek vlastní iniciativy a odpovědnosti za práci, což brzdí činnost celé soustavy. Absence hierarchických vazeb naopak může zapříčinit nekvalitní

---

²² Fenyk, J.: Veřejná žaloba, díl první, Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, s. 164

²³ Fenyk, J.: Veřejná žaloba, díl první, Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, s. 198

práci nebo podléhání místním vlivům. Podle J. Fenyka je proto třeba hledat rozumný kompromis (spíše kontrola úkonů nebo celého postupu ex post, hodnocení kvality činností a přijetí nápravných opatření jen v případě, kdy je toho třeba, vydávání zobecňujících metodických pokynů, než „modelování“ každého jednotlivého případu ještě před jeho zahájením a často od „zeleného stolu“).²⁴

Zásada nedílnosti státního zastupitelství vyjadřuje, že úkon každého jednotlivého státního zastupitelství a každého státního zástupce se považuje za úkon státního zastupitelství jako celku, státní zástupce není zmocněncem svého nadřízeného, kdykoli je možná záměna jednotlivých státních zástupců v provádění jednotlivých úkonů (vzájemná zastupitelnost).

Dalším základním principem činnosti státního zastupitelství je zásada nestrannosti, která souvisí se zásadou nezávislosti. Znamená vykonávat působnost bez jakékoli diskriminace (z důvodu rasy, národnosti, náboženství, politického přesvědčení, sociálního postavení, pohlaví aj.) a respektovat lidskou důstojnost, rovnost před zákonem, chránit lidská práva a svobody (§ 2 odst. 2, § 24 odst. 1 zákona o státním zastupitelství).²⁵

Podle zásady objektivit má státní zástupce při výkonu svých povinností věnovat pozornost všem relevantním okolnostem bez ohledu na obtížnost nebo důsledky (lze dovodit z § 2 a § 24 odst. 1 zákona o státním zastupitelství). Zásada účinnosti pak vede k postupu v souladu se zákonem rychle a účinně (§ 2 odst. 2), při minimálním zatížení občanů řízením, které je vedeno.²⁶

1.3.3. Organizace státního zastupitelství

Zákon o státním zastupitelství ve svém § 6 odst. 1 stanoví, že soustavu státního zastupitelství tvoří Nejvyšší státní zastupitelství, vrchní státní zastupitelství, krajská státní zastupitelství a okresní státní zastupitelství. V době branné pohotovosti státu také vyšší a nižší polní státní zastupitelství. Podle odst. 2 v obvodu hlavního města Prahy působnost krajského státního zastupitelství vykonává Městské státní zastupitelství v Praze a působnost okresních státních zastupitelství vykonávají obvodní státní zastupitelství. V obvodu města Brna vykonává působnost okresního státního zastupitelství Městské

---

²⁴ Fenyk, J.: Veřejná žaloba, díl první, Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, s. 153

²⁵ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 193

²⁶ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 193

státní zastupitelství v Brně. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, pak zřizuje pro Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích pobočku v Táboře, pro Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem pobočku v Liberci, pro Krajské státní zastupitelství v Ostravě pobočku v Olomouci, pro Krajské státní zastupitelství v Brně pobočku ve Zlíně a Jihlavě, pro Okresní státní zastupitelství v Karviné pobočku v Havířově a pro Vrchní státní zastupitelství v Olomouci pobočku v Ostravě a v Brně.

Sídla státních zastupitelství a obvody jejich územní působnosti se shodují se sídly a obvody soudů. Státní zastupitelství je příslušné k zastupování státu u soudu, u něhož toto státní zastupitelství působí, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak. Jednací řád státního zastupitelství pak stanoví výjimky z územní působnosti některých státních zastupitelství pro řízení o některých trestných činech proti bezpečnosti v dopravě a trestných činech příslušníků Policie ČR, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace.

Zákon o státním zastupitelství ve svém § 8 odst. 1 stanoví, že v čele každého státního zastupitelství stojí vedoucí státní zástupce. Jimi jsou nejvyšší státní zástupce, vrchní státní zástupci, krajské státní zástupce, městský státní zástupce v čele Městského státního zastupitelství v Praze, okresní státní zástupci, obvodní státní zástupci v čele obvodních státních zastupitelství v Praze a městský státní zástupce v čele Městského státního zastupitelství v Brně. V rámci každého státního zastupitelství je uplatňován princip monokracie. Podle odst. 3 vedoucí státní zástupce stanoví vnitřní organizaci státního zastupitelství, v jehož čele stojí, a rozdělení agendy státního zastupitelství mezi státní zástupce. Přitom zajistí specializaci státních zástupců podle zvláštních právních předpisů. Obligatorní a fakultativní specializace na každém stupni stanoví zvláštní pokyn obecné povahy. Jak uvádí J. Fenyk, vedoucí státní zástupci na všech úrovních ve státním zastupitelství stanoví specializované úseky, upravují podrobnosti organizace a řízení v souladu se zásadami stanovenými ve vzorovém organizačním řádu. Vedoucí státní zástupci stanoví také zejména vnitřní organizační útvary.²⁷ Na základě odst. 2 vedoucího státního zástupce zastupuje jeho náměstek nebo náměstci v pořadí a rozsahu (výlučně) jím stanoveném.

Nejvyššího státního zástupce jmenuje a odvolává vláda na návrh ministra spravedlnosti. Odvolání nemá vliv na výkon funkce státního zástupce Nejvyššího státního

---

²⁷ Fenyk, J.: Vademecum státního zástupce. Praha: ASPI Publishing, 2003, s. 31

zastupitelství. Ministr spravedlnosti jmenuje vrchního státního zástupce na návrh nejvyššího státního zástupce, krajské státní zástupce na návrh vrchního státního zástupce, který stojí v čele vrchního státního zastupitelství, v jehož obvodu má být krajský státní zástupce jmenován, podobně jmenuje i okresní státní zástupce na návrh příslušného krajského zástupce. Na základě odst. 4 může ministr spravedlnosti vrchního, krajského a okresního státního zástupce z této funkce odvolat, pokud závažným způsobem poruší povinnosti vyplývající z výkonu funkce vedoucího státního zástupce. Nejde-li o porušení povinností při výkonu státní správy státního zastupitelství, činí tak na návrh vedoucího státního zástupce, který je oprávněn navrhopvat jmenování do funkce. Ministr spravedlnosti může jmenovat nebo odvolat krajského nebo okresního státního zástupce též na návrh nejvyššího státního zástupce (odst. 5). Náměstky vedoucích státních zástupců jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti na návrh vedoucího státního zástupce, o jehož náměstka se jedná (odst. 6). Vzdání se a odvolání z funkce vedoucího státního zástupce nebo náměstka nemají za následek zánik funkce státního zástupce (§ 11 odst. 3).

Novela zákona o státním zastupitelství stanovila přesnější pravidla pro jmenování a odvolávání funkcionářů státních zastupitelství tak, aby jejich pozice byla odolnější vůči případným politickým vlivům. To se netýká postavení nejvyššího státního zástupce, který může být odvolán bez uvedení jakéhokoli důvodu. Ministr spravedlnosti má rozhodující oprávnění při personálním obsazování státního zastupitelství, a protože výkon funkce vedoucího státního zástupce je monokratický, může jmenováním konkrétních politicky přijatelných vedoucích účinně ovlivňovat činnost státního zastupitelství.²⁸

Vyjádřením principu monokracie je § 11a odst. 1 zákona o státním zastupitelství, podle něhož v rozsahu stanoveném zákonem je nejvyšší státní zástupce nadřízen vrchním státním zástupcům, vrchní státní zástupce krajským státním zástupcům v obvodu vrchního státního zastupitelství a podobně krajský státní zástupce okresním státním zástupcům. Dále dle odst. 2 je v rozsahu stanoveném zákonem vedoucí státní zástupce nadřízen státním zástupcům působícím u státního zastupitelství, v jehož čele stojí.

Ustanovení § 12a pak svěřuje státním zastupitelstvím, která jsou nejbližší vyšší, rozhodování sporů o příslušnost mezi státními zastupitelstvími (odst. 1), rozhodování o odnětí a přikázání věci jinému nižšímu státnímu zastupitelství, jestliže vedoucí státní zástupce dotčeného nižšího státního zastupitelství je podle předpisů upravujících řízení vyloučen z projednávání věci (odst. 2), a dále rozhodování o opravných prostředcích

---

²⁸ Fenyk, J.: Vademecum státního zástupce. Praha: ASPI Publishing, 2003, s. 32

podaných proti rozhodnutí nižšího státního zastupitelství, pokud tento zákon nebo zvláštní právní předpis nestanoví jinak (odst.3). O odnětí a přikázání věci a o opravných prostředcích se rozhoduje usnesením, proti kterému v zásadě není přípustná stížnost (odst. 4).

1.3.4. Dohled

Dohled je v § 12c zákona o státním zastupitelství definován jako výkon oprávnění stanovených tímto zákonem k zajištění řídicích a kontrolních vztahů mezi různými stupni státních zastupitelství a uvnitř jednotlivých státních zastupitelství při výkonu působnosti státního zastupitelství. Definice dohledu a jeho rozsah byl do zákona o státním zastupitelství vpraven až novelou č.14/2002 Sb. poté, co se nenaplnil původní předpoklad, že se pojem dohledu ustálí v praxi. Zákon rozlišuje jednak dohled vnější (dohled nad postupem nejbližší nižších státních zastupitelství v obvodu vyšších státních zastupitelství), jednak dohled vnitřní (dohled vedoucího státního zástupce nad postupem státních zástupců působících u státního zastupitelství, v jehož čele stojí). Jak uvádí K. Šabata, dohled nejbližší vyššího státního zastupitelství se týká kontrolní činnosti mezi dvěma nejbližšími stupni státního zastupitelství. Přes jeden stupeň nelze dohled vykonávat.²⁹ Zmíněná novela také zrušila dohled ministra spravedlnosti nad činností Nejvyššího státního zastupitelství.

Je třeba rozlišovat pojmy dozor a dohled, neboť ty se vztahují ke zcela jiným činnostem státního zastupitelství. Dozor je cílevědomou a systematickou aktivitou státního zástupce, která směřuje k žádoucímu ovlivnění postupu policejního orgánu (výjimečně státního zástupce konajícího vyšetřování).³⁰ Zatímco dozor je institutem trestního řádu, dohled je institutem zejména zákona o státním zastupitelství.

Dohled plní dvě základní funkce, a to pozorovací a nápravnou. Lze jej členit z hlediska časového dohled na předběžný (preventivní), průběžný a následný. Dále na dohled prováděný z vlastní iniciativy a dohled na základě vnějšího podnětu.

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, vymezuje rozsah dohledu tak, že výkon dohledu se zaměřuje na dodržování a aplikaci právních předpisů v působnosti státního zastupitelství a v činnosti

²⁹ Šabata, K.: Samostatnost státního zástupce a institut dohledu v soustavě státního zastupitelství. Státní zastupitelství 04/2007, Lexis Nexis CZ s.r.o., s. 6

³⁰ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: Přípravné řízení trestní, Praha: C.H.Beck, 2003, s. 563

státních zástupců, dodržování pokynů vyššího státního zastupitelství a vedoucích státních zástupců, na organizaci a řízení práce a na plnění pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce.

Nástroje k výkonu dohledu jsou uvedeny v § 1 odst. 2 JŘ. Vyšší státní zastupitelství je oprávněno vyžadovat zvláštní zprávy o postupu státních zástupců, vyžadovat informace v jednotlivých věcech vyřizovaných nižším státním zastupitelstvím, přezkoumat kteroukoli věc a za tímto účelem si vyžádat předložení všech písemností, jež byly podkladem pro vyřízení takové věci, jakož i příslušná vyjádření a stanoviska, provádět u nižších státních zastupitelství prověrky jednotlivých věcí, prověrky na jednotlivých úsecích činnosti nižšího státního zastupitelství nebo celkové prověrky, dávat nižšímu státnímu zastupitelství ve věcech pokyny a v zákonem stanovených případech věc tomuto státnímu zastupitelství odejmout a vyřídit ji samo.

Pokyny vyššího státního zastupitelství nejbližší nižším státním zastupitelstvím dle § 12d ZSZ musí mít písemnou formu a mohou se vztahovat na více věcí určitého druhu ke sjednocení jejich postupu. Nejbližší nižší státní zastupitelství je povinno řídit se těmito písemnými pokyny, kromě pokynů, které jsou v konkrétní věci v rozporu se zákonem. To se týká pokynů vydaných jak v konkrétní věci, tak pokynů pro věci určitého druhu. Vyšší státní zastupitelství však nemůže dát pokyn nejbližší nižšímu, aby i toto dalo pokyn dalšímu nejbližší nižšímu, jak má postupovat ve věci. Taková praxe by byla v rozporu s účelem zákona a znamenala by návrat k předchozí centralizaci soustavy. Pokud státní zástupce pokyn, který je v rozporu se zákonem, odmítne splnit, sdělí neprodleně důvody písemně nejbližší vyššímu státnímu zastupitelství.

Pokud vyšší státní zastupitelství po přezkoumání zákonnosti pokynu zjistí, že pokyn není v rozporu se zákonem, může např. vrátit věc nejbližší nižšímu státnímu zastupitelství s podrobným odůvodněním svého pokynu, projednat věc mezi původcem a adresátem pokynu, nebo předložit věc vyššímu státnímu zastupitelství, které vykonává dohled nad činností toho státního zastupitelství, které pokyn vydalo. Pokud vyšší státní zastupitelství zjistí, že provedení pokynu je nadbytečné nebo neúčelné, nebo že se změnila skutková situace nebo právní úprava, na splnění pokynu pak netrvá. Pokud nejbližší nižší státní zastupitelství na svém pokynu trvá a neuplatní jiný postup, věc nižšímu státnímu zastupitelství odejme a věc vyřídit samo (atrakce podle § 12 odst. 2 poslední věty ZSZ). Toto může učinit též tehdy, pokud je nižší státní zastupitelství nečinné nebo se v jeho postupu vyskytují nedůvodné průtahy (odst. 3). Nedůvodné odmítnutí splnění pokynu (ve vnějším i vnitřním dohledu) může vést ke kárné odpovědnosti státního zástupce.

JŘ umožňuje výkon dohledu nad postupem bezprostředně nižšího státního zastupitelství, který je svou povahou rovněž dohledem. Omezuje jej ovšem na hodnocení úrovně a účinnosti tohoto dohledu. Zákonnost postupu, který byl předmětem výkonu původního dohledu lze přezkoumat, jen stanoví-li tak zákon (§ 173a a 174aTrŘ). Vyšší státní zastupitelství, které vykonává „dohled nad dohledem“, nesmí však ukládat nižším státním zastupitelstvím, která věc původně vyřizovala, jak mají ve věci postupovat.

ZSZ ve svém § 12e upravuje tzv. vnitřní dohled, který vykonává vedoucí státní zástupce nad postupem státních zástupců a vyšších úředníků působících u státního zastupitelství, v jehož čele stojí. Vzájemný vztah vnějšího a vnitřního dohledu není upraven. M. Růžička dovozuje, že obě tyto formy dohledu se navzájem prolínají a doplňují, není tedy vyloučeno jejich současné uplatnění. Vnitřní dohled vykonávaný vedoucím státním zástupcem či jeho náměstkou bude prováděn každodenně a z tohoto hlediska bude většinou přecházet výkonu dohledu vnějšího.³¹

Řešení poměru vnitřního a vnějšího dohledu prováděného na základě vnějšího podnětu, z něhož není zřejmé, jaké formy dohledu se podatel domáhá, když v tomto případě je založena příslušnost k oběma formám dohledu, nabízí K. Pečinka³²: O podnětu by měly mít povinnost se navzájem informovat oba příslušné subjekty. Vedoucí státní zástupce by měl mít možnost provést vnitřní dohled. Měl by být proveden i vnější dohled, který, pokud vyústí v jiná opatření, má přednost před vnitřním, neboť zavazuje nižší státní zastupitelství jako celek. O výsledku by se měly oba subjekty vzájemně informovat.

Podle § 12e odst. 1 ZSZ je vedoucí státní zástupce při výkonu vnitřního dohledu oprávněn dávat pokyny jemu podřízeným státním zástupcům k postupu při vyřizování věcí. Tyto pokyny nemusí mít písemnou formu. Ke sjednocení postupu může dávat pokyny vztahující se na více věcí určitého druhu. Výkonem těchto oprávnění může pověřit i jiného státního zástupce. Státní zástupci jsou dle odst. 2 těmito pokyny vázáni. Nikoli však pokyny, které jsou v rozporu se zákonem. Mohou požadovat, aby jim ústně vydané pokyny byly potvrzeny písemně. Proti nezákonným pokynům se mohou státní zástupci bránit (odst. 2) podobně, jako v případě pokynů vydaných při výkonu vnějšího dohledu, a to jeho písemným a odůvodněným odmítnutím, které neprodleně sdělí státnímu zástupci, který pokyn vydal. Pokud ten na pokynu trvá, předloží věc neprodleně

³¹ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: Přípravné řízení trestní, Praha: C.H.Beck, 2003, s. 587

³² Pečinka, K.: Mechanismy vnitřní kontroly v soustavě státního zastupitelství a problematika výkonu dohledu. Státní zastupitelství 07-08/2006, Lexis Nexis CZ, s. 17

se svým stanoviskem vedoucímu státnímu zástupci. Vedoucí státní zástupce je oprávněn pokyn zrušit, a pokud tak neučiní, vyřídí věc státní zástupce, který pokyn vydal. I zde však platí, že bezdůvodné odmítnutí pokynu může zakládat kárnou odpovědnost státního zástupce. Podle odst. 4 není státní zástupce vázán pokynem vedoucího státního zástupce v jednání před soudem, jestliže se změní důkazní situace. Úprava podle důvodové zprávy k návrhu novely ZSZ č. 14/2002 Sb. vychází z toho, že státní zástupce je odpovědný za své vystupování před soudem, a tedy, že musí samostatně reagovat na průběh jednání a samostatně rozhodnout o svém dalším postupu. Mělo by dojít k odstranění jakékoli formy „alibismu“, spočívající v přenášení odpovědnosti za vystupování před soudem na nadřízeného, dojde-li během jednání před soudem ke změně důkazní situace.

Na současnou úpravu dohledu se objevují kritiky poukazující na to, že umožňuje, aby byl dohled (zejména vnější) vykonáván nevhodným způsobem. Podle K. Šabaty³³ dohledoví státní zástupci někdy prosazují určité účelové postupy např. z obavy před medializací nebo z vyslovení nesprávného právního názoru. Jde zejména o podání opravného prostředku bez reálného podkladu, o účelové zastavení nebo nezastavení trestního stíhání nebo o podání obžaloby ve stavu rozpracování nebo bez vnitřního přesvědčení. Tyto postupy pak snižují úspěch podané obžaloby i prestiž státního zastupitelství, omezují samostatnost státního zástupce, jeho invenci a kreativitu. Tyto pokyny pak nelze jednoznačně označit jako odporující zákonu, často jsou ukládány jen formou doporučení. Dohled by neměl soustavně usměrňovat dozorového státního zástupce, měl by mu ponechat manévrovací prostor pro jeho samostatné rozhodování a respektovat jeho právní názor, pokud se pohybuje v mezích zákona. K. Šabata navrhuje, aby dohledoví státní zástupci vyhodnocovali trestní věci, které byly pravomocně skončeny. Tato kontrolní činnost by měla doporučovat postupy pro poučení do budoucna. Měly by tak vznikat metodiky k jednotlivým typům trestné činnosti.

1.3.5. Oprávnění nejvyššího státního zástupce

Zákon o státním zastupitelství svěřuje Nejvyššímu státnímu zastupitelství koordinační pravomoci, které mají směřovat k pružnosti celé soustavy a jejímu účinnému postupu. Nejde však o výraz monokracie jako v případě dřívějšího generálního prokurátora.

---

³³ Šabata, K.: Samostatnost státního zástupce a institut dohledu v soustavě státního zastupitelství. Státní zastupitelství 04/2007, Lexis Nexis CZ s.r.o., s. 7-9

Nejvyšší státní zástupce nemůže předem určovat rozhodnutí konkrétního státního zástupce.

V prvé řadě se jedná o oprávnění nejvyššího státního zástupce vydávat pokyny obecné povahy ke sjednocení a usměrnění postupu státních zástupců při své výkonu působnosti nebo k zajištění jednotné organizace státního zastupitelství a jednotného výkonu spisové služby (§ 12 odst. 1). Pokyny obecné povahy řeší otázky procesního práva, nikoli hmotného. Výslovně je stanovena závaznost pro státní zástupce. Publikují se ve Sbírce instrukcí ministerstva spravedlnosti.

Dále zákon svěřuje nejvyššímu státnímu zástupci možnost vydávat pro státní zastupitelství stanoviska ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů při výkonu působnosti státního zastupitelství. Stanoviska slouží ke sjednocení praxe při interpretaci a aplikaci norem trestního práva procesního a hmotného, ale i norem netrestních. Výkladová stanoviska mají doporučující charakter, není stanovena jejich závaznost. Podle M. Růžičky by však nerespektování stanoviska mělo přicházet v úvahu jen v odůvodněných případech.³⁴

Nejvyšší státní zástupce může nařídit, aby Nejvyšší státní zastupitelství nebo jím pověřené státní zastupitelství provedlo kontrolu skončených věcí a uložilo v případě pochybení opatření k nápravě. Jde o oprávnění mimořádné a fakultativní. Opatření k nápravě může spočívat v závazném uložení postupu, vyslovení závazného právního názoru ve věci, touto cestou však nelze přímo zrušit jednotlivá rozhodnutí. Podle K. Pečinky se toto oprávnění se využívá i v případech tzv. notorických stěžovatelů, přičemž nařízená kontrola skončené věci je v podstatě krajním prostředkem zamezení pokračování v neproduktivní korespondenci s orgány státního zastupitelství.³⁵

Nejvyšší státní zástupce oprávněn podat předsedovi Nejvyššího soudu podnět k tomu, aby navrhl Nejvyššímu soudu zaujetí stanoviska k výkladu zákona nebo jiného právního předpisu, pokud v souvislosti s výkonem působnosti státního zastupitelství získá poznatky o nejednotnosti rozhodování soudů (§ 12 odst. 4).

---

³⁴ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: Přípravné řízení trestní, Praha: C.H.Beck, 2003, s. 573

³⁵ Pečinka, K.: Mechanismy vnitřní kontroly v soustavě státního zastupitelství a problematika výkonu dohledu. Státní zastupitelství 07-08/2006, Lexis Nexis CZ, s. 14

1.3.6. Působnost státního zastupitelství

Státní zastupitelství je především orgánem veřejné žaloby. Ústava ČR ve svém článku 80 odst.1 vyzdvihuje působnost státního zastupitelství v trestním řízení, kde zastupuje veřejnou žalobu. Další úkoly plní, stanoví-li tak zákon. Státní zástupce je subjektem trestního řízení, uplatňováním svých procesních práv a povinností vykonává vliv na průběh řízení. V něm zastupuje veřejný zájem, který směřuje ke spravedlivému odsouzení a potrestání pachatele trestného činu. Shledá-li, dle J. Fenyka, že zájem soukromý – zájem obviněného lze v konkrétním případě sloučit se zájmem veřejným, odpadá důvod, aby byl jeho procesním odpůrcem a stává se pak jeho ochráncem.³⁶

Státní zástupce je pánem přípravného řízení, nemá zde postavení strany a jeho úkolem je především vykonávat dozor nad zachováváním zákonnosti. Podrobněji se budu věnovat tomuto tématu dále.

V řízení před soudem, které se odehrává formou sporu procesních stran, má státní zástupce postavení strany, i když jí ve skutečnosti není. Jen státní zástupce je oprávněn podat obžalobu a v řízení před soudem ji zastupovat. Je povinen se účastnit hlavního líčení, na jeho počátku přednese obžalobu, na konci závěrečnou řeč. Může navrhopvat provedení dosud nenavržených důkazů, se souhlasem předsedy senátu důkazy i provádět. Vyslýcháným je oprávněn klást otázky. Stanoví-li tak zákon, je povinen se účastnit veřejného zasedání. Zjistí-li nevinu obžalovaného, je povinen podat odvolání proti odsuzujícímu rozsudku.

Státní zástupce podává opravné prostředky jak v neprospěch, tak i ve prospěch rozhodnutím dotčených osob, včetně obviněného. Je oprávněn podat stížnost proti každému usnesení soudu, je-li stížnost přípustná. Státní zástupce je oprávněn podat odvolání proti rozsudku pro nesprávnost kteréhokoli výroku (§ 246). Jeho účast ve veřejném zasedání o odvolání je povinná (§ 263 odst. 2). Dále je oprávněn podat odpor proti trestnímu příkazu (314g odst. 1). Dovolání je oprávněn podat nejvyšší státní zástupce buď z vlastní iniciativy nebo na návrh krajského nebo vrchního státního zástupce. Nejvyšší soud, pokud dovolání neodmítne podle § 265i, rozhoduje o dovolání zpravidla ve veřejném zasedání, kde je účast státního zástupce povinná (§ 265r odst. 2).

---

³⁶ Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 154

Státní zástupce je jedinou oprávněnou osobou podat návrh na povolení obnovy řízení v neprospěch obviněného.³⁷

Státní zástupce může ve vykonávacím řízení soudu navrhnout změnu způsobu výkonu trestu odnětí svobody, podmíněné propuštění z trestu odnětí svobody, upuštění od ochranného léčení, propuštění z ochranného léčení nebo jeho ukončení, upuštění od ochranné výchovy, podmíněné umístění mladistvého mimo výchovný ústav. Souhlas státního zástupce potřebuje předseda senátu, aby sám mohl rozhodnout o osvědčení se podmíněně odsouzeného a o podmíněném propuštění odsouzeného.

Státní zástupce se podílí rozhodující měrou na provádění právního styku s cizinou, resp. mezinárodní justiční spolupráce. V závislosti na povaze mezinárodní normy se státní zástupce podílí na provádění právního styku v užším nebo širším smyslu.³⁸ V řízení o vydání do ciziny provádí státní zástupce předběžné šetření. Existuje-li důvod vazby, může sám nebo policejní orgán na jeho příkaz osobu, která má být vydána, zadržet. K rozhodnutí o vydání dává po předběžném šetření návrh krajskému soudu.³⁹

Ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) ZSZ svěřuje státnímu zastupitelství výkon dozoru nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení, ochranná nebo ústavní výchova, a v jiných místech, kde je podle zákona omezoována osobní svoboda. Dozor je upraven zákonem o výkonu trestu odnětí svobody a zákonem o výkonu vazby a pokynem obecné povahy č. 14/2001 (vykonává jej pověřený státní zástupce krajského státního zastupitelství), dále pak zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a pokynem obecné povahy č. 4/2002, podle kterého je k výkonu dozoru příslušný státní zástupce okresního státního zastupitelství.

ZSZ předpokládá působnost státního zastupitelství i v tzv. netrestní oblasti. Tuto působnost pak vymezují zvláštní zákony, upravující daný typ řízení, zejména občanský soudní řád, soudní řád správní nebo insolvenční zákon. Podávání návrhu na zahájení občanského soudního řízení a vstupování do již zahájeného pak výslovně předpokládá § 5, který tato oprávnění podmiňuje případy, kdy tak stanoví zákon, v odst. 2 se pak odkazuje na občanský soudní řád, který má stanovit případné postavení, oprávnění a povinnosti státního zastupitelství v tomto řízení. V netrestních procesech vystupuje státní

---

³⁷ Musil, J., Kratochvíl, V, Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 206-208

³⁸ Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 157-158

³⁹ Musil, J., Kratochvíl, V, Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 209

zástupce pro ochranu veřejného zájmu nebo subjektů těchto řízení (ochrana slabších stran), kdy nejsou tyto subjekty schopny si svou ochranu zabezpečit sami, ačkoli je to ve veřejném zájmu. Státní zástupce je zde legitimován nikoli věcně, ale procesně.

Státní zastupitelství se podle § 4 odst. 2 zákona o státním zastupitelství v souladu se svou zákonnou působností podílí na prvenci kriminality a poskytování pomoci obětem trestných činů. Ustanovení § 89 odst. 1 písm. f) TrŘ ukládá v nezbytném rozsahu dokazovat též okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání. Odhalení těchto okolností pak umožňuje jejich předcházení. Úkoly státního zastupitelství v oblasti poskytování pomoci obětem trestných činů stanoví zákon č. 209/1997 Sb.

2. Působnost státního zástupce v přípravném řízení

2.1. Charakteristika přípravného řízení

Vykládací ustanovení § 12 odst. 10 trestního řádu definuje přípravné řízení jako úsek řízení podle tohoto zákona od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných nebo neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, postoupení věci jinému orgánu nebo zastavení trestního stíhání, anebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby (schválení narovnání dle § 309 odst. 1, § 311 odst. 1, usnesení o osvědčení u podmíněného zastavení trestního stíhání dle § 308, nikoli však přerušování trestního stíhání), zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování. Součástí přípravného řízení je po novele č. 265/2001 Sb. tedy i objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Postup policie i v této fázi (ve které se dosud postupovalo především podle zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky) nyní podléhá dozoru státního zástupce. Jelikož se již v přípravném řízení významně zasahuje do lidských práv a základních svobod, je zde třeba dostatečně podrobné právní úpravy, uplatnění různých kontrolních mechanismů a procesních záruk jejich dodržování.

Cílem přípravného řízení je prověřit podezření ze spáchání trestného činu a opatřit podklad pro podání obžaloby, nebo není-li důvod pro podání obžaloby, má sloužit jako podklad pro jiné rozhodnutí státního zástupce ve věci samé. Jde o účelový proces vyhledávání důkazů a jejich hodnocení. Je to také proces rozhodování a používání

některých specifických procesních úkonů a donucovacích prostředků (zadržení, vazba, domovní a osobní prohlídka, odposlech a záznam telefonických hovorů, nasazení operativně pátracích prostředků atd.). Cílem přípravného řízení je také zabránit nedůvodnému postavení obviněného před soud.⁴⁰

Přípravné řízení plní podle učebnice trestního práva procesního⁴¹ čtyři funkce: vyhledávací, fixační, verifikační a odklonnou. Vyhledávací funkci naplňují především orgány policie, která je personálně a technicky vybavena k tomu, aby vyhledala důkazy pro řízení před soudem, což spočívá především v zajišťování stop trestného činu, které se pachatel většinou snaží zakrýt. Fixační funkce přípravného řízení spočívá v tom, že se procesně podchytí důkazy, které podléhají zkáze, a tím se zajistí jejich použitelnost v řízení před soudem, které probíhá s jistým časovým odstupem. Verifikační (filtrační) funkce přípravného řízení má vyloučit nedůvodné postavení osob, které se trestného činu nedopustily, před soud a tím zamezit jejich společenské dehonestaci. Odklonná funkce přípravného řízení v případech méně závažné kriminality umožňuje vyřízení věci mimo hlavní líčení z cílem zjednodušit a urychlit řízení a dosáhnout dalších žádoucích efektů, např. snazší urovnání konfliktu mezi pachatelem a obětí, rychlejší odškodnění oběti, usnadnění resocializace pachatele apod.

Přípravné řízení vymezuje předmět řízení před soudem. I když se podle D.Čísařové v přípravném řízení uplatňuje obžalovací zásada jen určitým způsobem, platí obecné ustanovení § 89 odst. 1 trestního řádu o dokazování a jeho předmětu i zde. Vyšetřování se zásadně koná ohledně skutku, pro který bylo sděleno obvinění, bez ohledu na právní kvalifikaci.⁴² V přípravném řízení, stejně jako v řízení před soudem, musí orgány činné v trestním řízení zachovávat tzv. jednotu skutku. Z ustanovení § 160 odst. 5 trestního řádu pak vyplývá, že vyjde-li během vyšetřování najevo, že se obviněný dopustil dalšího skutku, který není uveden v usnesení o zahájení trestního stíhání, je třeba zahájit nové trestní stíhání pro tento další skutek.

Během historického vývoje kontinentálního přípravného řízení se vytvořily tři typické modely přípravného řízení, které popisuje J. Fenyk⁴³: Model s vyšetřujícím soudcem jako pánem sporu, typický pro 19 století, se vyznačoval inkvizičním charakterem, tajností a

---

⁴⁰ Čísařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 419

⁴¹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 532-534

⁴² Čísařová, D.: Novelizace a rekonstrukce trestního řádu ČR a aktuální problémy teorie dokazování v trestním řízení. Trestní právo 4/2001, s. 6

⁴³ Fenyk, J.: Vademecum státního zástupce. Praha: ASPI Publishing, 2003, s. 7-12

písemností, značnou formálností a zbytečnými průtahy. Funkce stíhatele, obhájce i soudce se soustředila v jedné osobě. Řízení poskytovalo menší záruky spravedlnosti, jeho těžištěm bylo vyšetřování. Veřejný žalobce byl odkázán na výsledky vyšetřování konaného jiným orgánem a mohl pouze podat obžalobu. Policie činila úkony jen z pověření vyšetřujícího soudce. V modelu se silnou policií, vytvořeném podle sovětského vzoru dominovala osoba vyšetřovatele, se značně autonomním postavením, s pravomocemi podobnými jako měl vyšetřující soudce v předešlém modelu. Vyšetřovatel činil i některá meritorní rozhodnutí, mohl vznášet námitky proti pokynům veřejného žalobce. Těžištěm procesu bylo přípravné řízení, které bylo podrobno politickým vlivům. V modelu, kde je pánem přípravného řízení veřejný žalobce, může jen on ukončit trestní stíhání s účinky rei iudicatae, pokud nepodá obžalobu. Veřejný žalobce je povinen opatřovat důkazy ve prospěch i v neprospěch obviněného, někdy se může ztotožnit zájem veřejného žalobce a zájem obviněného na zproštění. Veřejný žalobce vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení, k policii se tak uplatňuje vztah kontroly a specifické podřízenosti. Některé závažnější zásahy do práv a svobod náležejí výlučně veřejnému žalobci, který spoluodpovídá za jejich ochranu a odpovídá za činnost policie v přípravném řízení.

Otázku vztahu přípravného řízení a hlavního líčení řeší v kontinentálním typu trestního řízení dvě základní koncepce přípravného řízení: tzv. silné přípravné řízení a přípravné řízení plnicí pomocnou úlohu ve vztahu k rozhodujícímu hlavnímu líčení. První z koncepcí představuje starší typ přípravného řízení, vyznačující se převládající inkviziční zásadou, širokým a podrobným dokazováním, kdy hlavní líčení je závislé na jeho výsledcích, dokazování se opakuje a soud často čte protokoly v přípravném řízení pořázené. Pro tuto koncepci je typický institut vyšetřujícího soudce a do extrémní podoby byla přivedena v zemích východního bloku pod vlivem sovětského modelu na přelomu čtyřicátých a padesátých let 20. století. Druhá koncepce se snaží učinit za dost názvu předsoudního stádia, jak jej zná náš platný trestní řád, tedy vyzdvihnout jeho přípravnou povahu, zachovat účel přípravného řízení, kterým je nashromáždit a zajistit důkazní materiál pro hlavní líčení (resp. opatřit pouze informace o pramenech důkazů⁴⁴), vypátrat a zajistit osobu podezřelou ze spáchání trestného činu a opatřit podklady pro rozhodnutí žalobce, zda podá obžalobu, nebo uplatní jiný postup ve věci. Provádět se mají jen takové důkazy, jejichž provedení je neodkladné nebo neopakovatelné a u kterých hrozí jejich

---

⁴⁴ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 358

znehodnocení do doby konání hlavního líčení. V nejčistší podobě se uplatňuje tato koncepce v anglosaských zemích, v tzv. adversárním typu trestního řízení. Tzv. třetí cestu, která kombinuje obě koncepce, odmítla např. D. Císařová, podle níž vždy bude převažovat některý podstatný rys tak, že půjde ve své podstatě buď o jednu, nebo druhou z těchto koncepcí. Určujícím je totiž to, kde se tvoří základ pro meritorní rozhodnutí ve věci.⁴⁵

Ztotožňuji se s převládajícím názorem, že těžiště trestního řízení a dokazování má být hlavní líčení (P. Šámal uvádí, že tento požadavek se zdůrazňuje ve všech demokratických právních systémech⁴⁶). O vině a trestu rozhoduje jen nezávislý a nestranný soud (čl. 90 ve spojení s čl. 81 a čl. 82 odst. 1 Ústavy a čl. 40 odst. 1 ve spojení s čl. 36 odst. 1 Listiny). Jednání před soudem je ústní a veřejné (čl. 96 odst. 2 Ústavy, čl. 38 odst. 2 Listiny) narozdíl od neveřejného a písemného přípravného řízení, před soudem se naplní zásada bezprostřednosti a zde se nejšířejí uplatní právo na obhajobu. Pouze jednání před soudem plně garantuje ochranu práv obviněného. Podle P. Šámala platí, že čím méně se toho v přípravném řízení objasňuje, tím nutně menší musí být závislost hlavního líčení na něm.⁴⁷ D. Císařová pak uvádí, že široce pojaté přípravné řízení nutně vede k přejímání výsledků přípravného řízení v líčení hlavním.⁴⁸ Orgány činné v trestním řízení by měly proto v přípravném řízení činit jen takové úkony, které odpovídají jeho cílům a smyslu. Provádění pro toto stádium nadbytečných úkonů pak zbytečně zatěžuje zde činné orgány a trestní řízení se tak prodlužuje.

Český platný trestní řád vycházel v původním znění z koncepce silného přípravného řízení. Po roce 1989 se objevily snahy posílit význam řízení před soudem na úkor řízení přípravného, zejména pak schválením novely trestního řádu 265/2001 Sb., jejímž cílem bylo skutečně přenést těžiště dokazování do hlavního líčení. Podle M. Růžičky jde toliko o určité nakročení směrem k modelu, který usiluje o zdůraznění významu stádia projednání trestní věci v řízení před soudem.⁴⁹ Mnozí autoři považují tuto novelu za

---

⁴⁵ Císařová, D.: Novelizace a rekonstrukce trestního řádu ČR a aktuální problémy teorie dokazování v trestním řízení. *Trestní právo 4/2001*, s. 8

⁴⁶ Šámal, P.: *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. 1. vydání, Codex Bohemia, s.r.o., Praha, 1999, s. 62

⁴⁷ Šámal, P.: *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. 1. vydání, Codex Bohemia, s.r.o., Praha, 1999, s. 110

⁴⁸ Císařová, D.: Novelizace a rekonstrukce trestního řádu ČR a aktuální problémy teorie dokazování v trestním řízení. *Trestní právo 4/2001*, s. 8

⁴⁹ Růžička, M.: *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 367

nedostatečnou a volají po skutečné rekodifikaci. Nejvýrazněji se posun těžiště dokazování do hlavního líčení projevil v případě zkráceného přípravného řízení.

Trestní řád rozlišuje tři formy přípravného řízení: tzv. standardní přípravné řízení, zkrácené přípravné řízení a tzv. rozšířené přípravné řízení. Zkrácené přípravné řízení (§ 179a - § 179h) se koná o trestných činech, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, za splnění dvou alternativních podmínek, a to, pokud byl podezřelý přistižen při činu nebo bezprostředně poté nebo v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti, jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné do dvou týdnů postavit před soud. Nelze jej konat, pokud je dán důvod vazby a podezřelého nelze předat s návrhem na potrestání soudu, nebo jsou-li dány důvody pro konání společného řízení a alespoň o jednom z trestných činů je třeba konat vyšetřování. Rozšířené přípravné řízení (přípravné řízení s rozšířeným vyšetřováním) se koná ohledně trestných činů, pokud k řízení o nich je v prvním stupni příslušný krajský soud, a je upraveno v ustanoveních § 168 až § 170. V případě ostatních trestných činů se koná tzv. standardní přípravné řízení.

Přípravné řízení se skládá ze dvou fází (stádií, substádií) a těmi jsou postup před zahájením trestního stíhání (§ 158 až § 159 b) a postup po zahájení trestního stíhání. Ve fázi postupu před zahájením trestního stíhání (zvané též prověřování) má policejní orgán objasnit a prověřit skutečnosti důvodně nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, a zatím ještě není odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba. Tato fáze se pravidelně objevuje ve všech formách přípravného řízení. Zahájením trestního stíhání podle § 160 odst. 1 trestního řádu vstupuje přípravné řízení do své druhé fáze, zvané též vyšetřování (§ 161 až § 179). Vede se již proti konkrétní osobě, u níž je odůvodněn závěr, že spáchala trestný čin. Výrok usnesení o zahájení trestního stíhání musí obsahovat popis skutku, ze kterého je tato osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným. Tato fáze se pravidelně objevuje v případě standardního a rozšířeného přípravného řízení, vyloučena je však u zkráceného přípravného řízení.

V přípravném řízení vystupují policejní orgán, státní zástupce a soud, tedy všechny orgány v činné v trestním řízení podle § 12 odst. 1 trestního řádu. Policejním orgánem se rozumí všechny orgány uvedené v odst. 2 a jsou oprávněny ke všem úkonům trestního řízení patřícím do působnosti policejního orgánu. Toto platí bezpochyby v prověřování. Vyšetřování však koná podle § 161 odst. 2 trestního řádu, nestanoví-li zákon jinak, služba

kriminální policie a vyšetřování Policie ČR v útvarech stanovených zvláštním zákonem. Ministr vnitra může pověřit vyšetřováním i jiné útvary Policie ČR a stanovit jejich působnost.

Řízení ve věcech mladistvých upravuje zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Vyšetřování, projednávání věci a rozhodování má zde být svěřeno osobám, jejichž znalost otázek souvisejících s výchovou mládeže zaručí splnění výchovného účelu řízení. Úkony přípravného řízení provádí specializovaný státní zástupce (§ 41 odst. 2). Orgány činné v trestním řízení spolupracují s orgánem sociálně-právní ochrany dětí a s Probační a mediační službou (§ 36). Ustanovení § 37 stanoví odlišně pořadí kritérií pro stanovení místní příslušnosti. Podle § 38 společné řízení proti mladistvému a dospělému koná jen soud pro mládež (a tedy dozor vykonává podle čl. 4 POP č. 3/ 2007 specializovaný státní zástupce), a to pouze tehdy, jestliže je to nutné pro všestranné a objektivní objasnění věci a není to na újmu mladistvého. Mladistvý musí mít vždy obhájce, ledaže nelze provedení úkonu odložit a obhájce vyrozumět (§ 42 odst. 2). Podle § 43 zákonný zástupce mladistvého je oprávněn jej zastupovat (i proti jeho vůli, je-li to v jeho prospěch) a účastnit se úkonů. Pokud nemůže vykonávat svá práva a je nebezpečí z prodlení, státní zástupce ustanoví mladistvému opatrovníka. Státní zástupce specializovaný se má zúčastnit výslechu před rozhodnutím o vzetí do vazby, není-li to možné, pak jiný státní zástupce. Neúčast žádného státního zástupce je možná jen existence závažných okolností (čl. 29 POP č. 3/2007). Trvání vazby je omezeno na dva měsíce, a jde-li o zvlášť závažné provinění, na šest měsíců, je zdůrazněna její subsidiarita. O prodloužení vazby o uvedené doby rozhoduje soudce soudu pro mládež za podmínek uvedených v § 47 na návrh státního zástupce, který musí být učiněn nejpozději 15 před skončením vazební lhůty, a to jen jednou. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže upravuje zvláštní způsob odklonu, kterým je odstoupení od trestního stíhání podle § 70 (viz. pojednání o odklonech). Státní zástupce může mladistvému v přípravném řízení s jeho souhlasem uložit výchovná opatření (§ 15 odst. 3).

2.2. Základní zásady trestního řízení uplatněné v přípravném řízení

Základní zásady trestního řízení definuje učebnice trestního práva procesního D. Císařové a kol. jako vůdčí právní ideje, jímž toto vůdčí postavení přiznává zákon. V důsledku své povahy jsou základem, na kterém je vybudována organizace trestního

řízení a úprava činnosti jeho orgánů.⁵⁰ Tyto zásady jsou upraveny především v Ústavě, v Listině základních práv a svobod, dále v pramenech mezinárodního práva – v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv, v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech. Dále jsou upraveny v obecných ustanoveních trestního řádu (zejména § 2 a § 3) a jsou obsaženy v jednotlivých ustanoveních trestního řádu. Základní zásady jsou tak součástí platného práva a orgány činné v trestním řízení jsou povinny je aplikovat a s jejich pomocí interpretovat jednotlivá ustanovení trestních předpisů. Je dáno zvláštní povahou přípravného řízení, že se zde všechny zásady trestního řízení neuplatní, resp. se uplatní jen do jisté míry, a to také v závislosti na modelu, který byl pro úpravu přípravného řízení použit.

Podle mého názoru je ústřední zásadou trestního procesu (a nejen trestního) právo na spravedlivý proces podle čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Pro přípravné řízení z prvního odstavce tohoto ustanovení zejména plyne právo všech osob, které jsou na trestním řízení jakýmkoli způsobem účastny, aby jejich záležitost byla projednána spravedlivě, v přiměřené lhůtě a orgánem zřízeným zákonem. Z čl. 6 Úmluvy, nazvaném „právo na spravedlivý proces“, a dále zejména z čl. 5, nazvaném „právo na svobodu a osobní bezpečnost“, vyplývají další důležité zásady relevantní pro přípravné řízení trestní.

Další důležitou zásadou, bezpochyby uplatnitelnou v přípravném řízení, je zásada stíhatelnosti jen ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví trestní řád (§ 2 odst. 1 trestního řádu), jinak zvanou též stíhatelnost jen v řádném zákonném procesu. Je vyjádřena také v čl. 8 odst. 2 Listiny a v čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Trestní řád v § 160 stanoví podmínky, za nichž může být stíhána konkrétní osoba. Přesné dodržování této zásady je podle učebnice důležitým prostředkem zjištění materiální pravdy.⁵¹ Nejdůležitější zárukou dodržování této zásady v přípravném řízení je dozor státního zástupce.

Trestní řád také upravuje zásadu spolupráce se zájmovými sdruženími občanů. Podle § 2 odst. 7 s nimi spolupracují všechny orgány činné v trestním řízení a využívají jejich výchovného působení. Ustanovení § 3 odst. 1 uvádí výčet těchto sdružení, které mohou působit při zamezování a předcházení trestné činnosti způsobem v trestním řádu uvedeným. Odst. 2 pak vyjmenovává případy, kdy se tak děje, pro přípravné řízení je relevantní případ výchovného působení na osoby, u nichž bylo trestní stíhání podmíněně

⁵⁰ Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 56

⁵¹ Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 60

zastaveno. Dále přichází v úvahu nahrazení vazby zárukou zájmového sdružení občanů podle § 73 odst. 1 písm. a).

Velmi důležitá je zásada zajištění práva na obhajobu. Podle učebnice D. Císařové a kol. vyjadřuje požadavek, aby v trestním řízení byla zaručena plná ochrana zákonných zájmů a práv osoby, proti níž se řízení vede.⁵² Dodržení této zásady značně přispívá k dosažení cíle, aby v trestním řízení byla odsouzena a spravedlivě potrestána pouze osoba, která se trestného činu skutečně dopustila. V Evropské úmluvě o lidských právech je tato zásada vyjádřena zejména v čl. 6 odst. 3. Listina ji upravuje zejména čl. 40 odst. 3 a pak v čl. 37 odst. 2. Trestní řád pak v ustanoveních § 2 odst. 13, podrobně pak zejména § 33 až § 41. Rozlišuje se obhajoba materiální a formální. Podle učebnice D. Císařové má materiální obhajoba dvě složky. Jednak jde o právo osobní obhajoby, tj. hájit se v procesu sám, v rozsahu ustanovení § 33 odst. 1.⁵³ Podle něj má obviněný právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu, a k důkazům o nich, uvádět okolnosti a důkazy k jeho obhajobě, činit návrhy a podávat žádosti a opravné prostředky. Druhou složkou materiální obhajoby je povinnost orgánů činných v trestním řízení, jak vyplývá nejen z ustanovení § 2 odst. 5, objasnit i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. Formální obhajoba pak spočívá v právu zvolit obhájce (pro některé případy je v zájmu obviněného stanovena nutná obhajoba - § 36 a § 36a) a radit se s ním i během úkonů. K naplnění této zásady patří také umožnit obviněnému v zákonem stanovených případech obhajobu zcela nebo částečně bezplatnou (§ 33 odst. 2 až 4). Orgány činné v přípravném řízení jsou povinny umožnit osobě, proti níž se řízení vede, uplatnit její práva a řádně ji o všech jejích právech poučit (§ 2 odst. 13, § 33 odst. 5).

Orgány činné v přípravném řízení jsou povinny postupovat též v souladu se zásadou officiality, tedy z úřední povinnosti (*ex officio*). Tato zásada je upravena především v § 2 odst. 4, a vyplývá z ní, jak se uvádí v učebnici trestního práva procesního, že jsou-li splněny zákonné předpoklady pro provedení určitého úkonu, musí orgány činné v trestním řízení úkon provést, aniž by vyčkávaly vnějšího podnětu, ... i tehdy, jestliže si to soukromé subjekty (poškozený, obviněný) nepřejí.⁵⁴ Z této zásady existují v přípravném řízení výjimky. Trestní stíhání pro trestné činy uvedené v § 163 odst. 1 je

⁵² Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 62

⁵³ Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 63

⁵⁴ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 120

možné zahájit a pokračovat v něm pouze se souhlasem poškozeného. O náhradě škody, o svědečném a o znalečném se rozhoduje jen po uplatnění nároku příslušných osob.

Se zásadou oficiality souvisí zásada rychlosti řízení. Evropská úmluva o lidských právech požaduje projednání věci v přiměřené lhůtě (čl. 6 odst. 1), Listina základních práv a svobod bez zbytečných průtahů (čl. 38 odst. 2), trestní řád pak požaduje projednání věci co nejrychleji (§ 2 odst. 4). Respektovat tuto zásadu ukládá trestní řád dále v jednotlivých ustanoveních, zejména stanoví různé procesních lhůty. Zachovávání rychlosti řízení bezpochyby napomáhá výchovnému účinku trestního řízení, zabraňuje znehodnocování důkazů a omezuje zatěžování osob, jichž se trestní řízení dotýká.

Zásada přiměřenosti (zdrženlivosti) je vyjádřena již v čl. 4 odst. 4 Listiny, jakožto požadavek na šetření podstaty a smyslu práv a svobod při jejich omezování. Trestní řád v § 2 odst. 4 ji vyjadřuje podobně, s odkazem na Listinu, dále stanoví, že při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení.

Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána nestanoví jinak. Toto znění § 2 odst. 3 nasvědčuje tomu, že trestní řád vychází ze zásady legality. Zmíněná povinnost zavazuje také policejní orgán. Oproti této zásadě stojí zásada oportunity. J. Fenyk ji charakterizuje tak, že spočívá v oprávnění posuzovat, zda trestný čin, o němž se orgán činný v trestním řízení dozvěděl, je z hlediska účelnosti, resp. prospěšnosti, nezbytné trestně stíhat a řešit před soudem.⁵⁵ Za výhody při jejím uplatnění lze považovat možnost veřejného žalobce reagovat na aktuální potřeby společnosti, zmírňovat dopad mnohdy zastaralých a neadekvátních zákonů, omezení nadměrné kriminalizace, a odlehčení přetíženým orgánům trestního řízení. P. Šámal naopak pro zásadu legality uvádí argument, že tento princip je základní podmínkou pro zabezpečení zásady rovnosti před zákonem a že je to základní předpoklad pro dosažení koncepce generální prevence spočívající v odstrašení.⁵⁶ J. Fenyk pak uvádí, že bývá někdy obtížné veřejnému žalobci bez obav svěřit právo, aby účelně dle svého volného uvážení

---

⁵⁵ Fenyk, J.: Veřejná žaloba, díl první, Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, s. 175

⁵⁶ Šámal, P.: Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. 1. vydání, Codex Bohemia, s.r.o., Praha, 1999, s. 136

rozhodoval o trestním stíhání nebo nestíhání pachatelů trestných činů.⁵⁷ Podle mého názoru se lze spokojit se zásadou legality v trestním řízení jako východiskem, neboť některé přednosti zásady oportunity jsou obsaženy v tzv. materiálním pojetí trestného činu, kdy trestným činem je zákonem vymezené jednání, jehož nebezpečnost pro společnost je vyšší než nepatrná (v případě provinění a některých trestných činů vojenských dokonce vyšší než malá). Státní zástupce tak nemusí stíhat protispolečenská jednání, která nedosáhla jisté míry škodlivosti. Navíc je zásada legality oslabena ve prospěch zásady oportunity jednak v případě tzv. odklonů a dále může státní zástupce zastavit trestní stíhání, naplní-li se podmínky § 172 odst. 2. Ve fázi prověřování lze z těchto důvodů podle § 159a odst. 3 věc odložit (nikoli však z důvodů uvedených v § 172 odst. 2 písm. c)).

Zásada vyhledávací konkretizuje zásadu oficiality, pokud jde o důkazní řízení.⁵⁸ Trestní řád ji vyjadřuje v § 2 odst. 5 jako povinnost orgánů činných v trestním řízení postupovat v souladu se svými právy a povinnostmi a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. V přípravném řízení orgány činné v trestním řízení objasňují i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede.

Stěžejní zásadou trestního řízení je zásada presumpce nevin. Je obsažena v čl. 6 odst. 2 Evropské úmluvy o lidských právech, Listina ji v čl. 40 odst. 2 formuluje tak, že každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena (pozitivní formulace). Trestní řád ji v § 2 odst. 2 formuluje negativně: dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení hledět, jako by byl vinen. Orgány přípravného řízení mají postupovat vůči takové osobě nestranně a nezaujatě, pečlivě objasňovat okolnosti a vyhledávat důkazy svědčící i v její prospěch, neboť kdykoli během řízení se může prokázat její nevina. Podle zmíněné učebnice vyplývají z presumpce nevin tři důležitá pravidla: in dubio pro reo (v pochybnostech ve prospěch obviněného), pravidlo, podle něhož je k odsouzení třeba, aby byla dokázána vina obžalovaného, pravidlo, že během trestního řízení mohou být obviněnému ukládána

---

⁵⁷ Fenyk, J.: Veřejná žaloba, díl první, Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, s. 176

⁵⁸ Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 72

jen taková omezení, která jsou zcela nezbytná, aby bylo dosaženo účelu trestního řízení. Obviněný má právo odepřít výpověď a nepřispívat k vlastnímu obvinění, nesmí být k výpovědi a k doznání jakýmkoli způsobem donucován, je nutno šetřit jeho osobnost (čl. 40 Listiny, § 92 odst. 1, § 164 odst. 3 trestního řádu).

Zásada volného hodnocení důkazů, vyjádřená v § 2 odst. 6 trestního řádu, se vztahuje zajiště i na rozhodování orgánů v přípravném řízení. Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Tato zásada, narozdíl od starší zákonné teorie průvodní, znamená že zákon nestanoví pensum důkazů pro prokázání určité skutečnosti, nepřikazuje mít na základě určitých skutečností mít určitou věc za prokázanou ani nestanoví váhu určitých důkazů.

V přípravném řízení nachází své uplatnění i zásada materiální pravdy. Ustanovení § 2 odst. 5 zavazuje orgány i přípravného řízení zjišťovat skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu nezbytném pro jejich rozhodnutí. Míra jistoty pak zde nemusí být zřejmě tak vysoká jako v řízení před soudem. Přesto, že lze z právně-filozofického hlediska spekulovat vůbec o možnosti člověka nalézt objektivní pravdu, měla by se zjištění i v přípravném řízení co nejvíce skutečnosti blížit.

Zásada ne bis in idem, obsažená v Listině v čl. 40 odst. 5, je provedena trestním řádem v § 11 odst. 1 písm. f), přičemž proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozsudkem soudu nebo bylo pravomocně zastaveno, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno, nelze trestní stíhání zahájit, a bylo-li zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno.

Zásady obžalovací, veřejnosti, bezprostřednosti, ústnosti a zásada rovnosti stran se v přípravném řízení, s ohledem na jeho funkci a zvláštnosti ve vztahu k řízení před soudem, neuplatní, resp. se uplatní jen velmi omezeně.

2.3. Postavení státního zástupce v přípravném řízení

Státní zástupce je pánem přípravného řízení. Není zde stranou ani nemá její postavení. Státnímu zástupci přísluší činit nejdůležitější rozhodnutí, včetně těch, jimiž přípravné řízení končí. V českém trestním řízení neexistuje institut vyšetřujícího soudce, který by garantoval zachovávání základních práv a svobod osob v přípravném řízení. V demokratickém systému pak neobstojí socialistický model se silnou policií, od níž

nelze důvodně očekávat, že bude „dohlížet sama na sebe“. Proto role garanta nad zachováním základních práv a svobod v přípravném řízení zůstává na veřejného žalobce, kromě těch nezávažnějších zásahů do práv a svobod (vzetí do vazby, domovní prohlídka, otevření zásilky atd.), ke kterým je třeba rozhodnutí, příkaz nebo souhlas soudce. Státní zástupce také dohlíží na to, aby nikdo nebyl stíhán bezdůvodně (§ 2 odst. 1). I v tomto stádiu zastupuje státní zástupce veřejný zájem, jeho povinností je stejně pečlivě objasňovat okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede (§ 2 odst. 5).

V přípravném řízení lze rozlišovat tři základní funkce státního zástupce: funkci dozorovou, funkci instančního orgánu, spočívající v rozhodování o stížnostech proti usnesením policejního orgánu, a funkci stíhací, resp. vyšetřovací, která se uplatní hlavně v případech, kdy státní zástupce sám koná vyšetřování, zejména obligatorně. Přestože jsou funkce dozoru a funkce instančního orgánu navzájem propojeny, podle M. Růžičky je třeba přezkoumání věci v rámci výkonu dozoru odlišovat od přezkoumání věci z podnětu stížnosti.⁵⁹ Součástí dozoru je i funkce rozhodovací a návrhová, která zahrnuje oprávnění státního zástupce vydávat rozhodnutí v přípravném řízení a předkládat soudci činnému v přípravném řízení návrhy na jeho rozhodnutí o závažných zásazích do základních práv a svobod občanů. Funkci dozoru a funkci rozhodovací a návrhovou nelze od sebe oddělit.⁶⁰

Rozhodující postavení v přípravném řízení má státní zástupce také v tom smyslu, že, jak uvádí P. Šámal, je oprávněn s konečnou platností určovat rozsah a objem důkazů, které budou vyhledávány, opatřovány a prováděny v přípravném řízení, poněvadž jestliže má státní zastupitelství plnit svou hlavní úlohu, tj. podávat jménem státu obžalobu v trestním řízení a plnit další úkoly, které mu vyplývají z trestního řádu, musí mít možnost si vytvořit pro plnění tohoto úkolu potřebné předpoklady.⁶¹ Mezi zmíněné další úkoly podle trestního řádu jistě patří zastupování obžaloby před soudem (§ 180 odst. 1) a povinnost dokazovat vinu obžalovaného (§ 2 odst. 5). Řádnému plnění této povinnosti je však podle mého názoru často bráněno využíváním vzájemné zastupitelnosti státních zástupců. Možnost vzájemně se při svých úkonech zastupovat sice vychází ze zásady nedílnosti a pokyn obecné povahy 1/2008, čl. 91 odst. 1, stanoví, že obžalobu u soudu

---

⁵⁹ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 481

⁶⁰ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 479

⁶¹ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1327

zastupuje zpravidla dozorový státní zástupce a nelze-li účast tohoto státního zástupce zajistit, seznámí se státní zástupce pověřený účastí s projednávanou věcí studiem obžaloby a trestního spisu. Praxe je však často taková, že ten nebo ti státní zástupci z jednoho obvodního státního zastupitelství, kteří mají v určitý den jednání u soudu, zastupují všechny obžaloby podané státním zastupitelstvím, které se mají ten den projednávat. Státní zástupci se s případy seznamují studiem nikoli podrobného, vyšetřovacího spisu, ale dozorového, kde nejsou obsaženy všechny úkony, které byly při dokazování provedeny. Navíc se s případem seznamují doslova na poslední chvíli a během soudního jednání pak projevují jen povrchní znalost případu a pasivitu namísto aktivního dokazování viny obžalovaného. Ve složitějších případech sice zmíněný pokyn ukládá konzultaci s dozorovým státním zástupcem, jsem však přesvědčen o tom, že to nestačí. Osobní zkušenost s případem je nenahraditelná. Státní zástupce pak pracuje s materiálem který sám nenashbíral, výsledek přípravného řízení v daném případě sám neovlivnil, je nucen prosazovat návrhy, které sám neučinil. V jednoduchých případech je tato praxe snad přijatelná, ale nelze přesně stanovit hranici mezi jednoduchým a složitým případem. Argumenty ve prospěch takové praxe jsou často organizačního charakteru: státní zastupitelství sídlí v jiné budově než soud a státní zástupce by neustálým přecházením z jedné do vzdálené druhé budovy ztrácel drahocenný čas, je těžké dohodnout termín jednání mezi soudcem a obhájcem, o to složitější by to bylo ještě se státním zástupcem. Považuji tyto argumenty za slabé, neboť konzultace s dozorovým státním zástupcem a studium „cizích“ případů také zabírá drahocenný čas. Státní zástupce znalý svého případu ze své dozorové činnosti pak jistě ulehčí práci soudu, který nemusí přebírat jeho aktivitu, a tím se zrychlí i řízení před soudem a najde se čas na dohodnutí termínu mezi soudcem, obhájcem i státním zástupcem. Řádné projednání věci pak snad stojí za případné malé zdržení. Zmíněný stav je odborníky z praxe často kritizován, požadují, aby si své případy státní zástupci zastupovali sami, např. JUDr. Karel Šabata.⁶² Zachycení tohoto požadavku v zákoně považuji za nadbytečné, záměna osob státních zástupců může snad mnohdy ulehčit různé situace, a šlo by o zásah do zásady nedílnosti, bylo by však dle mého názoru vhodné jej vyjádřit v pokynu obecné povahy, který by měl obsahovat podmínky, za kterých lze umožnit zástup dozorového státního zástupce v jednání před soudem jiným státním zástupcem.

---

⁶² Šabata, K.: Samostatnost státního zástupce a institut dohledu v soustavě státního zastupitelství. Státní zastupitelství 04/2007, Lexis Nexis CZ s.r.o., s. 9

2.4. Dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení

2.4.1. Obecně o dozoru

Dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení vymezuje P. Šámal v komentáři k trestnímu řádu jako soustavnou, systematickou a cílevědomou kontrolní činnost, vykonávanou průběžně v celém přípravném řízení a zaměřenou na činnost policejních orgánů při přijímání a prověřování podnětů nasvědčujících spáchání trestných činů, zjištění stavu a průběhu prověřování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a po zahájení trestního stíhání i na stav a průběh vyšetřování se zaměřením na prověření postupu policejního orgánu z hlediska jeho zákonnosti, rychlosti a plynulosti a na neprodlené odstraňování zjištěných nedostatků. Dozor státního zástupce je vykonáván v trestním řízení především z hlediska zákonnosti postupu policejního orgánu, ale také z hlediska jeho věcné správnosti, odůvodněnosti a úplnosti.⁶³

Důležitou otázkou je, kdy dozor státního zástupce nad činností policie vlastně začíná, což souvisí se stanovením samotného počátku trestního řízení. Trestnímu řízení předchází činnost policie neupravená trestním řádem, která směřuje k odhalování trestných činů (§ 2 odst. 1 písm. d) zákona 283/1991 Sb., o Policii ČR) a využívá tzv. podpůrných operativně pátracích prostředků (§ 23a až 23f zákona 283/1991 Sb.), zpracovává první signály o možné trestné činnosti vyplývající z vlastní činnosti policie a která probíhá podle zákona o Policii ČR. Poté následuje postup před zahájením trestního stíhání, který zčásti ještě není přípravným řízením, za jehož začátek považuje ustanovení § 12 odst. 10 trestního řádu sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů. Tento postup podle § 158 odst. 1 trestního řádu, jehož obsahem jsou šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele, je podle učebnice trestního práva procesního⁶⁴ neprocesní fází. Rovněž důvodová zpráva k novele trestního řádu č. 265/2001 Sb. označuje tuto část postupu před zahájením trestního stíhání, prováděnou operativní policejní prací, za neformální fázi, která ještě není trestním

---

⁶³ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1328

⁶⁴ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 512 a 517

řízením podle trestního řádu. Na jiném místě citované učebnice⁶⁵ je však již tato fáze zahrnuta do trestního řízení a dále se uvádí, že v případě podnětu vzešlého z vlastních, samostatně získaných poznatků o skutečnostech nasvědčujících spáchání trestného činu musí být od okamžiku, ve kterém mohl policejní orgán poprvé učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, postupováno podle trestního řádu a jakýkoli jiný postup musí být považován za protiprávní.⁶⁶ Toto tvrzení lze podepřít tím, že šetření podle § 158 odst. 1, činěné na podkladě závěru o podezření ze spáchání trestného činu, je uvedeno v trestním řádu, a podle § 12 odst. 10 trestního řádu je řízení podle tohoto zákona trestním řízením. P. Šámal v komentáři k trestnímu řádu uvádí⁶⁷, že šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, provádí policejní orgán již zásadně podle trestního řádu, nicméně připouští, že vzhledem k ranému stádiu řízení část šetření zejména probíhajícího na základě vlastních poznatků vyplývajících z činnosti Policie ČR provedených ještě před sepsáním zahájení úkonů trestního řízení bude provedena postupy upravenými v zákoně č. 283/1991 Sb. Ve výkladovém stanovisku Nejvyššího státního zastupitelství č. 13/2003 se sice uvádí, že záznam o zahájení úkonů trestního řízení poskytuje státnímu zástupci informaci o tom, že od jeho doručení je oprávněn vykonávat dozor⁶⁸ (podobně jde tak o počátek dozoru i podle J. Jelínka, který substádium šetření nerozlišuje⁶⁹), podle § 157 odst. 2 písm. a) je státní zástupce oprávněn vyžadovat od policejního orgánů spisy, včetně spisů, v nichž nebylo zahájeno trestní řízení, tedy, podle komentáře k trestnímu řádu⁷⁰, operativní svazky policie. Tohoto oprávnění pochopitelně využije ještě před sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení. Dle mého názoru tak dozor státního zástupce sahá, i když velmi omezeně, ještě před začátek samotného trestního řízení, ať již je tímto začátkem sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo učinění závěru policejním orgánem o podezření ze spáchání trestného činu podle § 158 odst. 1.

Zákonným východiskem pro stanovení příslušnosti státního zastupitelství k výkonu dozoru je § 7 odst. 2 ZSZ, podle něhož státní zastupitelství je příslušné k zastupování

⁶⁵ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 528

⁶⁶ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 562

⁶⁷ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1129

⁶⁸ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004, 2. doplněné vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, s. 543 a 544

⁶⁹ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované vydání, Eurolex Bohemia s.r.o., Praha, 2005, s. 457

⁷⁰ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1114

státu u soudu, u něhož toto státní zastupitelství působí, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak. Podle základního pravidla věcné i místní příslušnosti, obsaženého v § 12 odst. 1 JŘ, je k výkonu dozoru příslušný státní zástupce přidělený ke státnímu zastupitelství, které působí při soudu, jenž by byl příslušný konat ve věci po podání obžaloby řízení v prvním stupni. Pro stanovení věcné a místní příslušnosti k výkonu dozoru pak bude nutné použít § 16 až § 25 TrŘ a § 37 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Nemůže-li úkon v souvislosti s výkonem dozoru v postupu před zahájení trestního stíhání provést příslušný státní zástupce a věc nesnese odkladu, provede jej státní zástupce nepříslušný a poté věc předá příslušnému (§ 12 odst. 1 JŘ). Pokud nelze na základě zjištěných skutečností určit příslušnost státního zástupce k výkonu dozoru, doručí policejní orgán záznam o zahájení úkonů trestního řízení státnímu zástupci toho státního zastupitelství odpovídajícího stupně, v jehož obvodu má organizační složka policejního orgánu sídlo. Tento státní zástupce provede veškerá opatření, která nesnesou odkladu, a pokud není příslušný, věc postoupí příslušnému státnímu zastupitelství (§ 12 odst. 2 a 3 JŘ).

Ve věcech, v nichž přísluší konat vyšetřování nebo zkrácené přípravné řízení státnímu zástupci, vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti postupu před zahájením trestního stíhání ten státní zástupce, který by jinak byl příslušný konat ve věci vyšetřování (§ 13 odst. 1 JŘ). Nelze-li bez pochybností určit příslušnost státního zástupce konajícího zkrácené přípravné řízení, provede zkrácené přípravné řízení ten státní zástupce, jenž obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání (§ 13 odst. 3 JŘ). K výkonu dozoru ve věcech trestných činů spáchaných při činnosti peněžních ústavů a subjektů uvedených v § 15 odst. 1 písm. a) a b) JŘ, jimiž byla způsobena škoda 100 mil. korun (v závažných a složitých věcech za splnění dalších podmínek i nižší škoda), trestných činů, jimž byla státu způsobena škoda ve výši 50 mil. korun, trestných činů hospodářských a proti majetku spáchaných ve prospěch zločinného spolčení, trestných činů zneužívání pravomoci veřejného činitele a korupce spáchaných v souvislosti s odhalováním a vyšetřováním trestných činů hospodářských a proti majetku a trestných činů dotýkajících se finančních a ekonomických zájmů EU je příslušný státní zástupce vrchního státního zastupitelství, v jehož obvodu je nižší státní zastupitelství jinak příslušné k výkonu dozoru (§ 15 odst. 1). Výjimky z místní příslušnosti pak stanoví § 10 odst. 1 JŘ pro vyšetřování trestných činů spáchaných příslušníky Policie ČR a ke zkrácenému přípravnému řízení o nich, podle kterého je příslušné (a tím i k výkonu dozoru nad postupem před zahájením trestního stíhání) okresní státní zastupitelství se sídlem v místě,

kde má sídlo jeho nařízené krajské státní zastupitelství, v zásadě vždy pro celý obvod tohoto krajského státního zastupitelství. Je-li dána příslušnost k výkonu dozoru několika státních zástupců, vykonává dozor ten, který je příslušný k výkonu dozoru nad vyšetřováním vedeným proti pachateli trestného činu, jinak ten, který začal vykonávat dozor nejdříve (§ 16 odst. 1 JŘ). Spory o příslušnost mezi státními zastupitelstvími řeší podle § 12a odst. 1 zákona o státním zastupitelství společně nejbližší vyšší státní zastupitelství.

Vyloučen z vykonávání úkonů trestního řízení je státní zástupce, u něhož lze mít pochybnosti, že pro poměr k projednávané věci nebo k osobám, jichž se úkon přímo dotýká, k jejich obhájcům, zákonným zástupcům a zmocněncům, nebo pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení nemůže nestranně rozhodovat. Úkony, které provedl vyloučený státní zástupce, nemohou být podkladem pro rozhodnutí v trestním řízení (§ 30 odst. 1 trestního řádu). O vyloučení má státní zástupce podle § 31 odst. 1 trestního řádu rozhodovat především sám, bez návrhu. Proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost (odst. 2), o které rozhodne státní zástupce nejbližší vyššího státního zastupitelství (§ 31 odst. 3 TrŘ ve spojení s § 12a odst. 3 zák. o státním zastupitelství). Nejbližší vyšší státní zastupitelství pak rozhodne o odnětí a přikázání věci jinému nižšímu státnímu zastupitelství, jestliže je vyloučen vedoucí státní zástupce státního zastupitelství příslušného k výkonu dozoru (§ 12a odst. 2 zákona o státním zastupitelství).

2.4.2. Oprávnění státního zástupce při výkonu dozoru

Trestní řád svěřuje státnímu zástupci k výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení řadu oprávnění, a to zejména v § 174 a § 175. Oprávnění však vystupují zároveň jako povinnosti, které je třeba uplatnit, pokud jsou k tomu v daném případě splněny zákonné podmínky, což vyplývá ze zásady oficiality, vyjádřené zejména v § 2 odst. 4 TrŘ a v § 2 odst. 1 ZSZ. M. Růžička rozděljuje oprávnění státního zástupce při výkonu dozoru do čtyř skupin: 1. úkony vyhrazené k provedení výlučně státnímu zástupci, 2. pravomoc vyslovit předchozí souhlas, vydat povolení nebo dát souhlas či takové povolení až dodatečně (popř. příslušné povolení policejního orgánu zrušit), 3. oprávnění k uskutečňování dozoru, 4. možnost podat návrh soudu na rozhodnutí v přípravném řízení.⁷¹

---

⁷¹ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 496

2.4.2.1. Úkony vyhrazené k provedení výlučně státnímu zástupci

Jde o úkony, které zásadně ovlivňují přípravné řízení nebo výrazněji zasahují do základních lidských práv a svobod, nelze je tedy svěřit policejnímu orgánu a státní zástupce jimi vykonává svou funkci ochrany lidských práv v přípravném řízení. Zároveň však nejsou svěřeny ani soudci, nejde zde totiž o tolik výrazné zásahy do lidských práv nebo by šlo jinak o zásah do žalobního monopolu státního zástupce. Některá (nikoli všechna) z těchto oprávnění jsou uvedena v § 175 odst. 1 trestního řádu: a) rozhodnutí o zastavení, podmíněném zastavení nebo přerušení trestního stíhání a o postoupení věci jinému orgánu, b) podání obžaloby, c) rozhodnutí o prodloužení vazby a o ponechání obviněného ve vazbě, o propuštění z vazby na svobodu a o žádosti obviněného o propuštění na svobodu, d) nařízení zajištění majetku obviněného a určení, na které prostředky a věci se toto zajištění nevztahuje, anebo zrušení takového zajištění, e) provedení zajištění nároku poškozeného na náhradu škody a omezení nebo zrušení takového zajištění anebo vyjmutí věci z něho, f) nařízení exhumace mrtvoly, g) návrh na vyžádání obviněného z ciziny, h) provedení předběžného šetření v řízení o vydání do ciziny.

Za další výlučná oprávnění státního zástupce lze považovat, jak uvádí např. P. Šámal v komentáři k trestnímu řádu, oprávnění požadovat v trestním řízení údaje, které jsou předmětem bankovního tajemství, údaje z evidence cenných papírů v řízení o trestném činu podle § 178 TrZ, individuální údaje získané podle zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, a v řízení o trestném činu zkrácení daně též údaje získané v daňovém řízení za podmínek uvedených v § 8 odst. 2, dále i nařídit sledování bankovního účtu nebo účtu u Střediska cenných papírů podle § 8 odst. 3.⁷² Jen se souhlasem státního zástupce pak může být pohřbena mrtvola, vznikne-li podezření, že smrt člověka byla způsobena trestným činem, kdy musí být mrtvola prohlédnuta a pitvána (§ 115 odst. 1). Jedině státní zástupce může rozhodnout o tzv. odklonech, které nejsou uvedeny v § 175 odst. 1 písm. a) – o narovnání a o odstoupení od trestního stíhání. Další oprávnění z této skupiny se týkají zajišťovacích úkonů a operativně pátracích prostředků.

⁷²

Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1350

2.4.2.2. Předchozí souhlas státního zástupce, povolení, dodatečné vyslovení souhlasu s úkonem či rozhodnutím policejního orgánu anebo zrušení takového rozhodnutí

I policejní orgán je oprávněn provést řadu úkonů podle trestního řádu, které zasahují do základních práv a svobod. Za účelem garance těchto základních práv a zákonnosti těchto úkonů je k jejich provedení třeba předchozího souhlasu (povolení) státního zástupce. Nesnese-li věc odkladu a předchozí souhlas státního zástupce nelze získat, je policejní orgán zpravidla oprávněn tento úkon provést, někdy s tím, že státní zástupce němu vydá souhlas dodatečně nebo úkon zruší. Jde např. o zadržení osoby podezřelé (§ 76 odst. 1), odnětí věci (§ 79 odst. 1), prohlídka jiných prostor a pozemků (§ 83a), zajištění peněžních prostředků na účtu banky (§ 79a odst. 1), předstíraný převod (§ 158c odst. 1 a 2) a další zajišťovací úkony a využívání operativně pátracích prostředků, o kterých se budu zmiňovat dále.

Podle čl. 25 odst. 1 POP 1/2008 přistoupí k vydání předchozího souhlasu policejnímu orgánu státní zástupce na základě znalosti skutkového stavu. Po předložení příslušného záznamu, protokolu nebo jiného dokladu, při prověře spisu nebo při zpracování rozhodnutí státního zástupce ověří, zda informace v žádosti o předchozí souhlas odpovídala skutečnosti a zda úkon, k němuž dal souhlas, byl proveden podle zákona. Odst. 2 ukládá státnímu zástupci v případě úkonů, které byly provedeny bez jeho předchozího souhlasu přezkoumat, proč věc nesnesla odkladu a zda nemohlo být jeho souhlasu skutečně dosaženo. Odst. 3 vyjmenovává rozhodnutí policejního orgánu (o zajištění peněžních prostředků nebo jejich blokaci nebo zaknihovaných cenných papírů, zajištění nemovitosti, jiné majetkové hodnoty nebo náhradní hodnoty zajišťované místo peněžních prostředků, zaknihovaných cenných papírů, nemovitosti, nebo jiné majetkové hodnoty), u kterých musí být splněny jednak podmínky pro provedení těchto úkonů policejním orgánem bez jeho předchozího souhlasu, jednak podmínky k vydání souhlasu již v době provádění těchto úkonů. Při nesplnění těchto podmínek státní zástupce uvedená rozhodnutí zruší. Obdobně má postupovat při podání žádosti, vydání nařízení, pokynu, příkazu, rozhodnutí o žádosti oprávněných osob, vydání souhlasu (odst. 5). Podle čl. 12 POP musí být souhlas k usnesení policejního orgánu písemný. Za souhlas se nepovažuje vzetí na vědomí zamýšleného postupu policejního orgánu.

2.4.2.3. Oprávnění, jimiž se uskutečňuje dozor v přípravném řízení

Do této skupiny oprávnění zařazuje M. Růžička⁷³ především oprávnění podle § 157 odst. 2 a § 174 odst. 2 trestního řádu. Oprávnění podle obou ustanovení může státní zástupce využívat jak před zahájením, tak i po zahájení trestního stíhání, pokud to není z povahy věci vyloučeno. Použitelnost ustanovení § 157 odst. 2 i ve fázi vyšetřování výslovně umožňuje ustanovení § 174 odst. 2, které se vztahuje na dozor v celém přípravném řízení. Z tohoto důvodu spatřuji zásadní použitelnost ustanovení § 174 odst. 2 i v postupu před zahájením trestního stíhání. Použití oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. c) a e) připouští i P. Šámal.⁷⁴ Vzhledem k tomu, že znění ustanovení § 157 odst. 2 směřuje spíše k fázi prověřování (zejm. písm. c)) a zároveň znění § 174 odst. 2 spíše k fázi vyšetřování, budou se tato ustanovení využívat spíše v těchto příslušných fázích.

2.4.2.3.1. Oprávnění podle § 157 odst. 2 věty první trestního řádu

Státní zástupce může uložit policejnímu orgánu provedení takových úkonů, které je oprávněn provést a jichž je třeba k objasnění věci nebo ke zjištění pachatele. Jde o oprávnění využitelné v rámci celého přípravného řízení. Musí se jednat o úkony, které je policejní orgán oprávněn provést, nejen však podle trestního řádu, ale, jak uvádí M. Růžička, i podle zákona o Policii ČR a interních předpisů Policejního prezidia a Ministerstva vnitra.⁷⁵ Půjde zde např. o: předvádění osob, vyhlásování celostátního pátrání po osobách, provedení zkoušky krve, úkony dopravních inspektorátů služby dopravní policie, využívání podpůrných operativně pátracích prostředků. Pokyny směřují zejména k tomu, aby policejní orgán opatřil nezbytné podklady (účetní doklady, smlouvy a jiné listiny a věci), nezbytná vysvětlení a zajistil stopy trestného činu (mechanoskopické, daktyloskopické, trasologické, biologické, pachové).

2.4.2.3.2. Oprávnění podle § 157 odst. 2 písm. a) trestního řádu

Státní zástupce je oprávněn vyžadovat od policejního orgánu spisy, včetně spisů, v nichž nebylo zahájeno trestní řízení, dokumenty, materiály a zprávy o postupu při prověřování oznámení. Toto oprávnění se ve značné míře překrývá s oprávněním podle §

⁷³ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 503

⁷⁴ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1328

⁷⁵ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 550

174 odst. 2 písm. b). Jedná se zde však zejména o materiály, které policejní orgán nashromáždil během prověřování. Toto ustanovení však opravňuje státního zástupce vyžadovat i takové spisy, v nichž nebylo zahájeno trestní řízení, tedy zcela jistě, kde nebyl vydán záznam o zahájení úkonů trestního řízení a zřejmě i kde policejní orgán postupoval podle zákona o Polici ČR, nikoli ještě podle trestního řádu. Státní zástupce je tedy oprávněn nahlížet do tzv. operativních svazků policie. Podle § 18 odst. 1 JŘ je státní zástupce oprávněn si předem vyhradit předkládání opisů protokolů o procesních úkonech, může vyžadovat předložení spisů, může provádět prověrku spisového materiálu přímo u policejního orgánu. Podle odst. 2 může nahlížet do plánu vyšetřování nebo požadovat informaci o jeho obsahu. Analogicky se toto oprávnění uplatní i v případě plánu prověřování. Plán vyšetřování může zřejmě zahrnovat, jak vypočítává učebnice kriminalistiky⁷⁶, celkový plán, individuální plány, plány provedení jednotlivých vyšetřovacích úkonů atd.

2.4.2.3.3. Oprávnění podle § 157 odst. 2 písm. b) trestního řádu

Podle tohoto ustanovení může státní zástupce odejmout kteroukoli věc policejnímu orgánu a učinit opatření, aby věc byla přikázána jinému policejnímu orgánu. Činí tak podle § 22 JŘ usnesením. Trestní řád výslovně nestanoví, že toto usnesení lze napadnout stížností, a proto je v souladu s § 141 odst. 2, věta druhá TrŘ nepřijatelná. Věc může státní zástupce podle M. Růžičky přikázat policejnímu orgánu s rozdílnou věcnou příslušností (tedy na jedné straně policejní orgány Policie ČR, na druhé straně útvar ministerstva vnitra pro inspekční činnost a dále ostatní policejní orgány uvedené v § 12 odst. 2 TrŘ), může jít i o policejní orgány, které mají rozdílnou funkční příslušnost (s územní působností na jedné straně nebo útvary s působností na celou republiku, popř. útvary s vyšším nebo nižším stupněm působnosti).⁷⁷ Podle komentáře k trestnímu řádu⁷⁸ může být důvodem pro takový postup např. podjatost policejního orgánu, jeho nezákonný postup, neprovedení uloženého úkonu, specializace policejního orgánu. Na toto ustanovení se odkazuje též čl. 4 odst. 1 POP č. 1/2008, podle kterého státní zástupce věc odejme a přikáže jinému policejnímu orgánu, pokud zjistí, že příslušným k prověřování nebo k vyšetřování tento jiný policejní orgán. Oprávnění podle § 157 odst. 2 písm. b)

⁷⁶ Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 302

⁷⁷ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 523-524

⁷⁸ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1114

státní zástupce využije, bude-li řešit spor o příslušnost mezi policejními orgány konajícími prověřování podle § 158 odst. 10, tedy mezi útvarem Policie ČR a jiným policejním orgánem podle § 12 odst. 2.

2.4.2.3.4. Oprávnění podle § 157 odst. 2 písm. c) trestního řádu

Státní zástupce může dočasně odložit zahájení trestního stíhání jednak ve věcech, ve kterých by konal vyšetřování obligatorně podle § 161 odst. 3 nebo fakultativně podle § 174 odst. 2 písm. c), jednak v případě kdy nastanou podmínky pro dočasné odložení trestního stíhání policejním orgánem, který tak dosud k tomuto nepožádal o souhlas (159b odst. 1), přičemž by, podle komentáře⁷⁹, vzhledem k nebezpečí z prodlení nemohlo splnit svůj účel vydání pokynu policejnímu orgánu k takovému postupu, poněvadž by hrozilo, že v mezidobí příslušný policejní orgán zahájí trestní stíhání.

2.4.2.3.5. Oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. a) trestního řádu

Toto ustanovení opravňuje státního zástupce dávat závazné pokyny k vyšetřování trestných činů. Vázanost policejního orgánu pokyny stanoví i § 3a odst. 3 zákona o Policii ČR. Podle tohoto ustanovení dává státní zástupce v trestním řízení pokyny jak příslušnému útvaru, tak přímo policistovi, v ostatních věcech týkajících se výkonu služby v policii je policista vázán pokyny svých nadřízených. Při vydání nezákonných pokynů státního zástupce se bude nejspíš postupovat analogicky podle § 46 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Odst. 2 ukládá příslušníku upozornit vedoucího příslušníka na rozpor rozkazu s právním předpisem a opravňuje jej žádat o písemné vydání rozkazu, pokud na něm nadřízený trvá. Příslušník je povinen rozkaz splnit a informovat o takové skutečnosti vedoucího toho, kdo takový rozkaz vydal. Podle odst. 3 příslušník nesmí splnit rozkaz, kterým by zřejmě spáchal trestný čin.

Pokyny policejnímu orgánu mají dle § 19 odst. 1 JŘ formu opatření. Písemnou formu pokynu stanoví odst. 2 pro pokyny k zahájení trestního stíhání, ke kvalifikaci trestného činu, k rozsahu obvinění, ke způsobu vyřízení věci v přípravném řízení, k přibrání znalce, při vrácení věci k doplnění, po vrácení věci soudem k došetření, u odnětí a příkázání věci a tam, kde to státní zástupce považuje za potřebné, v tomto naposled uvedeném případě také písemně stvrdí ústně dané pokyny. Podle čl. 12 POP 1/2008 musí být písemný každý pokyn k vydání usnesení. Neprovede-li policejní orgán úkon, k němuž dostal od státního

⁷⁹

Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1115

zástupce pokyn, upozorní na to státní zástupce jeho příslušného nadřízeného nebo mu věc usnesením odejme (odst. 4).

2.4.2.3.6. Oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. b) trestního řádu

Oprávnění vyžadovat od policejního orgánu spisy, dokumenty, materiály a zprávy o spáchaných trestných činech se značně kryje s oprávněním podle § 157 odst. 2 písm. a). Oprávnění zákon spojuje s účelem provádění prověrky, zda policejní orgán včas zahajuje trestní stíhání a řádně v něm postupuje. Oprávnění míří jak do fáze prověřování, kdy policejní orgán ještě trestní stíhání nezahájil, a státní zástupce tak může policejnímu orgánu uložit, aby tak učinil, pokud jsou pro zahájení trestního stíhání splněny podmínky. Státní zástupce je však povinen se postarat o napravení pochybení vzniklá tím, že policejní orgán trestní stíhání sice zahájil, avšak opožděně, čímž mohlo dojít k porušení práva na obhajobu.

Podle § 18 odst. 1 JŘ si může státní zástupce předem vyhradit předkládání opisů protokolů o procesních úkonech. K prověrce postupu policejního orgánu je může vyžadovat předložení spisů nebo provádět prověrku spisového materiálu přímo u policejního orgánu. Odst. 2 opravňuje státního zástupce nahlížet do plánu vyšetřování (viz. výše u oprávnění dle § 157 odst. 2 písm. a)) nebo požadovat informaci o jeho obsahu.

Povinnost provádět prověrky ukládá státnímu zástupci v některých případech zákon. Podle § 167 odst. 3 trestního řádu je povine provést prověrku nejméně jednou za měsíc ve věcech, v nichž nebylo vyšetřování skončeno ve lhůtách uvedených v odst. 1, a podle § 170 odst. 2 v rámci rozšířeného vyšetřování též nejméně jednou za měsíc, není-li toto vyšetřování skončeno do šesti měsíců od zahájení trestního stíhání. O prověrce sepíše státní zástupce záznam. Dle čl. 10 POP 1/2008 je pak povinen provádět prověrky zejména ve vazebních věcech a ve věcech skutkově, důkazně či právně složitých, zpravidla nejméně jedenkrát za dva měsíce, není-li stanoveno jinak. POP se zde odkazuje na zmíněná ustanovení trestního řádu a na § 12e odst. 1, z čehož vyplývá možnost stanovit provádění prověrek odchylně (zřejmě častěji) pokynem vedoucího státního zástupce. Podle komentáře k trestnímu řádu⁸⁰ provede státní zástupce prověrku vždy při přezkoumávání usnesení o zahájení trestního stíhání bez ohledu na to, byla-li proti usnesení podána obviněným stížnost. Podle čl. 10 POP se za prověrku považuje i

⁸⁰

Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1333

přezkoumání spisu, které se provádí např. na základě žádosti o přezkoumání postupu policejního orgánu, při přezkoumávání usnesení o zahájení trestního stíhání, při rozhodování o vazbě. Přezkoumáním spisu nelze patrně nahradit prověrku uloženou přímo trestním řádem, neboť ten nic takového nepřipouští a bude tak mít přednost před pokynem obecné povahy. Stav prověřování a vyšetřování zjišťuje státní zástupce také na základě ústních informací u policejního orgánu.

Čl. 8 POP se zabývá nápravou zjištěných nedostatků. Zjistí-li státní zástupce závažné nedostatky v postupu policejního orgánu, může na ně písemně upozornit vedoucího příslušného policejního orgánu. Jinak předloží dozorový spis se záznamem o zjištěných nedostacích spolu s návrhem na projednání věci s příslušným vedoucím pracovníkem policejního orgánu vedoucímu státnímu zástupci, který může věc projednat s příslušným vedoucím pracovníkem a navrhnout opatření k nápravě. Nevedlo-li projednání k nápravě, vedoucí státní zástupce informuje nadřízeného vedoucího policejního orgánu s požadavkem odstranění nedostatků. O tom uvědomí nejbližší vyšší státní zastupitelství.

O stavu přípravného řízení se státní zástupce informuje též neformálními konzultacemi o stavu přípravného řízení s policejním orgánem, které nemohou nahradit prověrky ani dotazy na stav přípravného řízení.

2.4.2.3.7. Oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. c) trestního řádu

Státní zástupce je podle tohoto ustanovení krom dalšího oprávněn se zúčastnit provádění úkonů policejního orgánu. POP č. 1/2008 ukládá účast na důležitých procesních úkonech v závažných věcech, zejména vazebních. Podle M. Růžičky⁸¹, má státní zástupce v prověřování zvažovat svou účast při provádění výsledků a rekognicí uvedených v § 158a TrŘ a dále při ohledání místa činu, vyšetřovacím pokusu, rekonstrukci, prověrce na místě nebo výsledku dalších důležitých svědků a výsledku znalce, ve vyšetřování zejména při provádění takových úkonů, které jsou rozhodné pro správné a úplné objasnění závažnější věci, a to především tehdy, jestliže je vzhledem k jejich povaze nelze opakovat.

Na základě několikátýdenní stáže na jednom z obvodních státních zastupitelství v Praze mohu konstatovat, že účast státních zástupců, tedy alespoň v hlavním městě Praze, na úkonech policejního orgánu je velmi nedostatečná, spíše výjimečná. Jedním z možných důvodů bude projednávání případů menší závažnosti na okresních či

---

⁸¹ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 512

obvodních státních zastupitelstvích. Účast státního zástupce na provádění úkonů policejního orgánu však považuji za nutnou. Může zde jednak přímo zabránit nebo ihned napravit případná pochybení policejního orgánu, jednak získá osobní kontakt s případem či s obviněným, přičemž takový kontakt je jistě nenahraditelný a může státnímu zástupci značně pomoci k vydání správného rozhodnutí (např. znalost poměrů na místě činu může pomoci verifikovat výpovědi svědků či obviněného, osobní kontakt s obviněným může pomoci k rozhodnutí, zda podat návrh na vzetí do vazby). Pokládám za přijatelné, aby byla pokynem obecné povahy stanovena zásadní povinnost účastnit se všech důležitých úkonů policejního orgánu, a to nejen v závažných věcech, za současného stanovení důvodů, kdy tak výjimečně nemusí být. Problémem ale jistě bude značná vytíženost státních zástupců, která plnění tohoto požadavku bude bránit. Řešením by mohlo být navýšení počtu státních zástupců nebo rozsáhlejší využívání asistentů státních zástupců.

Státní zástupce dále může na základě tohoto ustanovení osobně provést jednotlivý úkon nebo i celé vyšetřování a vydat rozhodnutí v kterékoli věci, přitom postupuje podle ustanovení trestního řádu pro policejní orgán a proti jeho rozhodnutí je přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu. Podle komentáře k trestnímu řádu si může státní zástupce vyhradit provedení vyšetřovacího úkonu v závažných trestních věcech, popřípadě i v jiných případech podle jejich povahy s přihlédnutím k úrovni práce policejního orgánu. Též si může vyhradit vydání rozhodnutí, které jinak přísluší policejnímu orgánu. Může tak učinit zejména v případech, pokud to považuje za nezbytné vzhledem k povaze dané věci, úkonu, o který se jedná. Jde o výjimečný zásah do procesní samostatnosti policejního orgánu.⁸² Celé vyšetřování provede státní zástupce taktéž jen ve výjimečných případech, zpravidla pokud nebude dostačující vydání pokynu policejního orgánu nebo provedení jednotlivého úkonu. Zde se jedná o fakultativní provádění vyšetřování státním zástupcem, narozdíl od obligatorního podle § 161 odst. 3 trestního řádu. V případě fakultativního provádění vyšetřování postupuje státní zástupce analogicky podle části páté POP č. 1/2008, zejména oddílu druhého, o vyšetřování trestných činů policistů. Provést sám celé prověřování trestní řád státnímu zástupci výslovně nedovoluje, podle čl. 13 zmíněného pokynu obecné povahy státní zástupce prověřování neprovádí.

Považuji za důležité, aby státní zástupce prováděl sám úkony policejního orgánu nebo dokonce celé vyšetřování jen výjimečně. Státní zástupce nemá vzdělání a zkušenosti

⁸²

Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1334

v kriminalistice jako policista, je tu proto nebezpečí nevhodného zásahu státního zástupce. Jak se uvádí v učebnici kriminalistiky, neznalostí nebo nerespektováním kriminalistických pravidel mohou orgány činné v trestním řízení porušit svou základní povinnost postupovat tak, „aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí“ (§ 2 odst. 5 TrŘ). Důsledkem této chyby může být nezákonné rozhodnutí.⁸³ Nadměrnými zásahy do práce policejního orgánu by mu státní zástupce odnímal odpovědnost za řádné objasnění věci a zákonný postup. V osobním rozhovoru s pplk. JUDr. Miloslavem Dočekalem mi bylo sděleno, že provádění úkonů policejního orgánu samotným státním zástupcem považuje za možné jen v úzké spolupráci s příslušným policejním orgánem. Z mého pohledu však není důvod k obavám z nadměrného provádění úkonů policejního orgánu samotnými státními zástupci, neboť vzhledem k jejich zatíženosti se jich účastní jen zřídka, natož, aby je sami prováděli.

2.4.2.3.8. Oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. d) trestního řádu

Státní zástupce je oprávněn vracet věc policejnímu orgánu se svými pokyny k doplnění. Čl. 53 POP č. 1/2008 pojímá samotné vrácení věci jako pokyn. V souladu s tímto pojetím má na základě § 19 odst. 1 JŘ vrácení věci formu opatření a podle odst. 2 musí být učiněno písemně. Požadavek písemné formy pak opakuje zmíněný čl. 53 POP, podle kterého se má v tomto opatření uvést, v jakých směrech a kterými důkazy má být řízení doplněno, a má zde být k tomu policejnímu orgánu stanovena lhůta. Státní zástupce postupuje podle tohoto ustanovení, pokud policejní orgán postupoval nezákonně a nedostatečně objasnil věc, zejména pak v případech, které by odůvodňovaly vrácení věci k došetření státnímu zástupci soudem podle ustanovení § 188 odst. 1 písm. e) TrŘ. Typicky dochází k vrácení věci po podání návrhu na podání obžaloby policejním orgánem. Dále tak lze učinit po podání návrhů státnímu zástupci na provedení jiných úkonů, po vrácení věci státnímu zástupci soudem k došetření (např. po předběžném projednání obžaloby, v hlavním líčení, po povolení obnovy řízení) nebo po zrušení usnesení o zastavení trestního stíhání nejvyšším státním zástupcem.

---

⁸³ Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 9

2.4.2.3.9. Oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu

Toto oprávnění dává státnímu zástupci možnost rušit nezákonná nebo nedůvodná rozhodnutí policejního orgánu, která může nahrazovat vlastními. U usnesení o odložení věci tak může činit do 30 dnů od doručení. Jestliže rozhodnutí policejního orgánu nahradil vlastním rozhodnutím jinak než na podkladě stížnosti oprávněné osoby proti usnesení policejního orgánu, je proti jeho rozhodnutí přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu. Pokud státní zástupce ruší usnesení policejního orgánu, činí tak usnesením, pokud ruší opatření, činí tak opatřením. Státní zástupce nejbližší vyššího státního zastupitelství může rušit nezákonná nebo nedůvodná rozhodnutí státního zástupce, jen pokud tento koná obligatorně vyšetřování, a je tak podle § 161 odst. 3, první věta za středníkem, v tomto případě v postavení policejního orgánu. Státní zástupce může zrušit rozhodnutí policejního orgánu z vlastní iniciativy nebo na základě žádosti o přezkoumání postupu policejního orgánu podle § 157a trestního řádu. Rozhodne-li tak na základě stížnosti podle § 141 odst. 2 ve spojení s § 146 odst. 2 písm. a), není již proti tomuto rozhodnutí přípustná stížnost, neboť se jedná o rozhodnutí orgánu druhé instance a zákon takovou stížnost nepřipouští.

Poté, co státní zástupce svým opatřením nebo usnesením zruší rozhodnutí policejního orgánu, následují čtyři možnosti. Zůstane pouze u zrušení rozhodnutí policejního orgánu, pokud to v daném případě postačí a není třeba rozhodnutí nového (usnesení o zahájení trestního stíhání). Dále může státní zástupce zrušené rozhodnutí nahradit vlastním rozhodnutím nebo opatřením. Třetí možností je vydání pokynu policejnímu orgánu podle § 174 odst. 2 písm. a) nebo podle § 157 odst. 2. Nakonec může, jak je uvedeno v komentáři⁸⁴, postupovat podle § 174 odst. 2 písm. f) a dát policejnímu orgánu závazný pokyn učinit nové opatření nebo usnesení.

Zrušit usnesení o odložení věci může státní zástupce do 30 od doručení tohoto usnesení. Jde o lhůtu propadnou, po uplynutí této lhůty tak učinit nelze. Podle učebnice trestního práva procesního je usnesení o odložení věci rozhodnutí prozatímní povahy a nečiní překážku věci pravomocně rozhodnuté.⁸⁵ Státní zástupce po uplynutí této lhůty dát pokyn k pokračování v prověřování nebo přímo k zahájení trestního stíhání, aniž by rozhodnutí o odložení věci rušil.

⁸⁴ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1338

⁸⁵ Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 428

2.4.2.3.10. Oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. f) trestního řádu

Oprávnění přikázat, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu, rozvádí § 22 JŘ. Státní zástupce tak činí usnesením, které se spisem doručí příslušnému vedoucímu policejního orgánu s pokynem, aby pověřil vyšetřováním jinou osobu služebně činnou v policejním orgánu. Opis usnesení zašle na vědomí osobě, již byla věc odňata. Toto oprávnění je použitelné jak ve fázi prověřování, tak vyšetřování. Dikce zmíněného ustanovení „aby pověřil vyšetřováním jinou osobu“ tak nejspíš bude mít namysli vyšetřování v kriminalistickém smyslu, jako proces poznání kriminalisticky relevantní události⁸⁶, který se uplatní nejen ve fázi vyšetřování podle trestního řádu, nýbrž i ve fázi prověřování podle § 158 odst. 3 a šetření podle § 158 odst. 1. Toto oprávnění je třeba odlišit od oprávnění podle § 157 odst. 2 písm. b), týká se konkrétní osoby v činné v policejním orgánu. Podle ustanovení § 174 odst. 2 písm. f) státní zástupce postupuje, bude-li osoba služebně činná v policejním orgánu vykazovat vážnější nedostatky ve svém postupu, bude-li vyloučena anebo nebude-li respektovat nebo neprovede-li pokynu státního zástupce, zejména opakovaně. Tímto postupem podle M. Růžičky⁸⁷ nelze – narozdíl od oprávnění podle § 157 odst. 2 písm. b) TrŘ – zasahovat do věcné nebo funkční příslušnosti policejního orgánu.

2.4.2.4. Oprávnění státního zástupce podat návrh soudu na rozhodnutí v přípravném řízení

V přípravném řízení je ve značné míře činný také soudce za účelem garance základních práv a svobod a kontroly zákonnosti v přípravném řízení. Jeho činnost se uplatní při úkonech, které do lidských práv nejvíce zasahují (zejména zajišťovací úkony), které mají pro dokazování rozhodující význam (účast soudce při provádění rekognice nebo výslechu svědka v prověřování podle § 158a trestního řádu) a kterými rozhoduje o opravných prostředcích nebo o žádosti obviněného nebo jiných oprávněných osob. Některé zásahy soudce v přípravném řízení požaduje již sama Listina základních práv a svobod – podle čl. 8 odst. 3 a 4 o vzetí do vazby může rozhodnout jen soudce, podle čl. 8 odst. 4 zatknout obviněného je možno na písemný odůvodněný příkaz soudce, podle čl. 12 odst. 2 je domovní prohlídka přípustná jen na písemný a odůvodněný příkaz soudce.

---

⁸⁶ Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 295

⁸⁷ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 523

V přípravném řízení však působí soudce nikoli z vlastní iniciativy, ale jen na základě podnětu jiných osob (návrh státního zástupce či policejního orgánu, stížnost či žádost oprávněných osob). Výčet návrhů, které státní zástupce soudu podává, je dosti obsáhlý. Před podáním návrhu soudu státní zástupce musí vždy přezkoumat, zda jsou splněny podmínky k jeho podání, návrhy musí být odůvodněny.

2.4.3. Dozor státního zástupce v prověřování

2.4.3.1. Přijímání trestních oznámení

Státní zástupce je, stejně jako policejní orgán, povinen podle § 158 odst. 2 trestního řádu přijímat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Při přijímání trestního oznámení je nutno oznamovatele poučit o odpovědnosti za vědomě nepravdivé údaje, a pokud o to oznamovatel požádá, do jednoho měsíce od podání oznámení jej vyrozumět o učiněných opatřeních (§ 158 odst. 2).

Co se týče ústně podaných trestních oznámení, v souladu s ustanovením § 59 odst. 3 je přijímají okresní státní zastupitelství, jsou-li však pro to důležité důvody, mohou je výjimečně přijmout i státní zastupitelství vyššího stupně. Podle odst. 5 je nutno oznamovatele vyslechnout o okolnostech, za nichž byl čin spáchán, o osobních poměrech toho, na něhož se oznámení podává, o důkazech a o výši škody způsobené oznámeným činem. Je-li oznamovatel zároveň poškozeným nebo jeho zmocněncem, musí být vyslechnut též o tom, zda žádá, aby soud rozhodl v trestním řízení o jeho nároku na náhradu škody. Výslech má být proveden tak, aby byl získán podklad pro další řízení. Praxe si mnohdy vypomáhá tzv. základními kriminalistickými otázkami (kdo, co, kdy, kde, jak, čím a proč).⁸⁸ Podle čl. 13 odst. 2 POP č. 1/2008 je státní zástupce povinen poučit oznamovatele o případě nutnosti souhlasu poškozeného.

K trestním oznámením, která jsou podána anonymně nebo telefonicky a nesplňují tedy náležitosti § 59 odst. 4 pro podání, nelze nepřihlížet a jsou považována za jiné podněty podle § 158 odst. 1. Státní zástupce je podle čl. 13 odst. 1 POP oprávněn objasnit v potřebném rozsahu povahu podání označeného jako trestní oznámení. Je-li podle odst. 3 příslušnému státnímu zastupitelství doručeno podání označené jako trestní oznámení, státní zástupce přezkoumá, zda jsou v podání uvedeny základní skutečnosti k podezření z trestného činu. Jestliže nejsou, vrátí je podateli s poučením, jak nedostatky odstranit, a

---

⁸⁸ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1131

jaké důsledky by mělo jejich neodstranění v přiměřené lhůtě, kterou mu stanoví. Výjimečně může policejnímu orgánu uložit provedení úkonů podle zákona o policii k objasnění povahy podání. Jestliže podání není doplněno nebo to nepřichází v úvahu, státní zástupce podatele vyrozumí o zjevné nedůvodnosti podezření z trestné činnosti, věc odloží nebo odevzdá příslušnému orgánu, stejně tak i u podání, která ani po doplnění neobsahují údaje, z nichž lze učinit závěr o podezření z trestného činu. Čl. 14 POP podává výčet podání, která nejsou trestním oznámením, nevyplývají-li z nich základní skutečnosti umožňující závěr o podezření z trestného činu. Podání, která nejsou podepsána a nelze-li z nich učinit závěr o podezření z trestného činu, se bez dalšího založí (odst. 5). Další podání, která nejsou trestním oznámením, se vyřídí zejména vrácením podateli nebo postoupením příslušnému orgánu, o čemž se podatel vyrozumí, rozhodnutí se nevydává (odst. 6).

Čl. 14 odst. 2 a 3 POP č. 1/2008 řeší případ, kdy se trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání týká prověřování nebo vyšetřování prováděného policejním orgánem. Pokud se zde uvádějí skutečnosti, které neměly vliv na přípustnost úkonu policejního orgánu, či nemají vztah k věci, v níž státní zástupce vykonává dozor, plní povinnosti k takovému podání státní zástupce příslušný k vyšetřování trestných činů policistů. V opačném případě činí úkony nezbytné k prověření takových podání dozorový státní zástupce, který o tom uvědomí státního zástupce příslušného k vyšetřování trestných činů policistů, kterému následně předloží opis podstatné části spisového materiálu.

Pokud je trestní oznámení podáno u věcně nebo místně nepřislušného státního zastupitelství, postoupí je podle § 17 odst. 2 JŘ státní zástupce neprodleně příslušnému státnímu zastupitelství a oznamovatele o tom vyrozumí. Je-li třeba provést neodkladné nebo neopakovatelné úkony, zajistí státní zástupce jejich neprodlené provedení ještě před postoupením věci, nelze-li zajistit, aby tak učinil příslušný státní zástupce.

Jiným podnětem k trestnímu stíhání jsou podle čl. 13 odst. 8 POP poznatky státního zastupitelství z jiných úseků činnosti, z informačních prostředků, tiskovin apod., lze-li na jejich podkladě učinit závěr o podezření z trestného činu. Trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání učiněný na státním zastupitelství předá podle čl. 14 odst. 1 státní zástupce neprodleně příslušnému policejnímu orgánu s pokynem k prověření. Nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, je-li odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, trestní stíhání není nepřípustné, a nebude-li dočasně odloženo trestní stíhání, vydá státní zástupce pokyn k vydání usnesení o zahájení trestního stíhání.

2.4.3.2. Přezkoumávání záznamů o zahájení úkonů trestního řízení

O zahájení úkonů trestního řízení k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, sepíše policejní orgán podle § 158 odst. 3 neprodleně úřední záznam. Tím se zahajuje přípravné řízení, které je zahájeno též provedením neodkladných nebo neopakovatelných úkonů (§ 12 odst. 10), a zároveň od tohoto okamžiku postupuje policejní orgán výlučně podle trestního řádu. Učebnice trestního práva procesního⁸⁹ uvádí tři funkce záznamu o zahájení úkonů trestního řízení: informovat státního zástupce o tom, že bylo zahájeno trestní řízení, garantovat subjektům zúčastněným na prověřování, že při provádění úkonů bude postupováno podle trestního řádu jak v případě vyžadování plnění jejich povinností, tak i v případě uplatňování jejich práv, a konečně vymezit předmět prověřování.

Policejní orgán je povinen v záznamu o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 uvést skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje, a způsob, jakým se o nich dozvěděl. Není třeba přesně zachovávat totožnost skutku se skutkem později vymezeným v obžalobě, jako v usnesení o zahájení trestního stíhání. V této fázi řízení policejní orgán trpí nedostatkem informací pro přesné vymezení skutku, pachatel často bývá neznámý. Není zde nutná ani právní kvalifikace skutku, i když se zde často předpokládána kvalifikace uvádí. Záznam o zahájení úkonů trestního řízení nemusí být sepsán v případě, pokud je na základě daného podnětu podezření ze spáchání trestného činu vyloučeno, anebo pokud nasvědčují-li zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, zahájí se trestní stíhání.

Je-li to třeba, policejní orgán provede neprodleně neodkladné a neopakovatelné úkony před sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, který by měl být sepsán bezprostředně poté a v souvislosti s nimi.

Policejní orgán je dále podle § 158 odst. 3 povinen zaslat opis záznamu do 48 hodin od zahájení trestního řízení státnímu zástupci. Nelze-li pro neúplnost skutkových zjištění určit příslušnost státního zástupce k výkonu dozoru, postupuje se podle § 12 odst. 2 a 3 JŘ (viz. pojednání o příslušnosti k dozoru v kapitole Charakteristika dozoru). Postup po doručení záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo protokolů o neodkladných nebo

---

⁸⁹ Musil, J., Kratochvíl, V, Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 566-567

neopakovatelných úkonech upravuje čl. 20 POP č. 1/2008. Podle něj státní zástupce přezkoumá věcnou příslušnost policejního orgánu a posoudí důvody pro využití dozorových oprávnění. Učiní opatření k předání věci příslušnému policejnímu orgánu, popř. může rozhodnout o odnětí a příkázání věci. Zjistí-li, že záznam neobsahuje náležitosti podle zákona, upozorní na to policejní orgán a učiní opatření k nápravě (jeho opravu či doplnění, pokyn k odložení věci, vydání nového záznamu). Státní zástupce může takový záznam zrušit, jen nebyly-li provedeny neodkladné nebo neopakovatelné úkony.

2.4.3.3. Neodkladné a neopakovatelné úkony a výslechy svědků v prověřování

Definici neodkladných a neopakovatelných úkonů poskytuje ustanovení § 160 odst. 4. Neodkladným úkonem je takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání. Neopakovatelným úkonem je takový úkon, který nebude možné před soudem provést. V protokolu o provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu je třeba vždy uvést, na základě jakých skutečností byl úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován. Důkazy získané neodkladnými a neopakovatelnými úkony jsou využitelné i v řízení před soudem včetně zdůvodnění rozsudku. Jako neodkladné nebo neopakovatelné mohou být provedeny některé úkony uvedené v § 158 odst. 3, úkony podle hlavy čtvrté trestního řádu – zajištění osob a věcí (§ 158 odst. 3 písm. i), operativně pátrací prostředky, anebo výslech svědka nebo rekognice podle § 158a.

Úkon podle ustanovení § 158a se provede na návrh státního zástupce za účasti soudce, ten v takovém případě odpovídá za zákonnost provedení úkonu a k tomu cíli může do provedení úkonu zasahovat. Soudci však nepřísluší přezkoumávat závěr státního zástupce o tom, že úkon je podle zákona neodkladný nebo neopakovatelný. Státní zástupce se zpravidla úkonu prováděného za přítomnosti soudce účastní, dbá o uvedení skutečností, na jejichž základě je úkon neodkladný nebo neopakovatelný, v protokolu. Z mé zkušenosti, získané několikátýdenním studijním pobytem na jednom z obvodních státních zastupitelství v Praze, vyplývá, že těchto úkonů se státní zástupci z důvodu jejich časové vytíženosti účastní jen výjimečně, což mi bylo potvrzeno v osobním rozhovoru se státním zástupcem okresního státního zastupitelství v Ústeckém kraji. Účast na tomto úkonu však považuji za vysoce žádoucí právě z důvodu charakteru neodkladnosti a neopakovatelnosti tohoto úkonu, navíc takto může být získán důkaz rozhodující v řízení před soudem a

státní zástupce se svou neúčastí takto připravuje o možnost vhodně zasahovat do provádění tohoto úkonu.

Výjimečně může policejní orgán vyslýchat svědky, aniž by šlo o neodkladný nebo neopakovatelný úkon. Podle § 158 odst. 8 lze vyslýchat jako svědky osoby uvedené v § 164 odst. 1, podle kterého, kromě případu neodkladného a neopakovatelného úkonu, jde o osoby mladší 15 let, osoby, o jejichž schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti, svědci, na něž by mohl být pro jejich výpověď vyvíjen nátlak, anebo poškozený a svědci, u nichž hrozí z jiného důvodu, že bude ovlivněna jejich výpověď nebo schopnost zapamatovat si rozhodné skutečnosti nebo schopnost tyto skutečnosti reprodukovat, zejména je-li pro složitost věci odůvodněn předpoklad delšího trvání vyšetřování. Tyto osoby však lze vyslýchat jako svědky jen s tou podmínkou, že lze předpokládat, že další prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání bude trvat delší dobu, zejména proto, že nebyla zjištěna osoba, u níž je dostatečně odůvodněn závěr, že trestný čin spáchala, a v důsledku toho hrozí ztráta důkazní hodnoty výpovědi. POP č. 1/2008 ve svém čl. 21 odst. 1 nabádá k tomu, aby osoby zde uvedeny pod písmeny b) až d) (tyto osoby jsou zároveň uvedeny v § 164 odst. 1) byly jako svědci vyslýhány bez podmínky uvedené v § 158 odst. 8, věta druhá, začínající slovy „jako svědky vyslechne i další osoby uvedené v § 164 odst. 1, jestliže lze předpokládat...“ Tuto podmínku považuji pro výslech osob uvedených ve zmíněném ustanovení POP pod písmeny b) až d) za nutnou, a proto je toto ustanovení pokynu obecné povahy dle mého názoru v rozporu se zákonem. Novela trestního řádu schválená Poslaneckou sněmovnou v souvislosti s přijetím nového trestního zákoníku však znění § 158 odst. 8 mění tak, že se přibližuje znění čl. 21 POP.

Dále uvádí § 158 odst. 8, že pokud nebyly výslechy těchto osob po zahájení trestního stíhání provedeny znovu podle § 164 odst. 4, nelze protokoly o jejich výslechu v hlavním líčení číst podle § 211 a lze je pouze předestřít podle § 212. Podle čl. čl. 21 odst. 2 POP č. 1/2008 státní zástupce zvažuje podmínky, za kterých lze v hlavním líčení protokol o výpovědi svědka přečíst nebo předestřít, a to za účelem použitelnosti jako důkazů v řízení před soudem, nebude-li výslech svědka opakován ve vyšetřování.

2.4.3.4. Operativně pátrací prostředky

Operativně pátrací prostředky jsou definovány v komentáři k trestnímu řádu jako souhrn opatření policejních orgánů uskutečňovaných podle trestního řádu a v souladu

s dalšími právními předpisy, jejichž účelem je předcházení, odhalování a objasňování trestné činnosti, jakož i pátrání po skrývajících se pachatelích, pátrání po hledaných nezvěstných osobách a pátrání po věcných důkazech.⁹⁰ Zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků lze použít jako důkaz. Operativně pátrací prostředky lze využívat podle § 158b odst. 1 „v řízení o úmyslném trestném činu“, tedy i ve vyšetřování a v řízení před soudem. Lze jich však využít za podmínek, které jsou vymezeny v § 158b odst. 2. Používání operativně pátracích prostředků nesmí sledovat jiný zájem než získání skutečností důležitých pro trestní řízení. Tyto prostředky je možno použít jen tehdy, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo (subsidiarita). Práva a svobody osob lze omezit jen v míře nezbytně nutné (minimalizace). Používat operativně pátrací prostředky je podle § 158b odst. 1 oprávněn policejní orgán, pokud k tomu byl pověřen příslušným ministrem, a jde-li o útvar Policie ČR, policejním prezidentem, a jde-li o útvar Bezpečnostní informační služby, jejím ředitelem, a jde-li o útvar Úřadu pro zahraniční styky a informace, jeho ředitelem. V tomto ustanovení je též podán taxativní výčet těchto prostředků, jimiž jsou předstíraný převod, sledování osob a věcí, použití agenta.

Sledování osob a věcí, při kterém mají být použity obrazové, zvukové nebo jiné záznamy, a předstíraný převod se uskutečňuje na základě písemného povolení státního zástupce, v případě sledování dokonce na písemnou žádost. V obou případech, nesnese-li věc odkladu, lze tyto prostředky provádět i bez povolení. Policejní orgán je však povinen o povolení bezodkladně dodatečně požádat, a pokud je do 48 hodin neobdrží, je povinen provádění ukončit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít. Podle čl. 16 odst. 3 POP č. 1/2008 státní zástupce neprodleně přezkoumá podmínky provedení úkonu i důvody, pro které si policejní orgán neopatřil povolení předem. Pokud má být sledováním osob a věcí zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků, lze je uskutečnit jen na základě předchozího povolení soudce (158d odst. 3), bez něj sledování nelze provést ani v případě neodkladnosti (158d odst. 5). Použití agenta povoluje na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství soudce vrchního soudu (158e odst. 4).

⁹⁰

Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1159

K předstíranému převodu, kterým trestní řád (§ 158c odst.1) rozumí předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění včetně převodu věcí, jejíž držení je nepřipustné nebo je vázáno na zvláštní povolení, která pochází z trestného činu nebo je k jeho spáchání určena, lze uvést, že podle čl. 17 POP č. 1/2008 při vydávání povolení státní zástupce dbá, aby jeho provedením nebylo nepřipustným způsobem zasahováno do jednání osob, vůči nimž má být úkon použit, zejména aby nebyli podněcováni k trestné činnosti, již dosud nepřipravovali, ani se o ni nepokusili. O předstíraném převodu sepíše policejní orgán záznam, který do 48 hodin doručí státnímu zástupci (§ 158c odst. 4).

Sledováním osob a věcí se rozumí získávání poznatků o osobách a věcech utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky (§ 158d odst. 1). V povolení musí být stanovena doba, po kterou bude sledování prováděno a která nesmí být delší než šest měsíců. Tuto dobu může státní zástupce, v případech podle § 158c odst. 3 soudce, písemně prodloužit, a to i opakovaně, vždy na dobu nejvýše šest měsíců.

Použití agenta podle § 158e odst. 1 TrŘ je možno jen v řízení o zvláště závažném úmyslném trestném činu, o trestném činu spáchaném ve prospěch zločinného spolčení nebo o jiném úmyslném trestném činu, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, a to jen útvarem Policie ČR. Agentem je její příslušník. Podle § 18a odst. 2 JŘ, je k podání návrhu na použití agenta příslušný státní zástupce vrchního státního zastupitelství, v jehož obvodu je ve věci činné dozоровé státní zastupitelství. Tento státní zástupce je příslušný ke všem úkonům, které státní zástupce v souvislosti s činností agenta vykonává. Jednací řád se zde odkazuje na § 158e odst. 7 TrŘ, podle něhož státní zástupce od policejního orgánu vyžaduje údaje pro posouzení, zda trvají důvody pro použití agenta a zda je jeho činnost v souladu se zákonem. Tyto údaje je povinen pravidelně, nejméně jednou za tři měsíce posuzovat, a pominou-li důvody pro použití agenta, dá policejnímu orgánu pokyn k ukončení jeho činnosti. Policejní orgán je povinen státnímu zástupci předložit záznam o výsledku použití agenta. Státní zástupce vrchního státního zastupitelství informuje dozоровého státního zástupce o výsledcích použití agenta a dohodne s ním další postup.

2.4.3.5. Konzultant

V závažných nebo skutkově složitých věcech může státní zástupce nebo policejní orgán využít odborné pomoci konzultanta, který má znalost ze speciálního oboru (§ 157 odst. 3). Podle učebnice trestního práva procesního smyslem použití konzultanta je

okamžitá informace, jejímž cílem je usměrnit další postup státního zástupce nebo policejního orgánu, jeho povaha je podpurná.⁹¹ O přibrání konzultanta sepíše úřední záznam, ve kterém se podle čl. 11 POP č. 1/2008 uvede jeho jméno, pracovní zařazení a obor speciálních znalostí. Konzultanta nelze přibrat v téže věci jako znalce, ani od něho vyžádat odborné vyjádření. Za jeho činnost se neposkytuje odměna. Se souhlasem státního zástupce nebo policejního orgánu může konzultant v rozsahu nezbytném pro výkon jeho funkce nahlížet do spisu a být přítomen při provádění úkonů trestního řízení, do jejichž provádění však nesmí zasahovat, je povinen zachovávat mlčenlivost. Na vyloučení konzultanta se přiměřeně užití zvláštní předpisy o znalcích a tlumočnících. Vzhledem k zařazení tohoto ustanovení do obecných ustanovení o přípravném řízení je možné využití pomoci konzultanta jak v prověřování, tak ve vyšetřování. Učebnice trestního práva procesního nepřipouští pomoc konzultanta spočívající v poskytování informací o právních předpisech uvedených ve Sbírce zákonů či Sbírce mezinárodních smluv.⁹²

2.4.3.6. Žádost o přezkoumání postupu policejního orgánu a státního zástupce

Během celého přípravného řízení, tedy nejen v prověřování mají ten, proti němuž se řízení vede, a poškozený právo podle § 157a odst. 1 žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu. Tato žádost není vázána žádnou lhůtou. Postup podle § 157a je nutno odlišit od stížnosti podle § 141, neboť státní zástupce o tomto podání nerozhoduje jako orgán druhého stupně. Toto podání je podnětem k výkonu dozorových oprávnění, zejména podle § 157 odst. 2 a 174 odst. 2. Může však být podle svého obsahu jako stížnost posuzována, pokud byla podána ve lhůtě stanovené pro podání stížnosti. Žádost je nutno státnímu zástupci ihned předložit a státní zástupce ji musí neprodleně vyřídit. O výsledku přezkoumání musí být žadatel vyrozuměn.

Žádost o odstranění průtahů v řízení nebo závad v postupu státního zástupce podle § 157a odst. 2 vyřizuje státní zástupce bezprostředně vyššího státního zastupitelství. Podle čl. 9 odst. 2 POP č. 1/2008 je možné na základě tohoto podnětu přezkoumat postup státního zástupce jen tehdy, koná-li sám vyšetřování. Patrně se zde jedná o vyšetřování

⁹¹ Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 351

⁹² Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 352

fakultativní i obligatorní. Jen v tomto případě (§ 175 odst. 2) lze vůči státnímu zástupci uplatnit oprávnění podle § 157 odst. 2 a § 174 odst. 2 nejblíže vyšším státním zastupitelstvím. Ve stádiu prověřování, nebo nekoná-li vyšetřování státní zástupce, je možné tuto žádost posoudit jako podnět k výkonu dohledu.

2.4.3.7. Skončení prověřování

Trestní řád stanoví v § 159 odst. 1 lhůty, ve kterých je policejní orgán povinen skončit prověřování. Je tak povinen učinit do dvou měsíců, jde-li o věc patřící do působnosti samosoudce, v níž se nekoná zkrácené přípravné řízení. Do tří měsíců, jde-li o jinou věc patřící do příslušnosti okresního soudu. Do šesti měsíců je tak povinen učinit, jde-li o věc patřící v prvním stupni do příslušnosti krajského soudu. Podle komentáře k trestnímu řádu je třeba počátek běhu lhůt vázat na doručení trestního oznámení kterémukoli z orgánů činných v trestním řízení. V případě, kdy k prověřování dojde na základě vlastních poznatků policejního orgánu, běží ode dne sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení.⁹³

Pokud policejní orgán prověřování v uvedených lhůtách neskončí, písemně zdůvodní podle odst. 2 státnímu zástupci, proč tak nebylo možno učinit, jaké úkony je třeba ještě provést a po jakou dobu bude prověřování pokračovat. Státní zástupce může pokynem policejnímu orgánu jednak změnit výčet úkonů, které mají být ještě provedeny, jednak stanovit odlišně lhůtu, po kterou má prověřování ještě trvat. Podle odst. 3 neskončí-li policejní orgán prověřování ve lhůtě prodloužené podle odst. 2, předloží spis státnímu zástupci s odůvodněným návrhem na její prodloužení. Státní zástupce postupuje obdobně, jako je tomu v odst. 2.

2.4.3.8. Odložení nebo jiné vyřízení věci

Ustanovení § 159a upravuje odložení věci a odevzdání věci. Odložení věci má podle výslovného znění odst. 1 formu usnesení. Vedle toho se zde o odevzdání věci hovoří jako o jiném vyřízení. Podle komentáře k trestnímu řádu⁹⁴ má odevzdání věci formu opatření,

⁹³ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1192

⁹⁴ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1197

učebnice trestního práva procesního⁹⁵ jde však o přípis. Odložení nebo jiné vyřízení věci podle komentáře⁹⁶ přichází v úvahu jen za podmínky, že policejní orgán sepsal záznam o zahájení úkonů trestního řízení. M. Růžička však připouští možnost vydání usnesení o odložení věci (nebo opatření o odevzdání věci) i bez sepsání tohoto záznamu jednak v případech podání, která nebudou splňovat obsahové náležitosti trestního oznámení, jestliže nebude zvolen postup spočívající jen ve vyrozumění podatele, jednak tehdy, bude-li již v okamžiku přijetí trestního oznámení nebo bezprostředně poté zřejmé, že jsou splněny podmínky pro odložení nebo odevzdání věci.⁹⁷ Odložení nebo odevzdání věci před sepsáním záznamu připouští i čl. 13 odst. 3 poslední věta POP č. 1/2008. Dle mého názoru není pro nutnost sepsání záznamu zákonný podklad, neboť § 158 odst. 3 ukládá sepsání záznamu o zahájení úkonů „k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin“. Jestliže je předem již podezření vyloučeno, není pak co objasňovat ani prověřovat a není o čem pořizovat záznam.

Státní zástupce nebo policejní orgán podle § 159a odst. 1 věc odloží, nejde-li ve věci o podezření ze spáchání trestného činu, není-li na místě vyřídit věc jinak. Takovým vyřízením může být zejména odevzdání věci příslušnému orgánu k projednání přestupku nebo jiného správního deliktu nebo odevzdání věci jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání. Odložit věc může státní zástupce nebo policejní orgán také tehdy, a to před zahájením trestního stíhání, je-li trestní stíhání podle § 11 odst. 1 nepřípustné (odst. 2) a je-li vzhledem k okolnostem uvedeným v § 172 odst. 2 písm. a) a b) neúčelné (odst. 3). Podle odst. 4 státní zástupce nebo policejní orgán věc odloží také tehdy pokud se nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání. Pominou-li důvody odložení, trestní stíhání zahájí. Usnesení o odložení věci se doručí poškozenému, pokud je znám. Usnesení o odložení věci podle odstavců 2 až 4 musí být doručeno do 48 hodin státnímu zástupci (co se týče oprávnění zrušit toto usnesení, viz. pojednání o oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. e)). Oznamovatel se o odložení věci vyrozumí, pokud o to podle § 158 odst. 2 požádal (odst. 5). Proti usnesení o odložení věci může poškozený uvedený v odst. 5 podat stížnost, jež má odkladný účinek. Proti odevzdání věci však podat stížnost nelze, neboť jde o opatření a § 141 odst. 1 ji připouští jen proti usnesení. Odložení věci, i když nabývá právní moci, nevytváří překážku věci pravomocně

⁹⁵ Musil, J., Kratochvíl, V, Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 580

⁹⁶ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1195

⁹⁷ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 564

rozhodnuté, neboť není uvedeno v § 11 odst. f) trestního řádu, a v případě potřeby lze v trestním řízení pokračovat, k čemuž může dát státní zástupce pokyn. Tento výklad mj. potvrzuje i výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 10/2002.⁹⁸

2.4.3.9. Dočasné odložení trestního stíhání

Jestliže je to třeba k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch zločinného spolčení, nebo jiného úmyslného trestného činu, anebo zjištění jejich pachatelů, může policejní orgán se souhlasem státního zástupce dočasně odložit zahájení trestního stíhání na nezbytnou dobu, nejdéle však o dva měsíce (159b odst. 1). Trvají-li důvody, pro které bylo trestní stíhání dočasně odloženo, může státní zástupce na návrh policejního orgánu vyslovit souhlas s prodloužením lhůty uvedené v odst. 1 nejvýše o další dva měsíce, a to i opakovaně (odst. 2). O dočasném odložení trestního stíhání policejní orgán vyhotoví záznam, jehož opis do 48 hodin zašle státnímu zástupci (odst. 3). Pominou-li důvody pro dočasné odložení trestního stíhání, policejní orgán trestní stíhání neprodleně zahájí (odst. 4).

2.4.4. Dozor státního zástupce ve vyšetřování

2.4.4.1. Zahájení trestního stíhání

Rozhodnout o zahájení trestního stíhání určité osoby jako obviněného je třeba neprodleně, nasvědčují-li prověřováním zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala tato osoba. Zahájit trestní stíhání lze v některých případech bez provádění prověřování, jestliže již na základě prvotního podnětu (trestní oznámení, podnět z vlastní činnosti orgánu) jsou k trestnímu stíhání splněny uvedené podmínky. Trestní stíhání se zahájí, není-li též důvod věc odložit (§ 159a odst. 2 a 3) nebo využít dočasného odložení trestního stíhání (§ 159b). Podle učebnice trestního práva procesního je k zahájení třeba práh podezření, dostatečný k zahájení trestního stíhání. Nevyžaduje se, aby již v této fázi řízení bylo dosaženo jistoty. Postačí určitý vyšší stupeň pravděpodobnosti.⁹⁹ Ten může být podložen zejména důkazy získanými v prověřování, úředními záznamy, podanými vysvětleními

⁹⁸ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004, 2. doplněné vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, s. 559

⁹⁹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 593

(podle § 158 odst. 4 TrŘ i podle zákona o Polici ČR). Nestačí však nepodložené dohady. V odůvodnění usnesení je třeba přesně označit skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání (§ 160 odst. 1 poslední věta)

Důsledkem zahájení trestního stíhání je vstup přípravného řízení do fáze vyšetřování, z podezřelé osoby se stává obviněný, který může plně uplatňovat svá obhajovací práva (může se uplatnit institut nutné obhajoby), orgány činné v trestním řízení pak mohou provést úkony uplatnitelné jen vůči obviněnému (např. vzetí do vazby) a za stanovených podmínek se mohou provádět důkazy ve větší míře než v prověřování. Zahájením trestního stíhání se též vymezí skutek, pro který je obviněný stíhán, a od tohoto okamžiku se uplatní tzv. totožnost skutku, obviněný může být obžalován a uznán vinným jen pro tento skutek. Podle § 160 odst. 5 vyjde-li najevo, že se obviněný dopustil jiného skutku, míší být o tomto jiném skutku zahájeno nové, jiné trestní stíhání. Pokračuje-li obviněný v jednání, pro které je stíhán, i po sdělení obvinění, posuzuje se takové jednání od tohoto úkonu jako nový skutek (§ 12 odst. 11). Zahájením trestního stíhání se přerušuje promlčení trestního stíhání podle § 67 odst. 3 písm. a) trestního zákona. Dále je třeba mít na paměti, že trestní stíhání pro trestné činy uvedené v § 163 odst. 1 lze zahájit a pokračovat v něm jen se souhlasem poškozeného. Je-li poškozených několik, postačí souhlas jednoho z nich. Tento souhlas je dále upraven v § 163 odst. 2 a v § 163a.

Trestní stíhání se zahajuje usnesením, proti kterému je přípustná stížnost, avšak zákon jí nepřiznává odkladný účinek (§ 141 odst. 4). Opis usnesení musí být doručen obviněnému nejpozději na počátku prvního výslechu (§ 160 odst. 2), a to do vlastních rukou bez možnosti uložení (§ 64 odst. 4 písm. a)). Teprve od tohoto okamžiku lze podle učebnice trestního práva procesního provádět vyšetřovací úkony. Jestliže není usnesení předepsaným způsobem oznámeno (§ 137), nelze považovat žádné provedené úkony za úkony vyšetřování, ale stále za postup podle § 158 a násl.¹⁰⁰ Jiný výklad by mohl vést k omezení práva na obhajobu osoby, proti níž se řízení vede. Pro tento výklad svědčí i výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 13/2002.¹⁰¹ P. Šámal¹⁰² rozlišuje účinky usnesení ve vztahu k podezřelému a účinky z hlediska počátku vyšetřování, přičemž tento druhý případ se váže již na vydání usnesení o zahájení trestního stíhání. Naopak podle jiné učebnice trestního práva procesního nebylo-li

¹⁰⁰ Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 432

¹⁰¹ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004, 2. doplněné vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, s. 578

¹⁰² Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1209-1212

unesení doručeno při úkonu trestního řízení, nastávají účinky sdělení obvinění až doručením zásilky do vlastních rukou.¹⁰³

Pokud prověřování konal jiný policejní orgán než orgán příslušný k vyšetřování a zjištěné skutečnosti odůvodňují zahájení trestního stíhání, tento policejní orgán bez odkladu předloží věc podle § 162 odst. 1 orgánu příslušnému k vyšetřování. Tím je služba kriminální policie a vyšetřování Policie ČR v útvarech stanovených zvláštním zákonem (o Policii ČR). Ministr vnitra může pověřit vyšetřováním i jiné útvary Policie ČR a stanovit jejich působnost. Jestliže se policejní orgán nepovažuje za příslušný, předloží spisy podle § 162 odst. 2 neprodleně se svým stanoviskem státnímu zástupci. Jinak pokračuje v řízení. Státní zástupce učiní neprodleně opatření, aby věc převzal příslušný policejní orgán (s využitím oprávnění podle § 157 odst. 2). Vydat usnesení o zahájení trestního stíhání pak vydává i státní zástupce, který využije oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. c), dále státní zástupce, který obligatorně koná vyšetřování podle § 161 odst. 3, může tak na základě § 174 odst. 2 písm. c) ve spojení s § 175 odst. 2 učinit i státní zástupce konající nad ním dozor.

Opis usnesení o zahájení trestního stíhání je podle § 160 odst. 2 je třeba do 48 hodin doručit státnímu zástupci a obhájci. Státní zástupce musí usnesení přezkoumat poté, co mu bylo doručeno v souladu s čl. 24 POP č. 1/2008, a to z úřední povinnosti a z hledisek uvedených v tomto ustanovení. Prvním hlediskem je zákonnost usnesení, přičemž pokyn obecné povahy zde odkazuje na § 160 odst. 1 a § 134 odst. 1 a 2. Státní zástupce tak zkoumá, zda trestní stíhání bylo zahájeno neprodleně, tedy zda obviněný mohl využívat všech svých obhajovacích práv od okamžiku splnění podmínek pro zahájení trestního stíhání a zda policejní orgán odkládáním zahájení obviněnému tato práva neupíral. Dále se přezkoumává, zda výrok usnesení obsahuje popis skutku, ze kterého je dotyčná osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným. Popis skutku musí zahrnovat všechny znaky trestného činu uvedené v zákoně včetně skutečností, na základě kterých bylo jednání obviněného případně posuzováno jako příprava, pokus nebo účastenství. V souladu s judikaturou je vyžadováno také uvedení skutečností, v kterých je spatřováno naplnění subjektivní stránky skutkové podstaty trestného činu. Jejich absence je závažnou procesní vadou, která je důvodem pro vrácení věci státnímu zástupci k došetření.¹⁰⁴ Dále státní zástupce přezkoumává, zda je v usnesení uvedeno zákonné označení trestného činu, zda

¹⁰³ Musil, J., Kratochvíl, V, Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 594

¹⁰⁴ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004, 2. doplněné vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, s. 578

je obviněný označen údaji, kterými musí být označen v rozsudku. Také se přezkoumávají náležitosti, které musí mít usnesení podle § 134 odst. 1 a 2.

Podle čl. 24 POP č. 1/2008 státní zástupce přezkoumává, zda usnesení bylo vydáno příslušným policejním orgánem (pokud ne, věc odejme a přikáže příslušnému orgánu na základě oprávnění § 157 odst. 2 písm. b)). Je-li dána příslušnost státního zástupce ve věcech trestných činů policistů, postoupí neprodleně věc tomuto státnímu zástupci. Státní zástupce také přezkoumá, zda je trestní stíhání obviněného přípustné, zda policejní orgán pořídil překlad usnesení o zahájení trestního stíhání nebo jeho části a obviněnému jej doručil, je-li toho třeba (§ 28 odst. 2) a zda usnesení bylo státnímu zástupci doručeno do 48 hodin.

Vzbuzuje-li výroková část usnesení o zahájení trestního stíhání vážné pochybnosti o své zákonnosti nebo odůvodněnosti, státní zástupce musí přezkoumat neprodleně spisový materiál. Obsah spisu státní zástupce musí přezkoumat také tehdy, byla-li podána stížnost proti usnesení obviněným nebo jinou oprávněnou osobou.¹⁰⁵ Pokud je usnesení nezákonné nebo neodůvodněné, státní zástupce jej neprodleně zruší podle § 174 odst. 2 písm. e) nebo podle § 149 odst. 1 a zašle policejnímu orgánu zpět spisový materiál s příslušnými pokyny. Podle výkladového stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství č. 3/2004 se zákonnost usnesení posuzuje zásadně ke dni jeho vydání, což znamená, že rozhodnutí o jeho zrušení ... nemůže být odůvodněno poznatky z pozdějšího dokazování.¹⁰⁶

Státní zástupce by měl dbát, aby si obviněný (nebo jiná oprávněná osoba podle § 37 odst. 1) v případě nutné obhajoby zvolil obhájce nebo aby mu byl ustanoven co nejdříve po zahájení trestního stíhání tak, aby se obhájce mohl účastnit již prvního vyšetřovacího úkonu (§ 165 odst. 2). Obhájce ustanoví v přípravném řízení soudce (§ 39 odst. 1). Podle § 33 odst. 2 má obviněný nárok na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu, osvědčil-li že nemá dostatek prostředků na hrazení nákladů obhajoby, o čemž rozhoduje v přípravném řízení soudce (na návrh obviněného, obhájce nebo osob uvedených v § 37 odst. 1 podaný prostřednictvím státního zástupce). Vyplyne-li tento nedostatek prostředků však ze shromážděných důkazů, může na návrh státního zástupce rozhodnout soudce o nároku na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu i bez návrhu obviněného. Pokud povinnost obhájce nebo zmocněnce (zmocněnce poškozeného nebo

---

¹⁰⁵ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 576

¹⁰⁶ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004, 2. doplněné vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, s. 622

zúčastněné osoby, kteří mají za podmínek v § 51a nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatnou nebo za sníženou odměnu) skončí v době, kdy řízení vede státní zástupce, rozhodne státní zástupce (§ 151 odst. 3) usnesením o výši odměny a náhrady hotových výdajů obhájce nebo zmocněnce, kde může nárok obhájce nebo zmocněnce zčásti přiznat a zčásti zamítnout, přičemž přezkoumává pouze správnost účtování úkonů právní pomoci (čl. 46 odst. 1 a 2 pokynu obecné povahy č. 1/2008).

2.4.4.2. Výsledky svědků ve vyšetřování

Má-li státní zástupce dbát, aby byly výsledky svědků v prověřování prováděny jen za zákonných podmínek, což navozuje čl. 21 odst. 1 POP, mělo by tomu tak být i ve fázi vyšetřování. Podmínky pro vyslýchání svědků ve vyšetřování, ale i pro provádění všech ostatních důkazů odpovídají tomu, že zákon, jak uvádí učebnice trestního práva procesního, stanoví pozitivní meze dokazování v této formě přípravného řízení tak, aby princip přesunutí těžiště dokazování před soud nebyl přílišnou horlivostí policejních orgánů, či státního zástupce, zmařen.¹⁰⁷ Výsledky svědků se podle ustanovení § 164 odst. 1 trestního řádu provádí, jestliže se jedná o neodkladný nebo neopakovatelný úkon (nelze postupovat dle § 158a, který je použitelný jen v prověřování), nebo jde-li o výslech osoby mladší 15 let, osoby, o jejíž schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti, anebo nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že na svědka by mohl být pro jeho výpověď vyvíjen nátlak. Jinak poškozeného a další svědky vyslechne jen tehdy, jestliže hrozí z jiného důvodu, že bude ovlivněna jejich výpověď nebo schopnost si zapamatovat rozhodné skutečnosti nebo schopnost tyto skutečnosti reprodukovat, zejména je-li pro složitost věci odůvodněn předpoklad delšího trvání vyšetřování.

I zde by měl státní zástupce podobně jako podle čl. 21 odst. 2 POP č. 1/2008 zvažovat podmínky, za kterých lze protokol o výslechu svědka číst a za kterých je lze jen předestřít a použít jako důkaz v hlavním líčení. Proto by se měly výsledky provádět tak, aby byla zajištěna možnost obhájce nebo obviněného se tohoto vyšetřovacího úkonu účastnit a klást vyslýchánému otázky, což je podle § 211 odst. 3 jedna z alternativních podmínek možnosti přečíst protokol o výslechu svědka v hlavním líčení, byl-li proveden podle trestního řádu, a svědek bez oprávnění odepřel vypovídat nebo se podstatně odchýlil od

¹⁰⁷ Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 434

své dřívější výpovědi. V osobním rozhovoru se státním zástupcem okresního státního zastupitelství v Ústeckém kraji mi bylo sděleno, že státní zástupci až nadměrně nechávají provádět ve vyšetřování výslechy svědků, kteří jsou v § 164 odst. 1 uvedeni naposled (u nichž jinak hrozí ztráta hodnoty svědecké výpovědi v důsledku předpokladu delšího trvání vyšetřování). Důvodem je skutečnost, že po podání obžaloby trvá několik měsíců až let, než dojde k projednání věci v hlavním líčení, a svědci si již na předmětné události příliš nevzpomínají a nejsou schopni tak podat často rozhodující svědeckou výpověď, bez níž hrozí zproštění obžaloby pro nedostatek důkazů. Tato praxe odporuje principu přenesení těžiště dokazování před soud a pohybuje se na hraně zákonnosti, pro spravedlivé potrestání pachatele trestného činu se však jeví často jako nezbytná. Jediným řešením může být zrychlení práce soudu, čemuž však brání personální možnosti soudů a nedostatek finančních prostředků v rezortu.

Nasvědčují-li zjištěné skutečnosti, že svědku či osobě podávající vysvětlení hrozí vážné nebezpečí (zejména újma na zdraví), dbá podle čl. 23 POP č. 1/2008 státní zástupce, aby policejní orgán neprodleně přikročil k utajení totožnosti či podoby svědka. Ustanovení pokynu se odkazuje na § 55 odst. 2 trestního řádu, podle kterého jméno a příjmení a další osobní údaje svědka se do protokolu nezapisují, ale vedou se odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznámit jen orgány činné v dané věci. Svědek se poučí o právu požádat o utajení své podoby a podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, pod kterým je pak veden. Podle § 165 odst. 2, poslední věta, účastní-li se obhájce výslechu svědka, jehož totožnost má být utajena, je policejní orgán povinen přijmout opatření, která znemožňují obhájci zjistit skutečnou totožnost svědka.

Stejně tak státní zástupce dbá, aby svědkovi (nebo osobě blízké), kterému hrozí vážné nebezpečí byla poskytnuta ochrana a pomoc podle zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. Podle ustanovení § 4 tohoto zákona se ochrana a pomoc poskytuje na základě návrhu policie, státního zástupce nebo soudce, který schvaluje ministr vnitra. Soudce nebo státní zástupce podávají takový návrh prostřednictvím ministra spravedlnosti. Podle čl. 23 odst. 2 POP č. 1/2008 se v návrhu uvede jméno a příjmení osoby, popis skutku a jeho právní kvalifikace, odůvodnění návrhu a která opatření se mají uplatnit. Státní zástupce dbá, aby policejní orgán dodržoval zásady postupu při utajení svědka, které jsou v odst. 3 rozvedeny.

2.4.4.3. Rozšířené vyšetřování

Rozšířené vyšetřování je jedna z forem přípravného řízení. Ustanovení § 168 - § 170, která tuto formu přípravného řízení upravují, se však týkají jen vyšetřování (§ 168 odst. 1), proto rozšířenému vyšetřování bude přecházet prověřování, které se nebude lišit od prověřování zahrnutého do tzv. standardního přípravného řízení. Pokud je již v záznamu o zahájení úkonů trestního řízení uvedena předpokládaná kvalifikace skutku a jde o trestný čin, o kterém se koná rozšířené vyšetřování, měl by již ve fázi prověřování konat dozor státní zástupce krajského státního zastupitelství.

Rozšířené vyšetřování se koná o těch trestných činech, o nichž koná řízení v prvním stupni krajský soud (§ 17). Podle čl. 70 odst. 2 POP č. 1/2008 zjistí-li státní zástupce, že obviněný, proti němuž bylo zahájeno trestní stíhání pro dílčí útok pokračujícího trestného činu, posouzeného jako další skutek, pro jehož ostatní útoky již dříve podal nebo hodlá podat obžalobu pro trestný čin, kde je daná věcná příslušnost krajského soudu, a v řízení před soudem přichází v úvahu uložení společného trestu, věc předá příslušnému státnímu zástupci. Stejně postupuje, zjistí-li, že teprve souhrnem dílčích útoků tvořících součást jednoho pokračujícího trestného činu obsažených v obžalobě, kterou podal nebo hodlá podat u okresního soudu, a v usnesení o zahájení trestního stíhání vytváří skutkový základ pro věcnou příslušnost krajského soudu. To posoudí jako předběžnou otázku. V případě trestního stíhání obviněného pro dílčí útok posouzený jako další skutek postoupí věc příslušnému dozorovému státnímu zástupci, i přesto, že podmínky věcné příslušnosti nemusí být ještě zcela splněny. Rozhodující bude, zda přichází v úvahu uložení společného trestu krajským soudem jako soudem prvního stupně (odst. 3).

Rozdíl mezi rozšířeným a standardním vyšetřováním spočívá v podstatě v rozsahu prováděného dokazování a v délce lhůt pro skončení vyšetřování. Na rozšířené vyšetřování se uplatní oddíl první a druhý hlavy desáté, tedy ustanovení o standardním vyšetřování, pokud ustanovení o rozšířeném vyšetřování nestanoví jinak. Pro dokazování v rozšířeném vyšetřování stále platí, že důkazy se provádí (jen) v rozsahu, který je nezbytný pro podání obžaloby nebo pro jiné rozhodnutí státního zástupce (§ 169 odst. 1), a stále platí zásada přesunout těžiště dokazování před soud. Nicméně pro složitost věcí a delší trvání řízení se zřejmě předpokládá větší objem prováděného dokazování, než ve standardním přípravném řízení. Neplatí zde podmínky § 164 odst. 1, za nichž lze provádět výslechy svědků (§ 169 odst.1). Čl. 70 odst. 1 písm. a) POP č. 1/2008 přímo stanoví, že je lze provádět bez omezení. Nemusí tedy jít o neodkladné nebo

neopakovatelné úkony ani o další osoby v § 164 odst. 1 uvedené. Za předpokladu, že bude obhájci dána možnost se těchto výsledků účastnit, bude možno protokoly o těchto výsledcích číst v hlavním líčení, čímž se má zejména předcházet komplikacím se zapomínáním (nebo jiným odchylkám od výpovědí) svědků.

Státní zástupce je povinen (soustavně) posuzovat, zda právní kvalifikace skutku odpovídá věcné příslušnosti krajského soudu. Zjistí-li důvody pro změnu právní kvalifikace, vydá pokyn policejnímu orgánu, aby podle § 160 odst. 6 na to upozornil obviněného a jeho obhájce a učinil o tom záznam do protokolu. Ihned poté předá věc příslušnému státnímu zástupci. Dospěje-li tento státní zástupce k odlišnému závěru ohledně právní kvalifikace skutku ve vztahu k věcné příslušnosti soudu, vrátí věc státnímu zástupci, který mu věc předal, nebo věc předloží společnému nejbližší nadřízenému státnímu zastupitelství k rozhodnutí sporu o příslušnost (čl. 70 odst. 1 písm. b) POP č. 1/2008). Takto může standardní vyšetřování přecházet v rozšířené a naopak. Pro určení rozsahu dokazování je rozhodující právní kvalifikace skutku, pro který je obviněný v době provádění důkazu stíhán, jak stanoví § 169 odst. 2, podle kterého dále důkazy provedené podle odst. 1 zůstávají součástí důkazů opatřených v průběhu vyšetřování. Při posuzování, zda byly provedeny v souladu se zákonem, se nepřihlíží k podmínkám, za nichž lze podle § 164 odst. 1 vyslýchat svědky. M. Růžička upozorňuje na nezbytnost pečlivého zvažování podmínek pro správnou kvalifikaci, jinak hrozí velmi nepříznivé procesní důsledky ve vztahu k použitelnosti určitých úkonů. Nepřílehavost právního posouzení může být považována za závažnou (neodstranitelnou) procesní vadu.¹⁰⁸

Rozšířené vyšetřování má být skončeno nejpozději do šesti měsíců od zahájení trestního stíhání (§ 170 odst. 1). Není-li podle odst. 2 skončeno v této lhůtě, policejní orgán státnímu zástupci písemně zdůvodní, proč se tak nestalo, jaké úkony je třeba ještě provést a jakou dobu bude vyšetřování pokračovat. Státní zástupce může vydat policejnímu orgánu příslušné pokyny a odlišně stanovit lhůtu a je povinen nejméně jednou za měsíc provést prověrku věci.

---

¹⁰⁸ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 579

2.4.4.4. Skončení vyšetřování

Uzná-li policejní orgán vyšetřování za skončené a jeho výsledky za postačující k podání obžaloby, umožní podle § 166 odst. 1 obviněnému a obhájci v přiměřené době prostudovat spisy (a to celé, včetně příloh) a učinit návrhy na doplnění vyšetřování. Na tuto možnost upozorní obviněného a jeho obhájce nejméně tři dny předem, uvedenou lhůtu lze se souhlasem obviněného a obhájce zkrátit. Podle rozhodnutí č. 50/1998¹⁰⁹ při stanovení přiměřené doby k prostudování spisu je třeba vzít v úvahu rozsah spisu, jeho obsahovou náročnost, povahu stíhané činnosti, jakož i osobnost obviněného. Nepovažuje-li policejní orgán navrhované doplnění vyšetřování za nutné, odmítne je. Bude-li se vyšetřování doplňovat, je třeba znovu umožnit prostudování spisu a návrhy na doplnění. Prostudování spisu není povinností obviněného nebo obhájce, proto nevyužijí-li této možnosti bez řádné omluvy nebo se po řádném upozornění na možnost prostudovat spisy tohoto práva vzdají, učiní o tom policejní orgán záznam do spisu a postupuje dále, jakoby k tomuto úkonu došlo (§ 166 odst.2).

Policejní orgán je povinen skončit vyšetřování v pořádkových lhůtách uvedených v § 167 odst. 1, tedy do dvou měsíců od zahájení trestního stíhání ve věcech patřících do příslušnosti samosoudce a do tří měsíců v jiných věcech patřících do působnosti okresního soudu. Pokud není vyšetřování v uvedených lhůtách skončeno, policejní orgán státnímu zástupci písemně zdůvodní, proč se tak nestalo, jaké úkony je třeba ještě provést a po jakou dobu bude vyšetřování pokračovat. Státní zástupce může pokynem jednak změnit výčet úkonů, které mají být ještě provedeny, jednak stanovit odlišně lhůtu, po kterou má vyšetřování ještě trvat (§ 167 odst. 2). Státní zástupce je v tomto případě povinen nejméně jednou za měsíc provést prověrku a pokud je to třeba, uložit policejnímu orgánu provést konkrétní úkony. O prověre sepíše státní zástupce záznam (§ 167 odst. 3).

Po skončení vyšetřování předloží podle § 166 odst. 3 policejní orgán státnímu zástupci spis s návrhem na podání obžaloby se seznamem navrhovaných důkazů a zdůvodněním, proč nevyhověl návrhům na provedení důkazů dalších, nebo učiní návrh na některé rozhodnutí podle § 171 až 173, podle § 307 nebo podle § 309. Státní zástupce pak spis přezkoumá a postupuje na základě svého uvážení v souladu s některým z návrhů nebo i odlišně. Zjistí-li nedostatky (nedostatečná objasněnost věci, procesní vady), využije

---

¹⁰⁹ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004, 2. doplněné vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, s. 597

svého oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. d) a vrátí věc policejnímu orgánu se svými pokyny k doplnění nebo odstranění nedostatky sám.

2.4.4.5. Rozhodnutí po skončení vyšetřování

Učinit tato rozhodnutí je v přípravném řízení oprávněn pouze státní zástupce, což je vyjádřením jeho postavení v přípravném řízení, kde je pánem. Učebnice trestního práva procesního rozděluje tato rozhodnutí na meritorní, jimiž jsou postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, podmíněné zastavení trestního stíhání a schválení narovnání, dále je to rozhodnutí mezitímní povahy, jímž je přerušeno trestního stíhání, a nakonec obžaloba a návrh na ochranné opatření, jimiž končí přípravné řízení, ale trestní stíhání pokračuje v řízení před soudem.

2.4.4.5.1. Postoupení věci jinému orgánu

Státní zástupce podle § 171 odst. 1 postoupí věc jinému orgánu, jestliže výsledky přípravného řízení ukazují, že nejde o trestný čin, že však jde o skutek, který by mohl být jiným příslušným orgánem posouzen jako přešůpek, jiný správní delikt nebo kárné provinění. Ve výroku usnesení se kromě popisu skutku (tak, aby nemohl být zaměněn s jiným) uvede orgán, jemuž se věc postupuje. Po právní moci usnesení se tomuto orgánu zašle spisový materiál neobsahující opis rejstříku trestů (odst. 3). Usnesení o postoupení věci může být vydáno, jen je-li v souladu s § 2 odst. 5 zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu potřebném pro toto rozhodnutí. Postoupit věc nelze, jestliže od spáchání skutku uplynula doba, po které již nelze skutek stíhat jako přešůpek, jiný správní delikt nebo kárné provinění, v takovém případě přichází podle rozhodnutí č. 68/1980¹¹⁰ zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. b).

Usnesení o postoupení věci je meritorní rozhodnutí, jímž se trestní stíhání končí, a představuje překážku věci rozhodnuté (§ 11 odst. 1 písm. h). Na usnesení o postoupení věci se váží ustanovení § 173a a § 174a, podle kterých je státní zástupce povinen po právní moci doručovat tato usnesení Nejvyššímu státnímu zastupitelství, které může do tří měsíců od právní moci rušit nezákonná usnesení o postoupení věci. Stane-li se tak, pokračuje v řízení státní zástupce, který ve věci rozhodoval v prvním stupni (o této

---

¹¹⁰ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004, 2. doplněné vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, s. 601

problematice viz. dále). Proti usnesení o postoupení věci může obviněný a poškozený, je-li znám, podat stížnost, jež má odkladný účinek (§ 171 odst. 2).

2.4.4.5.2. Zastavení trestního stíhání

Zastavení trestního stíhání je dalším meritorním rozhodnutím, kterým se trestní stíhání končí a ke kterému je v přípravném řízení oprávněn jen státní zástupce. Usnesení o zastavení trestního stíhání tvoří překážku věci pravomocně rozhodnuté podle § 11 odst. 1 písm. f). Zastavit trestní stíhání je možno, jen bylo-li zahájeno, pro konkrétní skutek a vůči konkrétní osobě. Zastavení trestního stíhání se, jak praví judikatura, netýká možného právního posouzení skutku. V případě, kdy je možno skutek posoudit v jednočinném souběhu jako více trestných činů, není možno takové stíhání zastavit jen pro některý z takto v úvahu přicházejících trestných činů.¹¹¹ Není-li dána podle výsledků přípravného řízení některá z kvalifikací, pro které bylo trestní stíhání zahájeno, je nutno jen právní kvalifikaci vypustit.¹¹² I v případě zastavení trestního stíhání postupuje státní zástupce z úřední povinnosti, tedy zastaví trestní stíhání, jsou-li pro to dány zákonné důvody. Případný návrh obviněného na zastavení trestního stíhání je nutno posuzovat jako žádost o přezkoumání postupu policejního orgánu. Podle čl. 9 POP č. 1/2008 státní zástupce v takovém případě prověří postup policejního orgánu, zda se v řízení nevyskytují průtahy nebo závady, a osobu, která takový návrh podala, vyrozumí stručným přípisem o výsledku přezkoumání. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu o tom nevydává samostatné rozhodnutí (např. o tom, že se návrh obviněného na zastavení trestního stíhání zamítá).¹¹³ Státní zástupce zastaví trestní stíhání až tehdy, je-li věc dostatečně objasněna, je-li zjištěn skutkový stav o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu potřebném pro toto rozhodnutí (§ 2 odst. 5).

Ustanovení § 172 odst. 1 uvádí obligatorní důvody pro zastavení trestního stíhání. Státní zástupce tak učiní: a) je-li nepochybné, že se nestal skutek, pro která se trestní stíhání vede, b) není-li tento skutek trestným činem a není důvod k postoupení věci, c) není-li prokázáno, že skutek spáchal obviněný, d) je-li trestní stíhání nepřípustné, e) nebyl-li obviněný v době činu pro nepřičetnost trestně odpovědný, f) zanikla-li trestnost činu.

---

¹¹¹ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004, 2. doplněné vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, s. 604

¹¹² Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004, 2. doplněné vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, s. 606

¹¹³ Balák, F., Púry, F. a kol.: Soubor rozhodnutí nejvyššího soudu. Svazek 23. Praha: C. H. Beck, 2003, 1. vydání, s. 291 a 292

K důvodu podle písm. a) je třeba uvést, že trestní stíhání je možno zastavit, je-li skutečně nepochybné, že se skutek nestal. Podle rozhodnutí č. 28/1977 nestačí pochybnost vyplývající z toho, že v provedených důkazech jsou rozpory, které není možno odstranit dalším provedením důkazů ... V takovém případě je ... prokurátor povinen podat obžalobu.¹¹⁴ Důvody podle písm. c) je třeba též náležitě zjistit. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu trestní stíhání nelze zastavit s odůvodněním, že jednání obviněného nevykazuje znaky trestného činu, pro který bylo obviněnému sděleno obvinění, když s ohledem na zjištěné nedostatky skutkových zjištění není vyloučeno, že uvedeným jednáním mohly být naplněny znaky jiného trestného činu.¹¹⁵

V ustanovení § 172 odst. 2 jsou uvedeny důvody fakultativního zastavení trestního stíhání. Podle písm. a) státní zástupce může zastavit trestní stíhání, je-li trest, k němuž může trestní stíhání vést zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen nebo který ho podle očekávání postihne. Podle rozhodnutí č. 36/1970, Bull. č. 7/1972 č. 65, a Bull. č. 4/1988 č. 40¹¹⁶ pro takový závěr je státní zástupce povinen vycházet nejen z porovnávání trestních sazeb, nýbrž i z porovnání trestů, které by byly podle kritérií uvedených v § 31 trestního zákona za jednotlivé trestné činy uloženy, a přihlížet i ke všem okolnostem obou trestných činů z hlediska jejich povahy a společenské nebezpečnosti a přihlížet i k účelu trestu, jehož má být v konkrétním případě dosaženo. Podle rozhodnutí ve věci 1 To 162/1996 se porovnávají tresty týkající jiných řízení, tedy trestní stíhání nelze podle § 172 odst. 2 písm. a) zastavit jen pro některé skutky v rámci jedné a téže věci.¹¹⁷ Pro takový výklad však nevidím v zákoně oporu, žádné takové omezení zde uvedeno není, zvláště když se předpokládá uložení trestů za více skutků, o kterých jistě může být podle § 20 konáno společné řízení. Takový výklad by pak znamenal, že by stačilo ze společného řízení vyloučit řízení o skutku, o němž má být stíhání zastaveno, a v zastavení stíhání by pak již nic nebránilo.

Dále může státní zástupce zastavit trestní stíhání podle § 172 odst. 2 písm. b), bylo-li o skutku obviněného již rozhodnuto jiným orgánem, kázeňsky, kárně anebo cizozemským soudem nebo úřadem a toto rozhodnutí lze považovat za dostačující. Podle rozhodnutí ve

---

¹¹⁴ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004, 2. doplněné vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, s. 608

¹¹⁵ Balák, F., Púry, F. a kol.: Soubor rozhodnutí nejvyššího soudu. Svazek 15. Praha: C. H. Beck, 2003, 1. vydání, s. 163

¹¹⁶ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004, 2. doplněné vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, s. 606, 607 a 610

¹¹⁷ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004, 2. doplněné vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, s. 613

věci 11 To 63/1986¹¹⁸ opakování trestného činu, tzn. že nejde o jeden skutek, takový postup vylučuje.

Důvod zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 2 písm. c) lze považovat podle učebnice trestního práva procesního za pokus o zakotvení zásady oportunitity trestního stíhání v českém trestním řízení. Je to však krok zatím rozpačitý a nepochybně, právě z hlediska platného, tzv. materiálního pojetí trestného činu, zcela nesystémový.¹¹⁹ Státní zástupce může zastavit trestní stíhání jestliže vzhledem významu chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo. Důvody pro zastavení trestního stíhání jsou zde koncipovány podobně, jako způsob určování stupně nebezpečnosti činu pro společnost podle § 3 odst. 4 trestního zákona, kde jsou navíc uvedena hlediska osoby pachatele, míry jeho zavinění a jeho pohnutky. Není proč tato hlediska nebrat na zřetel při úvaze státního zástupce o možném zastavení trestního stíhání. Naproti tomu § 172 odst. 2 písm. c) zde uvádí hledisko chování obviněného po spáchání činu, které musí být bráno v úvahu vždy. Lze se domnívat, že zastavení trestního stíhání na základě tohoto ustanovení nepřichází v úvahu, je-li stupeň nebezpečnosti činu nepatrný (v některých případech malý), pak totiž není trestným činem a stíhání je třeba zastavit podle § 172 odst. 1 písm. b). Podle důvodové zprávy k novele trestního řádu č. 265/2001 Sb. se v § 172 odst. 2 písm. c) rozšiřuje možnost fakultativního zastavení trestního stíhání s ohledem na kritéria nebezpečnosti činu pro společnost a nedostatek veřejného zájmu. Veřejný zájem nebude tam, kde by vzhledem k uvedeným kritériím nebylo účelné obviněného pro stíhaný trestný čin postihnout, zejména ze zdravotních, sociálních a jiných srovnatelných důvodů na straně obviněného. Zastavení trestního stíhání tímto způsobem pak dle mého názoru bude možné v případě, že stupeň nebezpečnosti činu bude sice vyšší než nepatrný (resp. malý), ale bude se této nepatrnosti přibližovat, neboť nemůže být veřejný zájem na nestíhání trestných činů vyššího stupně nebezpečnosti. Jiný rozměr získá toto ustanovení patrně po nabytí účinnosti nového trestního zákoníku, který se značně přibližuje formálnímu pojetí trestného činu, přičemž podle jeho § 12 odst. 2 lze trestní odpovědnost pachatele uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, kde nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiných právní předpisů. Společenská škodlivost ani její stupeň však

¹¹⁸ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004, 2. doplněné vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, s. 610

¹¹⁹ Čiřáková, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 438

v zákoně nejsou definovány, jsou zde jen v § 39 odst. 2 uvedena kritéria pro hodnocení povahy a závažnosti trestného činu, které jsou podobná jako dnes ta pro určení stupně společenské nebezpečnosti. Lze v budoucnu předpokládat použití § 172 odst. 2 písm. c) trestního řádu i v případech, ve kterých stupeň nebezpečnosti pro společnost je dnes nepatrná (resp. malá) a nejde o trestný čin.

Podle rozhodnutí č. 282/2003 Sb. ORAC zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 2 písm. c) přichází v úvahu pouze v případech, kdy účelu trestního řízení, zejména odstranění škodlivého následku, je již zcela dosaženo – v době, kdy je podle tohoto ustanovení rozhodováno a obviněného tak není třeba motivovat k vedení řádného života hrozbou trestněprávními sankcemi. V případech, kdy škodlivý následek v době rozhodování odstraněn není, je nutno namísto postupu podle § 172 odst. 2 písm. c) TrŘ využít postup podle § 307 nebo § 309 TrŘ.¹²⁰

Ve výroku usnesení o zastavení trestního stíhání uvede státní zástupce podle čl. 49 POP č. 1/2008 kromě právního posouzení i popis skutku, kterého se týká. Usnesení se doručuje obviněnému a také poškozenému, je-li znám, kteří proti usnesení mohou podle § 172 odst. 3 podat stížnost, jež má odkladný účinek. Podle § 172 odst. 4 prohlásí-li obviněný do tří dnů od doby, kdy mu bylo usnesení oznámeno, že na projednání věci trvá, v trestním stíhání, které bylo zastaveno z důvodů podle odst. 2 se pokračuje. O tom je třeba obviněného poučit. Ten se může takto dožadovat zastavení trestního stíhání z pro něj příznivějších důvodů nebo případně zproštění obžaloby v řízení před soudem. Prohlásí-li obviněný, že na projednání věci trvá, státní zástupce učiní podle čl. 49 odst. 2 POP opatření, aby se v trestním stíhání pokračovalo. Usnesení o zastavení trestního stíhání se nezrušuje. Opětovné zastavení trestního stíhání je možné jen z důvodů jiných než podle § 11 odst. 1 písm. a), b) a i) a podle § 172 odst. 2.

Ustanovení § 173a ukládá státnímu zástupci doručit usnesení o zastavení trestního stíhání a o postoupení věci bezodkladně po právní moci Nejvyššímu státnímu zastupitelství. Podle čl. 85 odst. 1 POP č. 1/2008 se usnesení opatřené doložkou právní moci doručí Nejvyššímu státnímu zastupitelství do týdne od právní moci. Podle čl. 87 tohoto pokynu se na základě úplného spisového materiálu přezkoumává každé usnesení u trestných činů uvedených v příloze č. 3 tohoto pokynu a dále ve věcech, v nichž tak stanoví nejvyšší státní zástupkyně.

---

¹²⁰ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004, 2. doplněné vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, s. 616

Nejvyšší státní zástupce může podle § 174a odst. 1 do tří měsíců od právní moci rušit nezákonná usnesení nižších státních zástupců o zastavení trestního stíhání (jen podle § 172) a o postoupení věci (jen podle § 171). Podle komentáře k trestního řádu jde o mimořádné kasační oprávnění nejvyššího státního zástupce, o kterém se dále uvádí, že je svou podstatou také mimořádným opravným prostředkem ..., neboť je uplatňován vůči pravomocným usnesením státních zástupců. Nelze ho však zařadit mezi mimořádné opravné prostředky, neboť zde chybí podání vlastního opravného prostředku.¹²¹ Smyslem tohoto oprávnění je sjednotit aplikační praxi při rozhodování státních zástupců o postoupení věci a o zastavení trestního stíhání, zejména s přihlédnutím k zavedení prvku oportunity v ustanovení § 172 odst. 2 písm. c), posílit zákonnost usnesení o zastavení stíhání a o postoupení věci a posílit obžalovací zásadu oproti dřívějšímu stavu, kdy v rámci mimořádných opravných prostředků bylo soudy rozhodováno o tom, zda má být podána obžaloba. Toto oprávnění nejvyššího státního zástupce je však často kritizováno, např. v učebnici trestního práva procesního, že je na pováženou z hlediska právní jistoty občanů a z hlediska stability pravomocných rozhodnutí.¹²² Za nejzásadnější považují argument, který uvádí P. Vantuch,¹²³ že důsledkem zrušování usnesení o zastavení trestního stíhání je to, že státní zástupci trestní stíhání nezastavují, i když je to v rozporu s jejich vnitřním přesvědčením i úpravou obsaženou v § 172 odst. 1,2, což zdůvodňuje tím, že si nechtějí přidělovat práci vypracováváním usnesení o zastavení a následně dodáváním usnesení a nezřídky spisů, dokumentů a zpráv, zejména pak nechtějí dát popud k případné prověrce své činnosti. Také během mého několikátýdenního pobytu na jednom z obvodních státních zastupitelství v Praze mi bylo tvrzeno, že se zvýšil počet osob nedůvodně postavených před soud. Těmto argumentům mohou, ale taky nemusí svědčit statistiky, podle kterých se postupně snížil počet usnesení předložených nejvyššímu státnímu zastupitelství k přezkoumání z 6542 v roce 2002 na 4129 v roce 2006 a došlo také k postupnému procentuelnímu nárůstu počtu osob pravomocně zproštěných obžaloby soudem (4,7% v roce 2001 a 7,3% v roce 2006 u obžalob podaných okresními státními zastupitelstvími a 6,4% v roce 2001 a 21,8% v roce 2006 u obžalob podaných krajskými státními zastupitelstvími).¹²⁴ L. Crha naopak zastává

¹²¹ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1342

¹²² Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 613

¹²³ Vantuch, P.: Zastavení trestního stíhání a pravomoci nejvyššího státního zástupce. Trestní právo 12/2002, Orac, s. 16

¹²⁴ Zeman, P., Přesličková, H.: Vliv velké novely trestního řádu na činnost státních zástupců ve světle statistik – poznatky z výzkumu. Státní zastupitelství 5/2008, Lexis Nexis CZ s.r.o., s. 19 a 24.

oprávnění nejvyššího státního zástupce s tím, že se velmi výrazně snižuje počet usnesení, která bylo nutno zrušit jako nezákonná. Za základní příčinu tohoto vývoje považuje to, že usnesení jsou nejenom lépe odůvodněna, nýbrž i obsahově správná.¹²⁵ Dalším argumentem pro toto oprávnění bude bezpochyby zabránění pronikání nepříznivých místních vlivů do rozhodování státních zástupců o zastavení trestního stíhání. Řešením by snad mohlo být přesné vymezení podmínek, nejlépe snad v pokynu obecné povahy, pro zastavení trestního stíhání a následně přezkoumávat důsledně jen zákonnost takových rozhodnutí a dodržování těchto podmínek.

Podle § 174a odst. 3 zruší-li nejvyšší státní zástupce usnesení o zastavení trestního stíhání, pokračuje v řízení státní zástupce, který ve věci rozhodoval v prvním stupni. Přitom je vázán právním názorem, který vyslovil ve svém usnesení nejvyšší státní zástupce, a je povinen provést úkony a doplnění, jejichž provedení nejvyšší státní zástupce nařídil.

2.4.4.5.3. Přerušení trestního stíhání

Přerušení trestního stíhání je rozhodnutí mezitímní povahy. Pokud však důvody přerušení neodpadnou, může toto přerušení prakticky znamenat konec trestního řízení. Dokud státní zástupce nerozhodne, že se v trestním řízení pokračuje, nelze ve věci provádět vyšetřovací úkony. Státní zástupce přeruší podle § 173 odst. 1 trestní stíhání, a) nelze-li pro nepřítomnost obviněného věc náležitě objasnit, b) nelze-li obviněného pro těžkou chorobu postavit před soud, c) není-li obviněný pro duševní chorobu, která nastala až po spáchání trestného činu, schopen chápat smysl trestního stíhání, d) navrhuje-li se předání trestního stíhání do ciziny, nebo byl-li obviněný vydán do ciziny nebo vyhoštěn. Podle odst. 2 před rozhodnutím o přerušení trestního stíhání je nutno učinit vše, čeho je třeba k zabezpečení úspěšného provedení trestního stíhání. Pomine-li důvod přerušení, státní zástupce rozhodne, že se v trestním stíhání pokračuje. V obou případech se rozhoduje usnesením. Podle odst. 3 je třeba o přerušení trestního stíhání vyrozumět poškozeného.

2.4.4.5.4. Obžaloba

Obžaloba je zvláštní forma rozhodnutí. Podáním obžaloby se uplatňuje obžalovací zásada. Podává ji pouze státní zástupce, jestliže výsledky vyšetřování dostatečně

---

¹²⁵ Crha, L.: Oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř. po čtyřech letech. Státní zastupitelství 7-8/2005, Lexis Nexis CZ s.r.o., s 26

odůvodňují postavení obviněného před soud. V souladu s § 2 odst. 5 je třeba zjistit skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu potřebném pro podání obžaloby. Otázkou však zůstává, do jaké míry má být věc objasněna, aby nedošlo k porušení filtrační funkce přípravného řízení, tedy aby nedošlo k nedůvodnému postavení osoby před soud, ale zároveň aby těžiště dokazování leželo až v řízení před soudem. Učebnice trestního práva procesního uvádí, že stupeň jistoty o spáchání trestného činu může být v okamžiku obžaloby nižší, než je požadován pro vynesení odsuzujícího rozsudku.¹²⁶ Pokud o vině obviněného panují pochybnosti (nelze tedy v souladu s ustanovením § 2 odst. 5 obžalobu podat), musí je státní zástupce rozptýlit vrácením návrhu na podání obžaloby policejnímu orgánu podle § 174 odst. 2 písm. d) se svými pokyny k doplnění. Podle M. Růžičky jsou důvodnými pochybnostmi jen pochybnosti, které by u státního zástupce, který zvažuje podání obžaloby nebo jiný postup, přes pečlivé, objektivní, všestranné a nestranné zhodnocení všech skutečností zjištěných v přípravném řízení vyvolaly nerozhodnost v zásadních otázkách, které se týkají tohoto stádia řízení, tzn. zda určující a podstatné skutkové okolnosti vůbec nastaly a zda lze na základě těchto důkazů zaujmout ustálené a trvalejší přesvědčení o tom, že obviněný trestný čin spáchal a že je postaven před soud důvodně ... Státní zástupce by měl dospět k závěrům, že postavení před soud je důvodné a měl by tedy nabýt přesvědčení o jeho vině.¹²⁷ Pokud tedy po vrácení věci s pokyny policejnímu orgánu takové důvodné pochybnosti trvají, bylo by na místě trestní stíhání zastavit podle § 172 odst. 1 písm. c). Jestliže však po dalším objasňování věci panují rozpory, které již nelze odstranit, a lze stejně učinit závěr o vině i nevině, je třeba podat obžalobu. Tento závěr potvrzuje rozhodnutí č. 28/1977, kde se mj. uvádí, že pochybnost jako argument svého rozhodnutí může uplatnit jen soud při zprošťujícím rozsudku.¹²⁸ Podobné závěry uvádí i J. Jelínek.¹²⁹ Jisté pochybnosti bude mít státní zástupce ve velké části případů vždy. Snad by bylo na místě uplatňovat zásadu, která mi byla sdělena v osobním rozhovoru se státním zástupcem okresního státního zastupitelství v Ústeckém kraji, která zní: „V pochybnostech soud zprošťuje a zástupce žaluje.“

---

¹²⁶ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 616

¹²⁷ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: Přípravné řízení trestní, Praha: C.H.Beck, 2003, s. 1013-1014

¹²⁸ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004, 2. doplněné vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, s. 608

¹²⁹ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované vydání, Eurolex Bohemia s.r.o., Praha, 2005, s. 476

Státní zástupce je v souladu s čl. 47 odst. 1 POP č. 1/2008 povinen před podáním obžaloby přezkoumat výsledky přípravného řízení, důvodnost postavení obviněného před soud a zda bylo řádně zahájeno trestní stíhání a je zachována totožnost skutku (176 odst. 2). Měl by tedy přezkoumat, zda je věc řádně objasněna z hlediska podání obžaloby, zda předešlé řízení netrpí vadami a měl by předcházet vrácení věci k došetření podle § 188 odst. 1 písm. e). Některé nedostatky pak lze odstranit jen stěží, je-li to vůbec možné. Např. později lze těžko napravovat nedostatky při provádění ohledání místa činu, kdy policisté nezajistili všechny nabízející se stopy (čemuž lze efektivně předcházet včasným a řádným výkonem dozoru). Státní zástupce je povinen zajistit provedení rekognice, jestliže důvody pro její provedení vyvstaly již v přípravném řízení, podle rozhodnutí Nejvyššího soudu¹³⁰ její neprovedení může být důvod k vrácení věci státnímu zástupci k došetření. Státní zástupce však není povinen zajistit objasňování věci do nejmenších podrobností, může přenechat i rozsáhlejší dokazování před soud, obžalobu může opírat např. i o úřední záznamy, jestliže navrhuje osoby, které touto formou vypovídaly, vyslechnout jako svědky až před soudem, což potvrzují i rozhodnutí Nejvyššího soudu.¹³¹

Obžaloba musí zachovávat tzv. totožnost skutku, musí jít tedy o skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání (§ 176 odst. 2). O podání obžaloby se vyrozumí obviněný, obhájce a poškozený, pokud jsou jeho pobyt nebo sídlo známé, a je-li obviněný advokátem též ministr spravedlnosti a předseda Komory (§ 176 odst. 1). Podle odst. 2 míní-li státní zástupce skutek posuzovat jako jiný trestný čin, než jak ho posuzoval policejní orgán, upozorní na to před podáním obžaloby obviněného a jeho obhájce a zjistí, zda navrhují se zřetelem na zamýšlenou změnu vyšetřování doplnit. Náležitosti obžaloby jsou uvedeny v § 177. Státní zástupce navrhne podle § 178 v obžalobě, aby soud uložil ochranné léčení nebo ochrannou výchovu anebo zabránil věci, má-li za to, že jsou pro to zákonné podmínky. Tyto návrhy lze učinit též samostatně. K podání obžaloby a k jejímu zastupování před soudem je podle § 179 odst. 1 příslušný státní zástupce vyššího státního zastupitelství, než které u soudu působí, pokud vykonával dozor a věc nepředal nižšímu státnímu zastupitelství.

---

¹³⁰ Balák, F., Púry, F. a kol.: Soubor rozhodnutí nejvyššího soudu. Svazek 25. Praha: C. H. Beck, 2003, 1. vydání, s. 357

¹³¹ Balák, F., Púry, F. a kol.: Soubor rozhodnutí nejvyššího soudu. Svazek 24. Praha: C. H. Beck, 2003, 1. vydání, s. 278 a svazek 19, s. 168

2.4.5. Dozor ve zkráceném přípravném řízení

Zkrácené přípravné řízení je jednou z forem přípravného řízení a koná se o méně závažných a flagrantních trestných činech. Jeho podstatou je podle důvodové zprávy k návrhu novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. rychlé a neformální objasnění skutku, v němž je spatřován trestný čin, zjištění osoby důvodně podezřelé z jeho spáchání vyhledání (nikoli provádění) důkazů. Má se konat pouze za podmínky, že lze očekávat, že toto řízení bude v několikadenní lhůtě ukončeno a podezřelý bude postaven před soud. Na zkrácené přípravné řízení má navazovat zjednodušené řízení před samosoudcem. Zkrácené přípravné řízení lze označit za zvláštní způsob postupu před zahájením trestního stíhání. Trestní stíhání se zahajuje až doručením návrhu na potrestání soudu, přestože se zkrácené přípravné řízení vede proti konkrétní osobě – podezřelému. Jak uvádí M. Růžička, může mu, byť i jen velmi krátce, předcházet prověřování.¹³² Podle § 179b odst. 1 orgán konající zkrácené přípravné řízení provádí úkony podle hlavy deváté. Ustanovení o postupu před zahájením trestního stíhání se však neužijí subsidiárně, provedou se tedy pouze jednotlivé úkony podle této hlavy. Způsobem uvedeným v hlavě čtvrté se provádí pouze neodkladné nebo neopakovatelné úkony. Konání zkráceného přípravného řízení je pouze fakultativní. Zadržený zde má stejná práva jako obviněný (§ 33 odst. 1,2). Zadržený podezřelý má právo zvolit si obhájce a radit se s ním bez přítomnosti třetí osoby již v průběhu zadržení. Pokud si podezřelý, který nebude propuštěn ze zadržení, ale bude předán s návrhem na potrestání soudu k provedení zjednodušeného řízení ve stanovené lhůtě obhájce nezvolí, je třeba mu jej na dobu, po kterou trvají důvody zadržení, ustanovit. O tom je třeba podezřelého před výsledkem poučit a poskytnout mu plnou možnost uplatnění jeho práv (§ 179b odst. 2).

Zkrácené přípravné řízení se podle § 179a odst. 1 koná o trestných činech, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta. Další podmínkou je, že podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně poté nebo v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné postavit před soud do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání (§ 179b odst. 4). Pokud lze zkrácené přípravné řízení

---

¹³² Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 453

ukončit v této lhůtě, případně prodloužené o dalších deset dnů státním zástupcem, lze jej konat podle výkladového stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství č. 3/2002¹³³ i tehdy, dojde-li ke zjištění pachatele až po uplynutí určité doby po spáchání trestného činu. Zkrácené přípravné řízení však nelze konat, jestliže podle § 179f odst. 1 písm. a) je dán důvod vazby a nejsou splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého spolu s návrhem na potrestání soudu, nebo podle písm. b) jsou dány důvody pro konání společného řízení o dvou nebo více trestných činech, a alespoň o jednom z nich je třeba konat vyšetřování.

Zkrácené přípravné řízení konají podle § 179a odst. 2 policejní orgány uvedené v § 12 odst. 2. Podle komentáře k trestnímu řádu jej může konat i služba kriminální policie a vyšetřování, není vyloučena ani věcná příslušnost ostatních útvarů Policie ČR včetně útvarů s působností na území celé české republiky.¹³⁴ O trestných činech příslušníků Policie ČR, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace koná zkrácené přípravné řízení státní zástupce (§ 179a odst. 3).

Trestní řád výslovně neupravuje zahájení zkráceného přípravného řízení. Podle učebnice trestního práva procesního s ohledem na specifické postavení podezřelého a jeho práva, dobu zahájení trestního stíhání, význam dodržování a kontroly lhůt trvání ... je třeba považovat za správné, aby byl ve spise učiněn zvláštní záznam – záznam o zahájení úkonů zkráceného přípravného řízení. Mělo by být zcela jasné, že je konáno zkrácené přípravné řízení, kdy bylo zahájeno a jak dlouho trvá.¹³⁵ Tento záznam má být učiněn v souvislosti s vyhotovením záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, příp. po provedení neodkladných nebo neopakovatelných úkonů, nebo v průběhu prověřování jakmile nastanou důvody pro konání zkráceného přípravného řízení. Podle § 179b odst. 3 je třeba podezřelého ze spáchání trestného činu vyslechnout a nejpozději na začátku prvního výslechu mu sdělit, ze spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován. O tomto úkonu orgán konající zkrácené přípravné řízení sepíše záznam do protokolu. Opis záznamu doručí podezřelému a jeho obhájci a do 48 hodin jej zašle též státnímu zástupci. Na postup při výslechu podezřelého se přiměřeně užijí ustanovení o výslechu obviněného. I v souvislosti se sdělením podezření je třeba zachovávat totožnost skutku. Podle čl. 63 POP č. 1/2008 zjistí-li státní zástupce po

---

¹³³ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004, 2. doplněné vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, s. 637

¹³⁴ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1382 a 1383

¹³⁵ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 623

doručení sdělení podezření, že je nezákonné nebo neodůvodněné, zruší ho a spis vrátí policejnímu orgánu s pokyny k dalšímu postupu.

Konání zkráceného přípravného řízení je podrobena doзору státního zástupce. Ten může využít svých oprávnění podle § 157 odst. 2, využitelné je i ustanovení § 157a odst. 1, neboť tato obecná ustanovení se vztahují na všechny formy přípravného řízení. Nelze však užít ustanovení podle § 157 odst. 2 písm. c), neboť oprávnění dočasně odložit zahájení trestního stíhání není uvedeno v taxativním výčtu rozhodnutí ve zkráceném přípravném řízení v § 179c odst. 2 a zároveň by toto odložení odporovalo smyslu zkráceného přípravného řízení, které by nebylo možno ukončit ve stanovené lhůtě. Otázkou je použití oprávnění podle § 174 odst. 2. J. Fenyk o takové možnosti vznáší pochybnosti.¹³⁶ Důvodem pro takové stanovisko může být specifická úprava zkráceného přípravného řízení v trestním řádu, která nepřipouští subsidiární použití ostatních ustanovení hlavy desáté trestního řádu. M. Růžička naopak použití oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. a), c) a e) per analogiam připouští.¹³⁷ S použitím některých oprávnění podle § 174 odst. 2 počítá POP č. 1/2008, např. v čl. 62 odst. 3.

Státní zástupce podle čl. 62 odst. 1 POP dbá, aby bezodkladně po sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení byl policejním orgánem informován o případech, kdy policejní orgán zamýšlí konat zkrácené přípravné řízení, i o počátku běhu lhůty pro jeho skončení. Podle odst. 3 státní zástupce může vydat pokyn pro jeho konání nebo nekonání. Podle odst. 3 se nepřibírá konzultant. Vydá-li státní zástupce pokyn, určí policejnímu orgánu lhůtu pro provedení příslušných úkonů tak, aby mu byla předložena zpráva o výsledcích zkráceného přípravného řízení nejméně tři dny před uplynutím lhůty pro jeho skončení. Stav řízení se zjišťuje především informacemi vyžadovanými od policejního orgánu (prověrky se tedy provádí jen výjimečně). Shledá-li státní zástupce nezákonným nebo neodůvodněným rozhodnutí nebo opatření policejního orgánu o odložení nebo odevzdání věci, zruší je tak, aby bylo možno zkrácené přípravné řízení skončit ve stanovené lhůtě, jinak nařídí policejnímu orgánu zahájení trestního stíhání nebo věc předá orgánu příslušnému k jeho zahájení.

Zkrácené přípravné řízení musí být skončeno nejpozději do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k zahájení trestního stíhání (§ 179b odst. 4). Není-li skončeno v této lhůtě, státní zástupce podle § 179f odst. 2

---

¹³⁶ Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 443, poznámka pod čarou

¹³⁷ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 585, 588 a 589

s přihlédnutím k okolnostem případu a) prodlouží lhůtu, nejvýše však o deset dnů, b) nařídí policejnímu orgánu, který dosud řízení vedl, aby zahájil trestní stíhání a dále postupoval podle ustanovení hlavy desáté, c) uloží, aby věc byla předložena policejnímu orgánu uvedenému v § 161 odst. 2 k zahájení trestního stíhání. Nerozhodne-li po skončení zkráceného přípravného řízení policejní orgán o odložení věci z důvodu uvedeného v § 159a odst. 1 až 4, předloží státnímu zástupci stručnou zprávu o jeho výsledku, ve které uvede, jaký trestný čin je spatřován ve skutku, pro který je sděleno podezření, a jaké důkazy, jež lze provést před soudem, podezření odůvodňují.

Podle § 179c odst. 2 státní zástupce, kterému byl doručen návrh podle odst. 1, a) podá soudu návrh na potrestání, shledá-li, že výsledky zkráceného přípravného řízení odůvodňují postavení obviněného před soud, b) věc odloží, nejde-li ve věci o podezření z trestného činu, c) odevzdá věc příslušnému orgánu k projednání přestupku, d) odevzdá věc jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání, e) věc odloží, jestliže je trestní stíhání nepřijatelné, f) věc odloží, rozhodl-li o schválení narovnání, přičemž použije obdobně ustanovení § 309 an., g) věc podmíněně odloží podle § 179g, h) věc může odložit též, jestliže je trestní stíhání neúčelné vzhledem k okolnostem uvedeným v § 172 odst. 2, nebo opatřením vrátí věc policejnímu orgánu, je-li v rámci zkráceného přípravného řízení třeba provést další úkon. O odložení podle § 179 odst. 1 nebo o rozhodnutí podle odst. 2 vyrozumí orgán, který takové rozhodnutí učinil, poškozeného, pokud je znám, a oznamovatele, pokud o to podle § 158 odst. 2 požádal.

Podle čl. 65 POP č. 1/2008 byla-li státnímu zástupci policejním orgánem předána zadržovaná podezřelá osoba a zároveň mu byla předložena zpráva o výsledku zkráceného přípravného řízení s přílohami, přezkoumá tyto materiály z hlediska důvodnosti zadržení, podmínek pro provedení zadržení i bez jeho souhlasu, postupoval-li tak policejní orgán a z hlediska důvodů vazby. Jestliže státní zástupce podezřelého nepropustí na svobodu, předá jej podle § 179e nejpozději do 48 hodin od zadržení soudu spolu s návrhem na potrestání. Jinak rozhodne o zahájení trestního stíhání a předloží soudu návrh na rozhodnutí o vazbě obviněného, a to podle § 77 odst. 1 do 48 hodin od zadržení.

Návrh na potrestání obsahuje podle § 179d odst. 1 stejné náležitosti jako obžaloba s výjimkou odůvodnění. K návrhu připojí státní zástupce všechny písemnosti a další přílohy, které mají význam pro soudní řízení a rozhodnutí. Podle čl. 67 odst. 1 POP č. 1/2008 uvede v návrhové části jména svědků, na jejichž osobním výslechu před soudem trvá. Může dále označit skutečnosti, které považuje za nesporné.

2.5. Vyšetřování konané státním zástupcem a dozor nad ním

Vyšetřování o trestných činech spáchaných příslušníky Policie ČR, příslušníky Bezpečnostní informační služby a příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace koná podle § 161 odst. 3 státní zástupce. Za splnění podmínek pro společné řízení koná státní zástupce vyšetřování i proti spoluobviněným těchto příslušníků, kteří sami příslušníci nejsou (odst. 4). Zde jde o obligatorní konání vyšetřování státním zástupcem. Týká se však jen trestných činů spáchaných za trvání služebního poměru těchto osob. O trestných činech spáchaných před nebo po skončení služebního poměru může pro zachování objektivitu vyšetřování konat státní zástupce na základě ustanovení 174 odst. 2 písm. c). Příslušnost k obligatornímu vyšetřování trestných činů stanoví § 10 JŘ tak, že věcně příslušný (pro trestné činy, k nimž je po podání obžaloby příslušný jak okresní tak krajský soud) je v zásadě okresní státní zastupitelství, které má sídlo v místě sídla krajského státního zastupitelství nebo příp. jeho pobočky pro obvod tohoto krajského státního zastupitelství. Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 1 je příslušné k vyšetřování trestných činů policistů pro obvod městského státního zastupitelství v Praze a pro trestné činy všech příslušníků Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace.

Státní zástupce jinak příslušný pro konání obligatorního vyšetřování je podle § 10 odst. 5 JŘ je příslušný k doзору nad prověřováním. Prověřování však sám nekoná. To koná útvar Ministerstva vnitra pro inspekční činnost, pověření orgán Bezpečnostní informační služby nebo pověřený orgán Úřadu pro zahraniční styky a informace (§ 12 odst. 2). Státní zástupce je však oprávněn provádět jednotlivé úkony (§ 174 odst. 2 písm. c)), podle čl. 73 odst. 1 POP č. 1/2008 je dále oprávněn např. po přijetí trestního oznámení rozhodovat o tom, zda se zahájí trestní stíhání, zkrácené přípravné řízení, nebo je nutno konat prověřování, je příslušným k vyhotovení záznamu o dočasném odložení trestního stíhání, účastní se ohledání místa činu.

Obligatorní konání vyšetřování státním zástupcem není podle M. Růžičky pojímáno jako složka jeho dozorových pravomocí, ale jako složka jeho samostatné vyšetřovací funkce – je vyloučeno, aby současně konal vyšetřování a vykonával dozor v téže věci.¹³⁸ Státní zástupce konající vyšetřování podle § 161 odst. 3 postupuje přiměřeně podle ustanovení upravujících postup policejního orgánu konajícího vyšetřování. Ustanovení o

¹³⁸ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 592

souhlasu státního zástupce, který je třeba k provedení úkonu policejním orgánem, se neužijí. To se týká jak souhlasu předchozího, následného, tak i povolení (např. zadržení osoby podezřelé, odnětí věci a další zejména zajišťovací úkony a operativně pátrací prostředky). Dále může vyšetřující státní zástupce sám podle M. Růžičky např. žádat o údaje podle § 8 odst. 2, rozhodování o vyloučení znalce a o námitkách, o přiřazení konzultanta, rozhodnutí podle § 151a odst. 1 o tom, že stát ponese všechny náklady na znalecký posudek.¹³⁹ Zákon pak v 175 odst. 2 výslovně svěřuje vyšetřujícímu státnímu zástupci oprávnění postoupit věc jinému orgánu, zastavit trestní stíhání, přerušit trestní stíhání, podmíněně zastavit trestní stíhání a schválit narovnání, pokud si toto právo nevyhradil dozorující státní zástupce. Čl. 78 odst. 1 POP č. 1/2008 stanoví, že vyšetřující státní zástupce může vykonat všechny úkony, ke kterým je oprávněn státní zástupce podle trestního řádu, nevyhradil-li si dopředu jejich provedení dozorový státní zástupce. To neplatí ohledně podání obžaloby a úkonů, které může činit výlučně dozorový státní zástupce (zde se patrně míní úkony podle § 175 odst. 1 trestního řádu).

Dozor nad vyšetřováním konaným státním zástupcem vykonává státní zástupce nejbližší vyššího státního zastupitelství. To se však týká vyšetřování konaného státním zástupcem obligatorně, nikoli fakultativně podle § 174 odst. 2 písm. c), zde se vykonává pouze dohled, nikoli dozor. Dozorový státní zástupce má vůči vyšetřujícímu státnímu zástupci obdobná oprávnění jako dozorový státní zástupce v jiných věcech, zejména oprávnění podle § 174 odst. 2, nikoli však oprávnění podle § 157 odst. 2, který se podle M. Růžičky váže na vztah státního zástupce vykonávajícího dozor a policejního orgánu.¹⁴⁰ Mezi výlučná oprávnění dozorového státního zástupce pak bude patřit zejména podání obžaloby a rozhodování o vazbě, včetně podávání návrhu soudu na vzetí do vazby. Dozorový státní zástupce také rozhoduje o stížnosti proti usnesením vyšetřujícího státního zástupce (§ 146 odst. 2), pokud jí nevyhoví sám vyšetřující státní zástupce (§ 146 odst. 1).

Státní zástupce při obligatorně konaném vyšetřování může podle § 161 odst. 3 požádat policejní orgány uvedené v § 12 odst. 2 v rámci jejich působnosti o součinnost při opatřování jednotlivého důkazu nebo při provedení jednotlivého úkonu vyšetřování (zde půjde zejména o provedení domovní prohlídky, prohlídky jiných prostor a pozemků,

---

¹³⁹ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 597

¹⁴⁰ Růžička, M.: K vzájemnému vztahu dozorového a vyšetřujícího státního zástupce ve věcech, kdy státní zástupce koná obligatorně vyšetřování (§ 161 odst. 3,4 tr. ř.). Státní zastupitelství 2/2007, Lexis Nexis CZ s.r.o., s. 36

konfrontace, prověrky na místě, ohledání), nebo přímo o opatření jednotlivého důkazu nebo provedení jednotlivého úkonu vyšetřování a dále o předvedení osoby nebo za podmínek § 62 odst. 1 o doručení písemnosti. Orgán, který byl takto požádán, je povinen státnímu zástupci urychleně vyhovět. Státní zástupce pak nečiní některé úkony, ke kterým je příslušný policejní orgán. Podle M. Růžičky jde např. o provedení zatčení, dodání obviněného soudu, do místa výkonu vazby (§ 69 odst. 3, 4 a 7), výkon odnětí věci (§ 79 odst. 2), provedení osobní prohlídky (§ 83b odst. 2 a 4), vstup do obydlí, jiných prostor a na pozemek (§ 83c), překonání odporu osoby nebo překážky při domovní prohlídce, osobní prohlídce aj. (§ 85a odst. 2), provedení záměny zásilky (§ 87a odst. 2), provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu (§ 88 odst. 2), realizace předvedení obviněného (§ 90 odst. 3) atd.¹⁴¹

Čl. 74 odst. 3 POP č. 1/2008 ukládá vyšetřujícímu státnímu zástupci, s výjimkou jednoduchých případů, sestavit plán vyšetřování, jehož opis zašle dozorovému státnímu zástupci. Po skončení vyšetřování se plán založí do deníku vyšetřování. V plánu se uvede vytyčení a způsob prověrky vyšetřovacích verzí, sled vyšetřovacích úkonů a u nejzávažnějších z nich konkrétní postup při jejich realizaci, termíny úkonů a předpokládaný termín skončení vyšetřování. Státní zástupce má plánovat součinnost s policejním orgánem, znalci a případně s dozorovým státním zástupcem. Čl. 77 podrobně upravuje postup vyšetřujícího státního zástupce při ohledání místa činu, přičemž tato ustanovení se přiměřeně použijí i na jiná ohledání. Ohledání řídí státní zástupce, řídí-li jej policejní orgán, státní zástupce se jej zúčastní. Pokyn obecné povahy č. 1/2008 podrobně upravuje další úkoly vyšetřujícího státního zástupce – zahájení trestního stíhání (čl. 74), součinnost státních zástupců (čl. 75), výslech obviněného a svědka (čl. 76), zadržení (čl. 79), vazba (čl. 80), zajištění nebo blokace peněžních prostředků, nemovitosti, jiné majetkové hodnoty a náhradní hodnoty, jejich zrušení nebo omezení (čl. 81), návrh na podání obžaloby (čl. 82).

2.6. Konání zkráceného přípravného řízení státním zástupcem

Státní zástupce koná zkrácené přípravné řízení o trestných činech příslušníků Policie ČR, příslušníků bezpečnostní informační služby a příslušníků Úřadu pro zahraniční styky a informace (§ 179a odst. 3). Jde o obligatorní konání zkráceného přípravného řízení. Pro

---

¹⁴¹ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: Přípravné řízení trestní, Praha: C.H.Beck, 2003, s. 740

otázku konání fakultativního konání zkráceného přípravného řízení platí to, co je uvedeno výše o použitelnosti oprávnění Podle § 174 odst. 2 ve zkráceném přípravném řízení. V takovém případě by byla dána příslušnost státního zástupce k výkonu dozoru podle obecných pravidel uvedených v § 12 odst. 1 JŘ. Příslušnost pro obligatorní konání zkráceného přípravného řízení se určí obdobně jako příslušnost státního zástupce pro obligatorní konání vyšetřování, tedy podle § 10 JŘ. Podle § 13 odst. 3 nelze-li bez pochybností určit příslušnost státního zástupce konajícího zkrácené přípravné řízení, provede jej státní zástupce, který obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání, při tom postupuje s největším urychlením, aby mohlo být zkrácené přípravné řízení skončeno ve stanovené lhůtě.

Nad konáním zkráceného přípravného řízení státním zástupcem se podle čl. 84 POP č. 1/2008 nevykonává dozor. Ustanovení § 175 odst. 2 trestního řádu hovoří pouze o dozoru nad vyšetřováním. Podle zmíněného čl. 84 se neuplatní ani ustanovení o žádosti o odstranění průtahů v řízení nebo závad v postupu státního zástupce podle § 157a odst. 2 trestního řádu. Nad postupem státního zástupce se v tomto případě vykonává toliko dohled.

Podle § 179a odst. 3 platí pro zkrácené přípravné řízení přiměřeně ustanovení § 161 odst. 3 a 4. Státní zástupce tedy postupuje přiměřeně podle ustanovení upravujících postup policejního orgánu konajícího zkrácené přípravné řízení. Ustanovení o souhlasu státního zástupce, který je třeba k provedení úkonu policejním orgánem, se neuzijí. Státní zástupce může orgány uvedené v § 12 odst. 2 (podle komentáře k trestnímu řádu kterýkoli policejní orgán¹⁴²) požádat o opatření jednotlivého důkazu nebo provedení jednotlivého úkonu, o součinnost při opatrování důkazů nebo provádění úkonů, o předvedení osoby nebo o doručení písemnosti. Tento orgán je povinen státnímu zástupci urychleně vyhovět.

Podle čl. 84 POP č. 1/2008 státní zástupce po předání věci policejním orgánem ke konání zkráceného přípravného řízení přezkoumá splnění zákonných podmínek pro jeho konání. Ve sdělení podezření uvede skutečnosti, jimiž je skutek dostatečně popsán, aby nemohl být zaměněn s jiným, a jimiž je odůvodněna i právní kvalifikace jednání. Zajištění osob a věcí včetně operativně pátracích prostředků provádí, jen jde-li o neodkladné a neopakovatelné úkony. Nemůže-li být zkrácené přípravné řízení skončeno ve lhůtě dvou týdnů, státní zástupce si tuto lhůtu prodlouží o dalších nejvýše deset dnů.

---

¹⁴²

Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005, s. 1384

Nelze-li zkrácené přípravné řízení ani tak skončit, zahájí trestní stíhání. Při skončení zkráceného přípravného sám na základě § 179c odst. 2 učiní rozhodnutí podle písm. a) až h), nikoli tedy podle písm. i).

2.7. Odklony v přípravném řízení

Odklony v trestním řízení jsou instituty, které mají zrychlit a zefektivnit proces. Využitím odklonů v přípravném řízení má být dosaženo účelu trestního řízení, aniž by se věc projednávala před soudem. Jsou využitelná pro typově méně závažné trestné činy, kdy lze vzhledem k osobě pachatele předpokládat, že uplatnění odklonu splní výchovný účinek, aniž by bylo třeba difamujícího odsuzujícího rozsudku, který by beztak nebyl spojen s nepodmíněným odnětím svobody, a kdy lze očekávat nápravu pachatele, který se pravděpodobně osvědčí ve zkušební době. Od odklonů v trestním řízení se očekává urovnání konfliktu mezi pachatelem a obětí trestného činu, zejména za tím účelem zde spolupůsobí pracovníci Probační a mediační služby. Rozhodování o odklonech v přípravném řízení patří k výlučným oprávněním státního zástupce podle § 175 odst. 1 písm. a), i když je zde výslovně uvedeno jen podmíněné zastavení trestního stíhání, a jako taková jsou součástí dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení.

Ustanovení § 307 a § 309 upravuje podmíněné zastavení trestního stíhání, jehož smysl spočívá v tom, že dostojí-li obviněný stanoveným podmínkám ve zkušební době, trestní stíhání se zastaví definitivně. Státní zástupce v přípravném řízení může se souhlasem obviněného v řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující. K tomu musí přistoupit dvě kumulativní podmínky: jednak že se obviněný k činu doznal a jednak že nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradu uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě. Podle čl. 48 POP č. 1/2008 státní zástupce dbá aby před rozhodnutím o podmíněném zastavení byly učiněny neodkladné a neopakovatelné úkony a další potřebné úkony, aby nedošlo ke zmaření účelu trestního řízení pro případ, že se rozhodne o dalším pokračování v trestním stíhání. O podmíněném zastavení trestního stíhání se rozhoduje usnesením. Státní zástupce zde uvede popis skutku, právní posouzení, stanoví zkušební dobu na šest měsíců až dva roky, uloží obviněnému, aby nahradil škodu, pokud

se tak dohodl s poškozeným, a lze též uložit, aby obviněný ve zkušební době dodržoval přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život. Proti usnesení může obviněný a poškozený podat stížnost, jež má odkladný účinek.

Jestliže obviněný v průběhu zkušební doby vedl řádný život, splnil povinnost nahradit způsobenou škodu a vyhověl i dalším omezením, rozhodne státní zástupce, že se osvědčil. Jinak rozhodne, a to případně i během zkušební doby, že se v trestním stíhání pokračuje. Za účelem těchto zjištění si státní zástupce vyžádá opis rejstříku trestů obviněného, jde-li o trestný čin v silniční dopravě, též údaje z registru řidičů, zprávy o pověsti, případně i vyjádření poškozeného ohledně náhrady škody. Jestliže do jednoho roku od uplynutí zkušební doby nebylo učiněno rozhodnutí o tom, že se obviněný osvědčil, aniž na tom měl vinu, má se za to, že se osvědčil. Proti tomuto rozhodnutí může obviněný a poškozený podat stížnost, jež má odkladný účinek. Právní mocí tohoto rozhodnutí nebo fikcí osvědčení nastávají účinky zastavení trestního stíhání (§ 11 odst.1 písm. f)).

Dalším odklonem je institut narovnání, upravený v trestním řádu v ustanoveních § 309 až § 314. Rozhodnout o schválení narovnání a zastavit trestní stíhání může v přípravném řízení státní zástupce se souhlasem obviněného a poškozeného v řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, a považuje-li takový způsob vyřízení věci za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu, k míře, jakou byl trestným činem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho majetkovým a osobním poměrům. K tomu musí být splněny další tři kumulativní podmínky: a) obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, b) uhradí poškozenému škodu způsobenou trestným činem nebo učiní potřebné úkony k její úhradě, případně jinak odčiní újmu způsobenou trestným činem, c) složí na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti trestného činu. Podle učebnice trestního práva procesního nelze rozhodnout o schválení narovnání, jestliže je obviněný stíhán pro trestný čin, jimž nebyla způsobena škoda či jiná újma, kterou by bylo možné v procesu narovnání nahradit či jinak odškodnit.¹⁴³ Práva poškozeného nepřísluší tomu, na koho pouze přešel nárok na náhradu škody.

---

¹⁴³ Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 709

Před rozhodnutím o schválení narovnání státní zástupce vyslechne obviněného a poškozeného, zejména ke způsobu a okolnostem uzavření dohody o narovnání, zda dohoda mezi nimi byla učiněna dobrovolně a zda souhlasí se schválením narovnání. Součástí výslechu obviněného musí být prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Výrok usnesení o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání musí obsahovat popis skutku, jehož se narovnání týká, jeho právní posouzení, obsah narovnání zahrnující výši uhrazené škody nebo škody, k jejíž úhradě byly provedeny potřebné úkony, případně způsob jiného odčinění újmy, peněžní částku určenou k obecně prospěšným účelům s uvedením jejího příjemce, včetně částky odevzdané státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, a údaj o tom, že poškozený i obviněný souhlasí s narovnáním. Proti tomuto usnesení může obviněný a poškozený podat stížnost, jež má odkladný účinek. Schválení narovnání se současným zastavením trestního stíhání tvoří překážku věci pravomocně rozhodnuté (§ 11 odst. 1 písm. g)). Nebylo-li narovnání schváleno poté, co obviněný učinil prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán, nelze k tomuto prohlášení v dalším řízení přihlížet jako k důkazu.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. v § 70 upravuje další způsob odklonu, kterým je odstoupení od trestního stíhání. Státní zástupce může v přípravném řízení odstoupit od trestního stíhání mladistvého pro provinění, na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, a to z důvodu chybějícího veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého a s přihlédnutím k stupni nebezpečnosti provinění pro společnost a osobě mladistvého. Dalšími kumulativními podmínkami jsou, že trestní stíhání není účelné a zároveň že potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páčání dalších provinění. Odstoupit od trestního stíhání lze zejména v případě, jestliže mladistvý již úspěšně vykonal vhodný probační program, byla úplně nebo alespoň částečně nahrazena škoda způsobená proviněním a poškozený s takovým odškodněním souhlasil, anebo bylo mladistvému vysloveno napomenutí s výstrahou a takové řešení lze považovat z hlediska účelu řízení za dostatečné. Výčet těchto podmínek je demonstrativní, státní zástupce může požadovat splnění dalších podmínek, ale zároveň nemusí být splněny všechny tyto podmínky. Podle čl. 17 pokynu obecné povahy č. 3/2007 státní zástupce vychází zejména z výsledku výchovných opatření, která byla již mladistvému uložena. Státní zástupce může uložit další výchovná opatření při odstoupení od trestního stíhání.

Součástí usnesení o odstoupení od trestního stíhání je též výrok o zastavení trestního stíhání pro tentýž skutek. Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, jež má odkladný

účinek. Usnesení se oznamuje mladistvému, jeho zákonnému zástupci, obhájci a orgánu sociálně právní ochrany. Poškozený se o odstoupení od trestního stíhání vyrozumí (stejně jako Probační a mediační služba), ten není oprávněn stížnost podat. Prohlásí-li mladistvý do tří dnů od doby, kdy mu bylo usnesení oznámeno, že na projednání věci trvá, v trestním stíhání se pokračuje.

Způsobem odklonu, který lze využít ve zkráceném přípravném řízení, je podmíněné odložení návrhu na potrestání podle § 179g a § 179h. Státní zástupce zde může rozhodnout o tom, že se podání návrhu na potrestání podmíněně odkládá za podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání uvedených v § 307, a vzhledem k osobě podezřelého, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující. Je však třeba splnění dalších tří kumulativních podmínek, tedy že se podezřelý k činu doznal, nahradil škodu, pokud byla způsobena, a s podmíněným odložením návrhu na potrestání vyslovil souhlas. Zkušební doba se zde stanovuje na šest měsíců až jeden rok, dále lze uložit, aby podezřelý ve zkušební době dodržoval přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život. Proti usnesení může podezřelý a poškozený podat stížnost, jež má odkladný účinek. O rozhodnutí o osvědčení a o fikci osvědčení (zde je však lhůta šesti měsíců) platí obdobně to, co v případě podmíněného zastavení trestního stíhání. Právní mocí rozhodnutí o tom, že se podezřelý osvědčil a fikci osvědčení nastává překážka věci pravomocně rozhodnuté podle § 11a písm. b).

2.8. Úloha státního zástupce při zajišťovacích úkonech

2.8.1. Zadržení

Zadržet obviněného podle § 75, jestliže je tu některý z důvodů vazby (§ 67) a pro neodkladnost věci nelze rozhodnutí o vazbě předem opatřit, může policejní orgán prozatím sám. Je však povinen provedené zadržení státnímu zástupci bezodkladně ohlásit a předat mu opis protokolu, který sepsal při zadržení, i další materiál, který státní zástupce potřebuje, aby případně mohl podat návrh na vzetí do vazby. Návrh musí být podán tak, aby obviněný mohl být do 48 hodin od zadržení předán soudu, jinak musí být propuštěn na svobodu. Z. Klouček k tomu uvádí, že pravidlem má být rozhodnutí soudu o vazbě předem, tedy bez zadržení, a zadržení má být výjimkou, odůvodněnou pouze na základě „neodkladnosti věci“. ... Neodkladnost v tomto smyslu je skutečností

objektivní.¹⁴⁴ Dále kritizuje policejní praxi, kdy policejní orgán zadržení takticky naplánuje a pak jej provede s tvrzením, že ve zvoleném čase nebylo možno rozhodnutí o vazbě opatřit, což autor označuje za porušení zákona. Státní zástupce na základě čl. 30 pokynu obecné povahy č. 1/2008 přezkoumá, jde-li o méně závažný čin podle § 68 odst. 2, zda ve vztahu k obviněnému je dán důvod vazby podle § 68 odst. 3. Není-li tomu tak, vydá příkaz k propuštění obviněného na svobodu. To učiní i tehdy, nepovede-li trestní stíhání k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody.

Osobu podezřelou ze spáchání trestného činu může, je-li důvod vazby (§ 67), policejní orgán v naléhavých případech zadržet, i když proti ní nebylo zahájeno trestní stíhání. K zadržení je třeba předchozího souhlasu státního zástupce. Souhlasu není třeba, jen jestliže věc nesnese odkladu a souhlasu nelze předem dosáhnout, zejména byla-li osoba přistižena při činu anebo zastížena na útěku. Souhlas se vydává podle čl. 29 POP na základě písemné žádosti, v naléhavých případech i na základě telefonicky poskytnutých informací. Souhlas lze vydat i telefonem, faxem a elektronickou poštou.

Důvody vazby (podle § 67, na které zákon odkazuje a které jsou podmínkou pro zadržení podezřelého podle § 76 odst. 1 a obviněného) nelze podle Z. Kloučka redukovat pouze na text § 67 trestního řádu za písmeny a) až c), tedy vazební důvody v užším smyslu, ale je třeba za zákonnou úpravu vazebních důvodů považovat (vedle návěty) i zbývající text § 67 trestního řádu.¹⁴⁵ Podle tohoto pojetí musí orgán činný v trestním řízení zvažovat (tedy pokud nejde o přistižení podezřelého při činu nebo na útěku anebo pokud se osoba nedopustila jednání podle § 68 odst. 3), zda s ohledem na osobu podezřelého, povahu a závažnost trestného činu, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, na základě této úvahy pak zadržení provést či neprovést. Dále se vedla polemika, o které pojednal P. Coufal¹⁴⁶, zda se mají brát v úvahu i negativní vazební důvody podle § 68 odst. 2, tedy zda lze zadržet podezřelého podle § 76 odst. 1 (tedy pokud se nedopustil jednání podle § 68 odst. 3), který je podezřelý ze spáchání úmyslného trestného činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta (u nedbalostního tři léta). Osobu podezřelou ze spáchání takového trestného činu by nebylo možno vůbec zadržet, což by mělo dále význam pro zkrácené přípravné řízení, v kterém by byla možnost zadržení podezřelých zúžena na minimum. Spor se také vedl o povahu zadržení, kde byl některými jeho smysl

¹⁴⁴ Klouček, Z.: K zadržení a vazbě po novele trestního řádu. Trestní právo 4/2002, Orac, s. 21

¹⁴⁵ Klouček, Z.: K zadržení a vazbě po novele trestního řádu. Trestní právo 4/2002, Orac, s. 21

¹⁴⁶ Coufal, P.: K problematice zadržené osoby podezřelé ze spáchání trestného činu ve zkráceném přípravném řízení. Trestní právo 6/2002, Orac, s. 2-6

spatřován v zabezpečení fyzické přítomnosti podezřelého při rozhodování o vazbě soudem, a k tomu také má zadržení směřovat, nikoli však pouze k předání soudu s návrhem na potrestání. Spor byl vyřešen rozhodnutím Nejvyššího soudu¹⁴⁷, podle něhož zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu podle § 76 odst. 1 TrŘ slouží především pro účely předběžného ověření odůvodněnosti podezření ze spáchání trestného činu a pro posouzení, zda jsou dány důvody vazby, či nikoli. Takovéto zadržení není rozhodnutím o vazbě a orgán činný v trestním řízení v jeho rámci nezkoumá, zda jsou dány podmínky pro vzetí do vazby podle § 68 odst. 1 TrŘ, popřípadě ve spojení s § 68 odst. 2, 3 TrŘ. I ve zkráceném přípravném řízení a ve zjednodušeném řízení před samosoudcem, byť je konáno o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dva roky, lze aplikovat ustanovení § 76 odst. 1 TrŘ. Soud mj. argumentoval tím, že zadržení slouží k posouzení všech skutečností rozhodných pro další relevantní procesní postup policejního orgánu, k provedení všech potřebných úkonů pro prověření podezření a k vytvoření předpokladů pro (teprve budoucí) rozhodnutí soudu o vazbě. Z této argumentace lze pak dle mého názoru dále vyvodit, že orgán činný v trestním řízení před provedením zadržení není povinen vyhodnocovat, zda lze vazbu nahradit jiným opatřením (§ 67 in fine) a na základě kladného vyhodnocení zadržení neprovést.

Osobní svobodu osoby přistižené při činu nebo bezprostředně poté smí omezit kdokoli, pokud je to nutné ke zjištění totožnosti, k zamezení útěku nebo k zajištění důkazů. Je však povinen tuto osobu ihned předat policejnímu orgánu (§ 76 odst. 2). Policejní orgán, který zadržel podezřelou osobu podle § 76 odst. 1, 2, pokud nepustí osobu na svobodu, předá státnímu zástupci protokol o jejím výslechu s vyhotovením usnesení o zahájení trestního stíhání tak, aby státní zástupce mohl případně podat návrh na vzetí do vazby a osoba předána soudu nejpozději do 48 hodin od zadržení policejním orgánem, jinak musí být propuštěna na svobodu. Po doručení spisových materiálů státní zástupce podle čl. 29 odst. 3 POP č. 1/2008 přezkoumá, zda policejní orgán sepsal protokol o zadržení s náležitostmi podle zákona, zda osobu vyslechl, zda bylo vůči ní účinně zahájeno trestní stíhání, odůvodněnost podezření a skutečnosti odůvodňující vazbu. Shledá-li nedůvodné omezení osobní svobody, překážku trestního stíhání, nebo nebyl-li zjištěn důvod vazby, propustí zadrženou osobu na svobodu.

---

¹⁴⁷ Balák, F., Púry, F. a kol.: Soubor rozhodnutí nejvyššího soudu. Svazek 20. Praha: C. H. Beck, 2003, 1. vydání, s. 195

2.8.2. Rozhodování o vazbě v přípravném řízení

O vzetí do vazby rozhoduje v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce (§ 68 odst. 1). Podle čl. 31 odst. 1 POP návrh podá zpravidla na návrh policejního orgánu. Podá-li návrh sám, sdělí to policejnímu orgánu. Před podáním návrhu na vzetí do vazby státní zástupce zkoumá, zda důvody vazby a odůvodněnost podezření ze spáchání trestného činu jsou podloženy konkrétními skutečnostmi, zda tu jsou ostatní obecné podmínky vazby (§ 67, § 68) včetně toho, zda lze účelu vazby dosáhnout jiným opatřením. Nabídl-li obviněný nebo jiná osoba záruku, peněžitou záruku, dohled probačního úředníka nebo slib, vyjádří se státní zástupce v návrhu na vzetí do vazby k této nabídce. Náležitosti návrhu na vzetí do vazby jsou uvedeny v čl. 32 odst. 1 POP č. 1/2008. Podle odst. 2, je-li dán důvod nutné obhajoby, obviněný nemá obhájce a prohlásil-li, že si obhájce nezvolí, a policejní orgán nepodal návrh na ustanovení obhájce, státní zástupce příslušný návrh podá ještě před podáním návrhu na vzetí do vazby. Státní zástupce se výslechu obviněného před soudem podle odst. 4 zpravidla zúčastní. Ze znění tohoto ustanovení lze vyvodit, že neúčast by měla být spíše výjimkou. V praxi je tomu však právě naopak. V osobním rozhovoru se státním zástupcem okresního státního zastupitelství mi bylo sděleno, že účast státních zástupců na okresech je zde velmi vzácná, a to z důvodu přetíženosti státních zastupitelství. Tento stav považuji za velmi neuspokojivý. Účast je důležitá nejen pro samotné rozhodnutí o vazbě, ale i z hlediska postupu státního zástupce v dalších fázích řízení. Soudce je povinen o návrhu rozhodnout, u zadržené nebo zatčené osoby tak musí učinit do 24 hodin, pokud nerozhodne, že ji bere do vazby, musí ji propustit na svobodu (§ 77). Proti rozhodnutí o propuštění na svobodu není přípustná stížnost, neboť toto rozhodnutí není uvedeno v § 74 odst. 1. Proti rozhodnutí o vzetí do vazby, které je obsaženo v ustanovení § 68 odst. 1, stížnost podle § 74 odst. 1 přípustná je, nemá však podle odst. 2 odkladný účinek.

Všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny průběžně zkoumat, zda důvody vazby ještě trvají nebo se nezměnily (§ 72 odst. 1). Toto přezkoumávání probíhá z úřední povinnosti bez ohledu na podněty obviněného nebo jiných oprávněných osob. Obviněný musí být podle odst. 2 ihned propuštěn na svobodu, jestliže pomine důvod vazby nebo je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k okolnostem případu trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a obviněný se nedopustil jednání uvedeného v § 68 odst. 3. Podle čl. 33 odst. 2 POP č. 1/2008 je nutno obviněného neprodleně propustit z vazby, došlo-li během přípravného řízení ke změně právního

posouzení na méně závažný trestný čin podle § 68 odst. 2. Propouští-li státní zástupce obviněného na svobodu, aniž by pominuly důvody vazby, usnesení se nevydává, příkaz k propuštění obviněného se doručí příslušné věznicí a ověří se, zda byl doručen. Zjistí-li státní zástupce, že určitý důvod vazby pominul, ale jiný trvá, rozhodne usnesením o změně důvodů vazby, o čemž vyrozumí věznicí. Zjistí-li však, že vznikl nový důvod vazby, navrhne soudu, aby rozhodl o změně důvodů vazby. Podle odst. 6 zmíněného článku POP, má-li v případě koluzní vazby státní zástupce zato, že se obviněný dopustil koluzního jednání, podá návrh soudu, aby rozhodl, že se obviněný v koluzní vazbě ponechává. Stejně postupuje, změní-li se během přípravného řízení právní kvalifikace trestného činu nebo je-li zřejmé, že trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody a obviněný se dopustil jednání uvedené v § 68 odst. 3. Státní zástupce rozhodne též o propuštění z vazby, uběhnou-li maximální lhůty pro trvání vazby podle § 71 odst. 8, 9 a také tehdy rozhodne-li o postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, přerušování trestního stíhání nebo o odklonu.

Obviněný má právo podle § 72 odst. 3 kdykoliv žádat o propuštění na svobodu. Jestliže obviněný učiní nabídku slibu nebo nabídku peněžitě záruky, které mají vazbu nahradit, posuzuje se taková nabídka jako žádost o propuštění z vazby a je její součástí. Podal-li obviněný žádost, státní zástupce přezkoumá, zda trvají důvody vazby. Státní zástupce na základě ustanovení § 73b odst. 3 může jednak rozhodnout o propuštění obviněného z vazby, jednak rozhodnout o propuštění za současného nahrazení vazby zárukou, slibem, dohledem probačního úředníka nebo peněžitou zárukou. Nevyhoví-li však žádosti, je povinen ji do pěti pracovních dnů od doručení předložit k rozhodnutí soudu, podle čl. 34 POP č. 1/2008 spolu se svým stanoviskem a trestním spisem. O předložení žádosti soudu obviněného vyrozumí. O žádosti musí soud rozhodnout podle § 72 odst. 3 bezodkladně, nejpozději do pěti pracovních dnů. Byla-li žádost zamítnuta, může ji obviněný, neuvede-li v ní jiné důvody, opakovat až po uplynutí čtrnácti dnů od právní moci rozhodnutí.

Státní zástupce každé tři měsíce rozhoduje, zda se obviněný ve vazbě ponechává, nebo zda se z vazby propustí na svobodu. Š. Šťastník nahlíží na konformitu tohoto postupu podle § 71 odst. 3, 4 s Evropskou úmluvou o lidských právech tak, že se tato úprava pohybuje v jejím rámci. Na tento postup se podle něj nevztahuje čl. 5 odst. 4 Úmluvy, podle nějž každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo padat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení osobní svobody, a nařídil propuštění, je-li zbavení osobní svobody nezákonné. Toto ustanovení je pak naplněno tím, že soud přezkoumává rozhodnutí státního zástupce o

ponechání ve vazbě na základě stížnosti. Jak doslova uvádí, uvedeným článkem není řešeno, kdo a jakým způsobem rozhodne o dalším trvání vazby, ale pouze to, kdo a jakým způsobem má toto rozhodnutí přezkoumat.¹⁴⁸ B. Repík však tvrdí opak, když podle něj z hlediska návěti čl. 5 odst. 1 a opakovaného v v odst. 1 písm. c) a v odst. 4 čl. 5 EÚLP se musí celá doba vazby v každém svém okamžiku zakládat na rozhodnutí soudu.¹⁴⁹ Dále tvrdí, že pokud státní zástupce rozhodne o prodloužení vazby a obviněný nepodá proti rozhodnutí stížnost, jeho další trvání ve vazbě se na rozhodnutí soudu nezakládá, a proto lze mít pochybnosti o souladu této úpravy nejen s Úmluvou, ale i s čl. 8 odst. 5 Listiny.

Jestliže doba trvání vazby v přípravném řízení dosáhne tří měsíců, je státní zástupce povinen do pěti pracovních dnů po uplynutí této doby rozhodnout, zda se obviněný ponechává i nadále ve vazbě, nebo zda se z vazby propouští na svobodu. Nic nebrání tomu, jak tvrdí M. Růžička, aby tak učinil i v určitém časovém předstihu, což může být praktické ve skupinových věcech proti více obviněným s rozdílně vymezeným počátkem vazby.¹⁵⁰ Musí však takové rozhodnutí učinit, i kdyby se o vazbě rozhodovalo z jiného důvodu (např. na základě žádosti o propuštění). Obsahové náležitosti usnesení jsou uvedeny v čl. 38 POP č. 1/2008. Dále podle tohoto článku není-li rozhodnuto o trvání vazby v zákonných lhůtách, musí být obviněný propuštěn na svobodu následující den po uplynutí těchto lhůt. Příkaz k propuštění se doručí věznicí a ověří se jeho doručení. Usnesení o ponechání ve vazbě se doručí obviněnému ve lhůtách podle § 71 odst. 3, 4. O usnesení a o jeho právní moci je třeba bez průtahů vyrozumět věznicí. Rozhodování o ponechání ve vazbě podle § 71 odst. 3, 4 se netýká vazby koluzní (viz. výše). Proti rozhodnutí státního zástupce o dalším trvání vazby je přípustná stížnost, o které rozhoduje soud (§ 146a odst. 1 písm. a). Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu, pokud soud rozhodne o stížnosti obviněného proti zmíněnému rozhodnutí státního zástupce tak, že podle § 149 odst. 1 písm. b) TrŘ napadené rozhodnutí zruší a uloží státnímu zástupci o věci znovu jednat a rozhodnout, neběží tato (pětidenní) lhůta znovu, protože byla již dodržena předchozím rozhodnutím státního zástupce učiněným ve stanovené pětidenní lhůtě.¹⁵¹ S tímto názorem se však neztotožňuje M. Růžička, podle něhož¹⁵², je-li lhůta

---

¹⁴⁸ Šťastník, Š.: K roli státního zástupce při rozhodování o dalším trvání vazby. *Trestněprávní revue* 7/2005, s. 173

¹⁴⁹ Repík, B.: K rozhodování státního zástupce o vazbě z hlediska čl. 5 odst. 4 EÚLP. *Trestněprávní revue* 11/2005, s. 290

¹⁵⁰ Růžička, M., Zezulová, J.: *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání, Praha C. H. Beck, 2004, s. 495

¹⁵¹ Balák, F., Púry, F. a kol.: *Soubor rozhodnutí nejvyššího soudu*. Svazek 26. Praha: C. H. Beck, 2003, 1. vydání, s. 414

uvedená v § 71 odst. 3 propadná, a soud vrátí věc k novému rozhodnutí státnímu zástupci, který však v uvedené lhůtě již rozhodnout nemůže, je třeba obviněného propustit na svobodu. Podle § 71 odst. 4 rozhodne-li státní zástupce, že se obviněný ponechává ve vazbě, je povinen nejpozději do tří měsíců od právní moci tohoto rozhodnutí znovu rozhodnout o tom, zda se obviněný ponechává i nadále ve vazbě, nebo zda se propouští z vazby na svobodu. Ponechat obviněného ve vazbě lze, jen pokud nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním obviněného na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání.

Orgán rozhodující o vazbě může nahradit vazbu mírnějším opatřením, čímž jsou záruka zájmových sdružení občanů uvedených v § 3 odst. 1 nebo důvěryhodné osoby (§ 73 odst. 1 písm. a)), písemný slib obviněného (písm. b)), dohled probačního úředníka (písm. c)), a peněžitá záruka (§ 73a). Tato opatření je možno kombinovat. Nelze je však přijmout, jsou-li dány důvody vazby koluzní, a v případě peněžitě záruky je-li obviněný stíhán pro trestný čin uvedený v § 73a odst. 1 a jsou dány důvody předstížené vazby. Vzhledem k fakultativní a subsidiární povaze vazby, a přes fakultativní povahu opatření nahrazujících vazbu, je orgán rozhodující o vazbě povinen tato opatření přijmout, nastanou-li pro to zákonné podmínky. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu¹⁵³ instituty nahrazující vazbu upravené v ustanoveních § 73 a § 73a TrŘ jsou neoddelitelně spjaty s přípustnou existencí vazby, ... tj. jsou vázány na existenci důvodů vazby a na její přípustnost z hlediska zákonných vazebních lhůt. Státní zástupce v přípravném řízení sám rozhoduje o přijetí těchto opatření pouze tehdy, je-li již obviněný ve vazbě. Rozhoduje-li o návrhu obviněného na přijetí záruky, slibu nebo dohledu probačního úředníka, může návrhu toliko vyhovět (rozhodnout, že se záruka nebo slib přijímá nebo že se vazba nahrazuje dohledem probačního úředníka a vzhledem k tomu se obviněný propouští z vazby na svobodu). Nemá-li státní zástupce vyhovět, předloží věc do pěti pracovních dnů soudu. Tato opatření nahrazující vazbu státní zástupce přijme, považuje-li je vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečné. Podle § 73 odst. 4 neplní-li obviněný povinnosti uložené v souvislosti s nahrazením vazby některým opatřením uvedeným v odstavci 1 a trvají-li důvody vazby, soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce rozhodne o vazbě.

---

¹⁵² Růžička, M., Zezulová, J.: Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání, Praha C. H. Beck, 2004, s. 497

¹⁵³ Balák, F., Půry, F. a kol.: Soubor rozhodnutí nejvyššího soudu. Svazek 26. Praha: C. H. Beck, 2003, 1. vydání, s. 402

Na návrh obviněného nebo osoby, která nabízí složení peněžitě záruky, rozhodne podle § 73a státní zástupce v přípravném řízení, že přijetí peněžitě záruky je přípustné, a zároveň s přihlédnutím k osobě a k majetkovým poměrům obviněného nebo toho, kdo za něho složení peněžitě záruky nabízí, k povaze a závažnosti trestného činu, pro který je obviněný stíhán, a závažnosti důvodů vazby určí výši peněžitě záruky v odpovídající hodnotě od 10 000 Kč výše a způsob jejího složení. Nemá-li tomuto návrhu vyhovět, předloží jej podle čl. 35 POP č. 1/2008 do pěti pracovních dnů soudu. Na základě § 73a odst. 1 lze peněžitou záruku přijmout od jiné osoby jen se souhlasem obviněného. Tato osoba musí být seznámena s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván důvod vazby. Jestliže státní zástupce přijme složenou peněžitou záruku, učiní další rozhodnutí, kterým propouští obviněného na svobodu. Na návrh státního zástupce rozhodne v přípravném řízení soudce, že peněžitá záruka případně státu, jestliže se obviněný dopustí jednání popsaného v § 73a odst. 3. V přípravném řízení přichází v úvahu jednání pod písmeny a) až c), tedy za podmínek zde uvedených obviněný uprchne, skrývá se, neoznámí změnu svého pobytu, zaviněně se nedostaví na předvolání, opakuje trestnou činnost nebo se pokusí dokonat trestný čin, který nedokonal. Podle odst. 4 peněžitou záruku v přípravném řízení zruší nebo změní na návrh obviněného nebo osoby, která ji složila, anebo i bez návrhu státní zástupce, jestliže pominuly důvody, které k jejímu přijetí vedly, nebo se změnily okolnosti rozhodné pro určení její výše. Rozhodne-li o zrušení peněžitě záruky nebo o jejím případnutí státu, přezkoumá zároveň, zda nejsou dány důvody pro rozhodnutí o vzetí do vazby, a případně provede potřebné úkony.

Podle § 74 proti rozhodnutí o vazbě (§ 68, 69, § 71 odst. 2 až 5, § 72, 73 a 73a) je přípustná stížnost. Odkladný účinek má pouze stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby a stížnost stran o propadnutí peněžitě záruky státu. Byla-li však státní zástupce přítomen při vyhlášení takového rozhodnutí, má jeho stížnost odkladný účinek jen tehdy, byla-li podána ihned po vyhlášení rozhodnutí.

Je-li vedeno trestní stíhání proti osobě ve výkonu trestu odnětí svobody a je-li dán některý z důvodů vazby podle § 67, rozhodne podle § 74a odst. 1 o důvodech, obsahu a trvání nezbytných omezení, která se proti němu uplatní v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Uložená opatření nesmí být podle odst. 2 závažnější než ta, kterým by jinak byl obviněný podroben ve vazbě. Na řízení o omezeních a o jejich trvání se užijí přiměřeně ustanovení § 71 a 72. proti rozhodnutí podle odst. 1 je přípustná stížnost.

2.8.3. Ostatní zajišťovací úkony

Státní zástupce může předvolat obviněného (§ 90), svědka (§ 98) nebo znalce (§ 106), aby se dostavil v určitý den a hodinu. Předvolání má formu opatření. Tyto osoby musí být v předvolání upozorněny na následky nedostavení, což může být pořádková pokuta (§ 66) a předvedení. Předvést nelze znalce a tlumočníka. Předvést lze obviněného i bez předchozího předvolání, jestliže je to nutné k úspěšnému provedení trestního řízení, zejména když se skrývá nebo nemá stálé bydliště. Pokud se obviněný dvakrát po sobě nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést, může být vzat do vazby (§ 68 odst. 3 písm. b). Předvedení provádí příslušný policejní orgán. Státní zástupce může podle § 66 odst. 1 potrestat pořádkovou pokutou do 50 000 Kč toho, kdo přes předchozí napomenutí ruší řízení, kdo se ke státnímu zástupci chová urážlivě nebo kdo bez dostatečné omluvy neuposlechne příkazu nebo nevyhoví výzvě, které mu byly dány podle tohoto zákona. Proti rozhodnutí o pořádkové pokutě je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek. Jestliže je dán některý z důvodů vazby (§ 67) a obviněného nelze předvolat, předvést nebo zadržet a zajistit tak přítomnost u výslechu, vydá v přípravném řízení podle § 69 odst. 1 soudce na návrh státního zástupce příkaz, aby byl obviněný zatčen.

Kdo má u sebe věc důležitou pro trestní řízení, je podle § 78 odst. 1 povinen ji na vyzvání předložit soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Pokud tuto osobu vyzývá státní zástupce, musí ji upozornit na následky nevyhovění, kterými mohou být odnětí věci (§ 79) nebo pořádková pokuta (§ 66). Odnětí věci se v přípravném řízení provádí na příkaz státního zástupce nebo s jeho předchozím souhlasem na příkaz policejního orgánu. Provádí jej zpravidla policejní orgán. Bez předchozího souhlasu státního zástupce může být příkaz vydán policejním orgánem jen tehdy, jestliže nelze předchozího souhlasu dosáhnout a věc nesnese odkladu (§ 79 odst. 3).

Nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že peněžní prostředky na účtu u banky (nebo jiných subjektů podle § 79b, na něž se tato úprava užije přiměřeně) jsou určeny ke spáchání trestného činu nebo k jeho spáchání byly užity, nebo jsou výnosem z trestné činnosti, může v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán podle § 79a odst. 1 rozhodnout o jejich zajištění a zajištění peněžních prostředků na účet dodatečně došlých včetně příslušenství. Policejní orgán k takovému rozhodnutí potřebuje předchozí souhlas státního zástupce, jehož však není třeba v naléhavých případech, které nesnesou odkladu. Policejní orgán je v takovém případě povinen do 48 hodin své rozhodnutí předložit

státnímu zástupci, který s ním buď vysloví souhlas, nebo je zruší. Jestliže již zajištění není třeba nebo není třeba ve stanovené výši státní zástupce nebo s jeho předchozím souhlasem policejní orgán takové zajištění omezí nebo zruší. Majitel účtu má kdykoli právo žádat o zrušení nebo omezení zajištění. O takové žádosti musí státní zástupce neprodleně rozhodnout. Byla-li žádost zamítnuta, může ji majitel účtu, neuvede-li v ní nové důvody opakovat až po uplynutí 14 dnů od právní moci rozhodnutí. Proti uvedeným rozhodnutím je přípustná stížnost, pokud rozhodoval státní zástupce, o stížnosti rozhoduje do pěti dnů soud (§ 146a odst. 1 písm. b)). Postup při zajišťování peněžních prostředků na účtu u banky se přiměřeně užije i na zajištění zaknihovaných cenných papírů (§ 79c). Rozhodne-li v přípravném řízení o tomto státní zástupce nebo v naléhavých případech, které nesou odkladu, policejní orgán (který musí rozhodnutí do 48 hodin doručit státnímu zástupci, který s ním buď vysloví souhlas, nebo je zruší), osoba oprávněná k vedení evidence investičních nástrojů podle zvláštního zákona nebo Česká národní banka zřídí majiteli k vedení cenných papírů zvláštní účet. Okamžikem doručení rozhodnutí se zakazuje nakládání s předmětnými cennými papíry. V rozhodnutí lze stanovit, že nelze vykonávat i další práva.

Nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že nemovitost je určena ke spáchání trestného činu nebo k jeho spáchání byla užita, nebo je výnosem z trestné činnosti, může v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán s jeho předchozím souhlasem rozhodnout o zajištění nemovitosti (§ 79d). Předchozího souhlasu státního zástupce není třeba v naléhavých případech, které nesou odkladu. Policejní orgán mu v takovém případě předloží rozhodnutí do 48 hodin, ten s ním buď vysloví souhlas, nebo je zruší. Proti rozhodnutí o zajištění nemovitosti je přípustná stížnost. V usnesení se zakáže vlastníkově, aby nakládal s nemovitostí. Opis usnesení se doručí katastrálnímu úřadu. Státní zástupce nebo s jeho souhlasem policejní orgán provede v případě nutnosti ohledání nemovitosti. S nemovitostí lze nakládat jen se souhlasem státního zástupce. Pro zrušení a omezení zajištění a o žádosti vlastníka o zrušení nebo omezení zajištění platí podobná úprava jako pro zajištění peněžních prostředků na účtu u banky. Podobná úprava jako pro zajištění nemovitosti platí i pro zajištění jiné majetkové hodnoty (§ 79e).

Nelze-li dosáhnout vydání nebo odnětí věci (§ 78 a 79) nebo nelze-li zajistit peněžní prostředky na účtu (§ 79a a 79b), zaknihované cenné papíry (§79c), nemovitost (§ 79d) nebo jinou majetkovou hodnotu (§ 79e), které jsou určeny ke spáchání trestného činu nebo k jeho spáchání byly užity, nebo jsou výnosem z trestné činnosti, může být místo nich podle § 79f zajištěna náhradní hodnota, která odpovídá, byť jen zčásti, jejich

hodnotě, přitom se postupuje obdobně podle příslušných ustanovení upravujících jejich vydání, odnětí nebo zajištění (§ 78 až 79e).

Je-li důvodné podezření, že v bytě nebo jiné prostoře sloužící k bydlení nebo v prostorách k nim náležejících je věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení, lze vykonat domovní prohlídku. Ze stejných důvodů lze vykonat i prohlídku prostor nesloužících k bydlení (jiných prostor) a pozemků, pokud nejsou veřejně přístupné (§ 82 odst. 1, 2). Nařídít domovní prohlídku je oprávněn v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Domovní prohlídku provádí zpravidla policejní orgán. Nařídít prohlídku jiných prostor a pozemků je oprávněn v přípravném řízení státní zástupce nebo s jeho předchozím souhlasem policejní orgán. Příkaz musí být vydán písemně a musí být odůvodněn (§ 83a odst. 1). Prohlídku zpravidla provádí policejní orgán. Bez příkazu nebo souhlasu může policejní orgán provést prohlídku jiných prostor nebo pozemků jen tehdy, nelze-li jich předem dosáhnout a věc nesnese odkladu, nebo v případě, že uživatel dotčených prostor nebo pozemků písemně prohlásí, že s prohlídkou souhlasí. O tomto úkonu však musí bezprostředně uvědomit státního zástupce (§ 83a odst. 3).

Podle § 82 odst. 3 lze vykonat osobní prohlídku, je-li důvodné podezření, že někdo má u sebe věc důležitou pro trestní řízení. Nařídít osobní prohlídku je v přípravném řízení oprávněn státní zástupce nebo s jeho souhlasem policejní orgán (§ 83b odst. 1). Prohlídku zpravidla provádí policejní orgán. Bez příkazu nebo souhlasu může policejní orgán vykonat osobní prohlídku jen tehdy, jestliže jich nelze předem dosáhnout a věc nesnese odkladu, anebo jestliže jde o osobu přistiženou při činu nebo o osobu, na kterou byl vydán příkaz k zatčení (§ 83b odst. 4). Dále lze osobní prohlídku provést bez příkazu nebo souhlasu u osoby zadržené a osoby, která byla zatčena nebo která se bere do vazby, je-li tu podezření, že má u sebe zbraň, nebo jinou věc, jíž by mohla ohrozit život nebo zdraví vlastní nebo cizí (§ 82 odst. 4 ve spojení s § 83b odst. 4).

Je-li k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení v konkrétní věci nutno zjistit obsah nedoručených poštovních zásilek, jiných zásilek nebo telegramů, nařídí v přípravném řízení státní zástupce, aby je pošta nebo osoba provádějící jejich přepravu vydaly státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Bez nařízení může být přeprava zásilky pozdržena na příkaz policejního orgánu, pokud věc nesnese odkladu a nařízení nelze předem dosáhnout. Policejní orgán je povinen o pozdržení zásilky do 24 hodin vyrozumět státního zástupce. Neobdrží-li pošta nebo osoba provádějící dopravu zásilek v takovém případě do tří dnů nařízení státního zástupce, nesmí dopravu zásilek dále

zdržovat (§ 86 odst. 1, 2). Otevřít zásilku může v přípravném řízení jen se souhlasem soudce státní zástupce nebo policejní orgán (§ 87 odst. 1).

V zájmu zjištění osob podílejících se na nakládání se zásilkou obsahující věci uvedené v § 87a odst. 1 může v přípravném řízení státní zástupce se souhlasem soudce nařídit, aby byl obsah takové zásilky zaměněn za jiný a takto upravená zásilka byla předána k další přepravě. Záměnu zásilky provede policejní orgán.

Státní zástupce může v přípravném řízení podle § 87b odst. 1 nařídit, aby zásilka u níž je důvodné podezření, že obsahuje věci uvedené v § 87a, byla sledována, jestliže je to třeba k objasnění trestného činu nebo odhalení všech jeho pachatelů a zjištění potřebných skutečností jiným způsobem by bylo neúčinné nebo podstatně ztížené. Sledování zásilky provede podle pokynů státního zástupce policejní orgán. Bez příkazu podle odst. 1 může policejní orgán zahájit sledování zásilky, jestliže věc nesnese odkladu a příkazu nelze předem dosáhnout. O tomto úkonu státního zástupce bez odkladu vyrozumí a postupuje dále podle jeho pokynů (§ 87b odst. 2). Sledování zásilky ukončí policejní orgán na příkaz státního zástupce, a je-li zřejmé, že nakládáním se zásilkou vzniká vážné nebezpečí života nebo zdraví, značné škody na majetku, anebo hrozí-li vážné nebezpečí, že takovou zásilku nebude možné dále sledovat, i bez takového příkazu (odst. 4).

Je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný úmyslný trestný čin nebo jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, může v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce podle § 88 odst. 1 nařídit odposlech a záznam telekomunikačního provozu, pokud lze důvodně předpokládat, že jím budou sděleny významné skutečnosti pro trestní řízení. Provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu mezi obviněným a obhájcem je nepřípustné. Bez příkazu podle odst. 1 může orgán činný v trestním řízení nařídit podle § 88 odst. 3 odposlech a záznam telekomunikačního provozu, nebo jej provést i sám, pokud s tím účastník odposlouchávané stanice souhlasí, a to i tehdy, je-li vedeno trestní řízení pro trestný čin neuvedený v odst. 1. Je-li k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení třeba zjistit údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství anebo na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat, nařídí v přípravném řízení soudce, aby je fyzické nebo právnické osoby vykonávající telekomunikační činnost sdělily státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Příkaz musí být vydán písemně a odůvodněn. Není jej třeba, pokud k poskytnutí údajů dá souhlas uživatel předmětného telekomunikačního zařízení (§ 88a odst. 1, 2).

2.9. Rozhodování státního zástupce o stížnosti

Vedle funkce dozorové plní státní zástupce v přípravném řízení funkci instančního orgánu. K rozlišení těchto funkcí viz. výše v kapitole o charakteristice dozoru. Rozhoduje tedy o stížnostech proti usnesením policejního orgánu jako orgán druhého stupně. Stížností lze napadnout každé usnesení policejního orgánu. Usnesení státního zástupce lze stížností napadnout jen v těch případech, kde to zákon výslovně připouští a jestliže rozhoduje v prvním stupni (§ 141 odst. 2). Takovým případem je rozhodování státního zástupce, kterým nahrazuje činnost policejního orgánu. Jde o provádění úkonů, celého (fakultativního) vyšetřování a vydání rozhodnutí podle § 174 odst. 2 písm. c) a rušení nezákonných nebo nedůvodných rozhodnutí policejního orgánu a jejich nahrazování vlastními jinak než na podkladě stížnosti podle písm. e). O stížnostech proti takovým rozhodnutím rozhoduje státní zástupce nejbližší vyššího státního zastupitelství. V postavení policejního orgánu je také státní zástupce konající obligatorně vyšetřování podle § 161 odst. 3, 4. Z tohoto ustanovení lze vyvodit, že proti usnesením státního zástupce, který by jinak vydal policejní orgán, je taktéž přípustná stížnost, o které rozhoduje dozorový státní zástupce (§ 175 odst. 2). O stížnosti proti policejnímu orgánu podle § 66 odst. 1, § 79a odst. 1 a 3, § 79b, § 79c odst. 4, § 79d odst. 1 a 7 nebo § 79 f rozhoduje ve lhůtě pěti pracovních dnů po uplynutí lhůty k podání stížnosti všem oprávněným osobám soud. O stížnosti proti rozhodnutí o vyloučení policejního orgánu podle § 31 odst. 1 rozhoduje bezprostředně nadřízený policejní orgán (§ 31 odst. 3). Stížnost proti policejnímu orgánu má odkladný účinek jen tam, kde to zákon výslovně stanoví (§ 141 odst. 4).

Proti usnesení policejního orgánu může podle § 142 odst. 1 podat osoba, které se usnesení přímo dotýká, nebo která k usnesení dala podnět svým relevantním návrhem, nestanoví-li zákon něco jiného. Stížnost se podává u policejního orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, a to do tří dnů od oznámení usnesení. Jestliže se usnesení oznamuje jak obviněnému, tak zákonnému zástupce nebo obhájci, běží lhůta od naposled provedeného oznámení (§ 143 odst. 1). Podle § 144 se může oprávněná osoba stížnosti výslovně vzdát, a dokud o ní nebylo rozhodnuto, může ji vzít zpět. Zpětvzetí stížnosti osobou, která ji podala ve prospěch obviněného nebo za něj, je možné jen s jeho výslovným souhlasem. Usnesení lze podle § 145 napadnout pro nesprávnost některého jeho výroku nebo pro porušení ustanovení o řízení, které usnesení předcházelo,

jestliže mohlo způsobit nesprávnost některého výroku usnesení. Stížnost lze opřít o nové skutečnosti a důkazy. Při přezkumu stížnosti se uplatňuje omezený revizní princip.

Policejní orgán může použít autoremeduru, tedy může stížnosti sám vyhovět, nedotkne-li se změna původního usnesení práv jiné strany trestního řízení. Jde-li o usnesení vydané s předchozím souhlasem nebo na pokyn státního zástupce, může tak učinit jen s jeho předchozím souhlasem (§ 146 odst. 1). Neučiní-li tak, a lhůta všem oprávněným osobám uplynula, předloží věc dozorovému státnímu zástupci. Jde-li o usnesení vydané s jeho předchozím souhlasem nebo na jeho pokyn, předloží se věc jeho prostřednictvím nadřízenému státnímu zástupci (§ 146 odst. 2 písm. a)).

Státní zástupce podle § 148 stížnost zamítne není-li přípustná, byla-li podána opožděně, osobou neoprávněnou, osobou, která se stížnosti vzdala nebo která ji podala po jejím výslovném zpětvzetí, a nakonec není-li důvodná. Jako opožděná nemůže být odmítnuta stížnost, kterou oprávněná osoba podala opožděně jen proto, že se řídila nesprávným poučením. Nezamítne-li státní zástupce stížnost, může usnesení podle § 149 odst. 4 doplnit nebo uložit jeho doplnění, chybí-li zde některý výrok, anebo je-li některý výrok neúplný, a to aniž by zrušil napadené usnesení. Dále může na základě § 149 odst. 1 usnesení zrušit, a podle povahy věci rozhodnout sám ve věci, je-li to třeba, nebo uložit policejnímu orgánu, aby o věci znovu jednal a rozhodl. Ten je pak vázán vysloveným právním názorem a nařízenými pokyny (odst. 6). V rozhodování o stížnosti se uplatní zásada zákazu reformationis in peius (nelze změnit usnesení v neprospěch osoby, v jejíž prospěch byla stížnost podána - § 150 odst. 1, platí také pro policejní orgán, jemuž byla věc přikázána k novému projednání a rozhodnutí) a v jen v případě spoluobviněného také tzv. beneficium cohaesionis (změní-li se usnesení ve prospěch obviněného, změní se také (pouze) ze stejného důvodu ve prospěch spoluobviněného - odst. 2).

3. Závěr

Ve vývoji právní úpravy přípravného řízení trestního lze pozorovat rostoucí význam veřejného žalobce. Dnes je státní zástupce v tomto stádiu trestního řízení pánem sporu. Disponuje vůči policejnímu orgánu velmi širokými pravomocemi, které mohou vyústit až v převzetí celého vyšetřování. Příliš velká ingerence do práce policejního orgánu, především co do taktiky postupu, však dle mého názoru není žádoucí, neboť státní zástupci zpravidla nedisponují dostatečným vzděláním v oblasti kriminalistiky, a přílišná

horlivost pak může způsobit nenávratná taktická pochybení. Proto bych doporučoval posilovat vzdělávání (budoucích) státních zástupců v tomto směru. Ve prospěch zachování lidských práv v přípravném řízení, zákonnosti postupu policejního orgánu a seznámení se s případem by měly být zásahy do práce policejních orgánů a spolupráce s ním co nejširší. Právní úprava k tomu poskytuje dostatečné možnosti. V důsledku přetíženosti státních zastupitelství však státní zástupci svých oprávnění využívají zcela nedostatečně. Proti evidentnímu zanedbávání povinností však zákon o státním zastupitelství nabízí funkční kontrolní mechanismy (široce koncipovaný dohled, kontrolu skončených věcí ze strany nejvyššího státního zástupce, možnost zrušení usnesení o zastavení trestního stíhání a postoupení věci). Úprava organizace státního zastupitelství však nejspíš nemůže zabránit některým účelovým zásahům do práce státních zástupců. Nejmarkantnější je závislost nejvyššího státního zástupce ve svém setrvání ve funkci na rozhodnutí vlády. Ministr spravedlnosti však již proklamoval svůj záměr změnit stav v tomto směru a posílit institucionální nezávislost státního zastupitelství.

Státní zástupce má však rozhodující význam pro celé trestní řízení. Netřeba zde opakovat floskuli o neexistenci žalobce implikující neexistenci soudce. Kvalita provedení a zákonnosti přípravného řízení a aktivita státního zástupce v při jednání před soudem má vliv na výsledek celého trestního řízení. Státní zástupce má dostatečné možnosti v přípravném řízení, včetně dispozičních oprávnění s ním, aby zajistil jeho účinnost. Bohužel přetíženost státních zastupitelství, která má vliv na kvalitu výkonu dozoru, a skutečnost, že řízení před soudem se velmi často neúčastní dozorový státní zástupce způsobují pasivitu státních zástupců v hlavním líčení. Tyto nedostatky se pak ještě více mohou projevit, pokud se prosadí věčný záměr nového trestního řádu z roku 2008, který navrhuje zakotvit pro státního zástupce v řízení před soudem formální důkazní břemeno. Pokud tedy státní zástupce neprokáže vinu obžalovaného a soud nebude mít možnost provést nenavržené důkazy, povede k vydání zprošťujícího rozsudku. Tento návrh je v rozporu kontinentální tradicí trestního práva, které je založeno na kombinaci zásady inkviziční s obžalovacími prvky, i soud je podroben zásadě oficiality, zásadě vyhledávací a zásadě materiální pravdy. Jak uvádí J. Fenyk, jde jednak o to, aby žádný viník neunikl spravedlivému trestu, ale také o to, aby nevinný nebyl potrestán. Neshoda rozsudku s pravdou, se skutečným stavem věci je zde považována za fatální a teorie, které se od této zásady odklánění, zpochybňují způsobilost státu projevovat jeden ze základních znaků jeho suverenity: právo spravedlivě trestat a povinnost plnit řádně funkci nositele

veřejného zájmu.¹⁵⁴ Zavedení formálního důkazního břemene by vyžadovalo přítomnost dozorových státních zástupců u hlavního líčení a zkvalitnění výkonu dozoru, což se nejspíš neobejde bez navýšení počtu státních zástupců.

Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb., která měla mj. přenést těžiště dokazování do stádia řízení před soudem, skutečně zapříčinila urychlení přípravného řízení. Podle P. Zemana a H. Přesličkové došlo k markantnímu zvýšení počtu a podílu osob, jejichž věc byla vyřízena ve lhůtách do jednoho nebo do dvou týdnů a do jednoho či dvou měsíců, což bylo také do značné míry způsobeno zavedením zkráceného přípravného řízení.¹⁵⁵ Věc ale komplikuje skutečnost, že od podání obžaloby nebo návrhu na potrestání do doby, kdy proběhne jednání před soudem, uběhne často značná doba a důkazy, které v důsledku velké novely není možno v přípravném řízení procesně zachytit, zejména svědecké výpovědi, ztrácejí svou hodnotu. Přenesení těžiště dokazování před soud je nanejvýš žádoucí, avšak je třeba též zajistit zrychlení řízení před soudem. Tomu může pomoci nový institut dohody o vině a trestu, který má přinést návrh novely trestního řádu. Podle ní státní zástupce může v řízení o typově méně závažném trestném činu zahájit jednání o dohodě o vině a trestu, jestliže výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že skutek je trestným činem, a že jej spáchal obviněný. Dohoda musí obsahovat mj. prohlášení obviněného, že cítí být vinen předmětným skutkem, a druh, výměru a způsob výkonu trestu. Pokud státní zástupce dohodu sjedná, podá místo obžaloby návrh na schválení dohody. Pokud soud dohodu neodmítne pro procesní vady, může ji neschválit, je-li zřejmě nepřiměřená mj. z hlediska druhu a výměry trestu nebo došlo-li k porušení práv obviněného při jejím sjednávání, a vrátit věc do přípravného řízení. Jinak dohodu schválí odsuzujícím rozsudkem. O tomto institutu lze mít pochybnosti z podobných důvodů jako u zavedení formálního důkazního břemene. Hrozí, že bude docházet ke kupčení mezi státním zástupcem a obviněným, soud nebude nalézat materiální pravdu. Bude zpochybněno spravedlivé potrestání pachatele, které je účelem trestního řízení, od nějž společnost očekává adekvátní reakci státu na spáchaný trestný čin.

---

¹⁵⁴ Fenyk, J.: Veřejná žaloba, díl první, Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, s. 202-203

¹⁵⁵ Zeman, P., Přesličková, H.: Vliv velké novely trestního řádu na činnost státních zástupců ve světle statistik – poznatky z výzkumu. Státní zastupitelství 5/2008, Lexis Nexis CZ s.r.o., s. 19

Seznam literatury:

Učebnice:

- ❖ Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s., 2006
- ❖ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované vydání, Eurolex Bohemia s.r.o., Praha, 2005
- ❖ Musil, J., Kratochvíl, V, Šámal, P a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003

Odborná literatura:

- ❖ Fenyk, J.: Vademecum státního zástupce. Praha: ASPI Publishing, 2003
- ❖ Fenyk, J.: Veřejná žaloba, díl první, Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001
- ❖ Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: C. H. Beck, 2004
- ❖ Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005
- ❖ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 1. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck 2005
- ❖ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: Přípravné řízení trestní, Praha: C.H.Beck, 2003
- ❖ Šámal, P.: Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. 1. vydání, Codex Bohemia, s.r.o., Praha, 1999
- ❖ Vorel, J., Šimánková, A., Babka, L.: Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, díl II., Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, Praha 2004, 1. vydání

Sbírky judikatury:

- ❖ Balák, F., Púry, F. a kol.: Soubor rozhodnutí nejvyššího soudu. Svazek 15, 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2002
- ❖ Balák, F., Púry, F. a kol.: Soubor rozhodnutí nejvyššího soudu. Svazek 19, 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2003
- ❖ Balák, F., Púry, F. a kol.: Soubor rozhodnutí nejvyššího soudu. Svazek 20, 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2003
- ❖ Balák, F., Púry, F. a kol.: Soubor rozhodnutí nejvyššího soudu. Svazek 23, 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2003
- ❖ Balák, F., Púry, F. a kol.: Soubor rozhodnutí nejvyššího soudu. Svazek 24, 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2003
- ❖ Balák, F., Púry, F. a kol.: Soubor rozhodnutí nejvyššího soudu. Svazek 25, 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2004
- ❖ Balák, F., Púry, F. a kol.: Soubor rozhodnutí nejvyššího soudu. Svazek 26, 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2004
- ❖ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004, 2. doplněné vydání, C. H. Beck, Praha, 2004

Odborné články:

- ❖ Císařová, D.: Novelizace a rekonstrukce trestního řádu ČR a aktuální problémy teorie dokazování v trestním řízení. Trestní právo 4/2001, Orac
- ❖ Coufal, P.: Co přinese státnímu zastupitelství novela trestního řádu. Trestní právo 4/2001, Orac

- ❖ Coufal, P.: K problematice zadržené osoby podezřelé ze spáchání trestného činu ve zkráceném přípravném řízení. Trestní právo 6/2002, Orac
- ❖ Crha, L.: Oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř. po čtyřech letech. Státní zastupitelství 7-8/2005, Lexis Nexis CZ s.r.o.
- ❖ Fenyk, J.: Poznámky k pojetí organizace a působnosti veřejné žaloby v posledních deseti letech. Státní zastupitelství 8/2006, Lexis Nexis CZ s.r.o.
- ❖ Klouček, Z.: K zadržení a vazbě po novele trestního řádu. Trestní právo 4/2002, Orac
- ❖ Kratochvíl, V.: Některé teoretické aspekty návrhu věcného záměru zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) 2007 (opět předmět tradičně prázdninového připomínkového řízení). Státní zastupitelství 4/2008, Lexis Nexis CZ s.r.o.
- ❖ Novotný, O.: Je naše trestní právo procesní v krizi? Trestní právo 8/2006, Orac
- ❖ Pečinka, K.: Mechanismy vnitřní kontroly v soustavě státního zastupitelství a problematika výkonu dohledu. Státní zastupitelství 07-08/2006, Lexis Nexis CZ
- ❖ Repík, B.: K rozhodování státního zástupce o vazbě z hlediska čl. 5 odst. 4 EÚLP. Trestněprávní revue 11/2005
- ❖ Růžička, M.: Aktuální stav rekodifikace trestního procesního v České republice. Státní zastupitelství 7-8/2008, Lexis Nexis CZ s.r.o.
- ❖ Růžička, M.: K vzájemnému vztahu dozorového a vyšetřujícího státního zástupce ve věcech, kdy státní zástupce koná obligatorně vyšetřování (§ 161 odst. 3,4 tr. ř.). Státní zastupitelství 1/2007, Lexis Nexis CZ s.r.o.
- ❖ Růžička, M.: K vzájemnému vztahu dozorového a vyšetřujícího státního zástupce ve věcech, kdy státní zástupce koná obligatorně vyšetřování (§ 161 odst. 3,4 tr. ř.). Státní zastupitelství 2/2007, Lexis Nexis CZ s.r.o.
- ❖ Šabata, K.: Samostatnost státního zástupce a institut dohledu v soustavě státního zastupitelství. Státní zastupitelství 04/2007, Lexis Nexis CZ s.r.o.
- ❖ Šmelhaus, O.: K postavení státního zástupce jiným pohledem. Státní zastupitelství 7-8/2006, Lexis Nexis CZ s.r.o.,
- ❖ Šťastník, Š.: K roli státního zástupce při rozhodování o dalším trvání vazby. Trestněprávní revue 7/2005
- ❖ Vantuch, P.: Zastavení trestního stíhání a pravomoci nejvyššího státního zástupce. Trestní právo 12/2002, Orac
- ❖ Vlach, M.: Zahájení trestního stíhání. Trestní právo 4/2002, Orac
- ❖ Zeman, P., Přesličková, H.: Vliv velké novely trestního řádu na činnost státních zástupců ve světle statistik – poznatky z výzkumu. Státní zastupitelství 5/2008, Lexis Nexis CZ s.r.o.

Seznam zkratk:

JŘ	vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství
POP	pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce
TrŘ	zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
ZSZ	zákon č. 283/1993, o státním zastupitelství

Deutsches Resumé

Aufgabe des Staatsanwalts im Strafverfahren in der Tschechischen Republik

Die Rolle des Staatsanwalts gehört zu den wichtigen gesellschaftlichen Fragen, auch aufgrund politischer Fälle. In dieser Arbeit bemühe ich mich darzustellen, welche gesetzlichen und tatsächlichen Möglichkeiten der Staatsanwalt hat, um das Vorverfahren unabhängig zu beeinflussen.

Im ersten Teil der Arbeit befaße ich mich mit der Geschichte der Staatsanwaltschaft in den tschechischen Ländern, dann mit ihrer Organisation und ihren inneren Beziehungen, wo das Institut der Aufsicht wichtig ist.

Der zweite Teil ist den Aufgaben des Staatsanwalts als des Herren des Vorverfahrens gewidmet. Der Staatsanwalt übt im Vorverfahren die Rechtsaufsicht über Einhaltung der Gesetze durch die Polizeiorgane aus. Daneben wirkt der Staatsanwalt im Vorverfahren als Instanzorgan, der über Beschwerden gegen Beschlüsse eines Polizeiorgans entscheidet, und garantiert die Menschenrechte im Vorverfahren. Einige Verfahrenshandlungen darf nur der Staatsanwalt ausführen, z.B. Einstellung, bedingte Einstellung, Erhebung der Anklage, Verlängern der Untersuchungshaft, Freilassen aus der Untersuchungshaft, Entscheidung über den Antrag auf das Freilassen aus der Untersuchungshaft, Befehl zur Leichnamexhumierung. Der Staatsanwalt kann dem Polizeiorgan die Ausführung solcher Geschäfte befehlen, zu denen das Polizeiorgan berechtigt ist. Er kann eine Sache einem Polizeiorgan entziehen und einem anderen zuordnen. Ebenso kann er dem Polizeiorgan verbindliche Anweisungen erteilen, Überprüfungen vornehmen, an den Prozessgeschäften teilnehmen, persönlich durchführen oder auch die ganze Untersuchung und Entscheidung an sich ziehen. Der Staatsanwalt kann auch eine Sache dem Polizeiorgan zurückgeben, ungesetzliche oder unbegründete Entscheidungen und Massnahmen aufheben und durch eigene ersetzen.

Der Staatsanwalt hat im Vorverfahren ausreichende gesetzliche Möglichkeiten. Er sollte stärker mit dem Polizeiorgan zusammenarbeiten, an den wichtigen Handlungen persönlich teilnehmen, aber nicht an die Stelle der Polizei setzen. Vor Gericht sollte nur der Staatsanwalt auftreten, der die Rechtsaufsicht geführt hat. Eine politische Beeinflussung der Tätigkeit der Staatsanwaltschaft ist möglich, weil der oberste Staatsanwalt von der Regierung berufen und abberufen wird.

Název diplomové práce v angličtině:

The Role of the Public Prosecutor in the Criminal Preliminary Proceedings

Klíčová slova:

státní zástupce – public prosecutor

přípravné řízení – preliminary proceedings

dozor - supervision